

Демократиянинг асл
моҳияти — инсон
қадр-қиммати,
ҳурмати ҳамма
нарсадан улғу, деган
ақидадан иборат
бўлмоғи лозим.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT • XALQ ZIYOLILARI GAZETASI • معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan 2010-yil 13-noyabr, shanba № 89 (8322) ISSN 2010-6416

МАМЛАКАТИМИЗДА ДЕМОКРАТИК ИСЛОҲОТЛАРНИ ЯНАДА ЧУҚУРЛАШТИРИШ ВА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси

Ҳурматли депутатлар!
Азиз дўстлар!

Шу кунларда барчамиз ниҳоя-сига етиб бораётган 2010 йилни яқунлаб, Ватанимиз мустақиллигининг 20 йиллиги нишонланадиган янги 2011 йил оstonасида турибмиз.

Тарихимизга кириб келаётган бу буюк марра муносабати билан ўтган давр мобайнида ҳаётимиз сифати, мамлакатимиз қиёфаси қандай ўзгариб бораётгани, қандай ютуқ ва натижаларга эришганимиз, ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига асосланган очиқ демократик давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш йўлида қандай суръатлар билан ривожланиб бораётганимизни баҳолаш эҳтиёжи туғилмоқда.

Қисқача айтганда, биз ўз олдимизга қўйган узоқ муддатли стратегик мақсадлар, яъни замонавий ривожланган демократик давлатлар қаторига кириш, иқтисодиётимизнинг барқарор ўсишини таъминлаш, ҳаёт сифатини яхшилаш ва жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллаш борасидаги саъй-ҳаракатларимизга бугунги кун нуқтаи назардан ҳолисона баҳо беришимиз табиийдир.

Маълумки, Ўзбекистон 1991 йили ўз мустақиллигини қўлга киритганидан сўнг умрини ўтаб бўлган мустабид, маъмурий-буйруқбозлик, режали-тақсимот тизимидан воз кечиб, "Ўзбек модели" деб ном олган ўз тараққиёт йўлини танлаб олди.

Биз ишлаб чиққан ва бугунги кунда ҳаётга татбиқ этаётган ушбу моделнинг маъно-мазмунини — давлат қурилиши ва конституциявий тузумни тубдан ўзгартириш ва янгилаш, иқтисодиётни мафкурадан холи этиш, унинг сиёсатдан устунлигини таъминлаш, давлатнинг бош ислохотчи вазифасини бажариши, яъни ислохотлар ташаббусқори бўлиши ва уларни мувофиқлаштириб бориши, қонун устуворлигини таъминлаш, кучли ижтимоий сиёсат юритиш, ислохотларни босқичма-босқич ва изчил олиб бориш таъминлашга асосланадиган сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ислохотларни амалга оширишдан иборатдир.

Биз ислохотларни инқилобий усулда, яъни "шок терапияси" йўли билан амалга оширишдан онгли равишда воз кечиб, тадрижий тараққиёт йўлини танлаб олганимиз туфайли халқимизни қандай оғир оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган иқтисодий ва ижтимоий тўфонлардан асраб қолишга муваффақ бўлганимизни бугун ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб бермоқда.

Изчил юқори ўсиш суръатлари, юртимизда барпо этилган банк-мо-

лия тизимининг барқарор ва ишончли фаолият юритиши, иқтисодиётда амалга оширилаётган янгиликлар ва ўзгаришлар, умуман, мамлакатимизни модернизация қилиш йўлидаги дадил қадамларимиз дунё жамоатчилиги, шунингдек, Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки, Осие тараққиёт банки сингари нуфузли халқаро молия ташкилотлари томонидан эътироф этилмоқда.

Ҳақиқатан ҳам, қарийб йигирма йиллик мустақил тараққиётимиз мобайнида Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши 3,5 баробарни, аҳоли жон бошига ҳисоблаганда эса 2,5 баробарни, аҳолининг реал даромадлари 3,8 баробарни ташкил этгани эътиборга сазовордир. Айниқса, ижтимоий-гуманитар соҳада эришилган марралар — аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш учун йўналтирилган давлат харажатларининг 5 баробар кўпайгани, турмуш даражасининг сезиларли равишда яхшилангани ва бунинг натижасида оналар ўлими 2 баробардан кўпроқ, болалар ўлими 3 баробар камайгани, одамларнинг ўртача умр кўриши 67 ёшдан 73 ёшга, жумладан, аёлларнинг ўртача умр кўриши 75 ёшга етганини мамнуният билан таъкидласак арзийди, деб ўйлайман.

2008-2010 йилларда, яъни дунёнинг аксарият мамлакатларида иқтисодий ўсиш суръатлари сезиларли равишда тушиб кетган, ишлаб чиқариш пасайган бир вақтда Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръатлари 2008 йилда 9 фоизни, 2009 йилда 8,1 фоизни ташкил этгани, 2010 йилда бу кўрсаткич 8,5 фоизга етиши кутилаётгани, келгуси 2011 йилда эса 8,3 фоиз даражасида бўлиши белгилаб берилганга кўпгина халқаро тузилмалар, эксперт ва мутахассисларда катта қизиқиш уйғотмоқда.

Дунёда, айниқса ривожланган мамлакатларда давлатнинг ташқи қарзлари кўпайиб бораётгани жиддий хавотир туғдираётган бир пайтда Ўзбекистоннинг ташқи қарзи ялпи ички маҳсулотнинг 10 фоизидан ошмайди, давлат бюджети эса сўнгги беш йилда профицит билан бажарилмоқда.

Албатта, мамлакатимиз қўлга киритаётган бундай улкан ютуқлар рўйхатини яна давом эттириш мумкин.

Маълумки, собиқ тузум даврида республикамизнинг иқтисодиёти бир томонлама ривожланган, фақат хомашё етиштиришга йўналтирилган бўлиб, машъум салбий оқибатларга олиб келган пахта яккахокимлиги авжига чиққан эди. Ўзбекистон ўзининг қолоқ ишлаб чиқариш ва социал инфратузилмаси билан

собиқ иттифоқда жон бошига истеъмол даражаси бўйича энг паст ўринда турарди. Мустақил ривожланиш йилларида — тарихан қисқа бир даврда юртимиз янги ва улкан марраларни қўлга киритди, бунинг натижасида мамлакатимизнинг қиёфаси бутунлай ўзгариб, жаҳон ҳамжамиятидаги ўрни ва нуфузи юксалиб бормоқда.

Айни пайтда барчамиз бир ҳақиқатни ўзимизга аниқ тасаввур этишимизни истардим. Яъни, эришилган бундай марралар — барқарор ривожланиб бораётган иқтисодиётга асосланган, очиқ демократик ҳуқуқий давлат қуриш, инсон, унинг манфаатлари, ҳуқуқ ва эркинликларини сўзда эмас, амалда олий қадрият даражасига кўтарилган, жаҳон миқёсида обрў-эътибор қозонган жамият барпо этиш борасида биз ўз олдимизга қўйган юксак мақсадга қаратилган узоқ ва мураккаб йўлнинг бир қисми, холос.

Бу йўлда биз дуч келишимиз мумкин бўлган шундай бир хавф борки, у ҳам бўлса, авваламбор эришилган ютуқларга маҳлиё бўлиб, хотиржамлик кайфиятига берилиш, реал воқеликдан узилиб қолиш хавфидир. Бу эса мамлакатимиз тараққиётининг самарадорлиги ва истиқболига салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

Жаҳон миқёсида глобаллашув ва рақобат тобора кучайиб бораётган бугунги замонда биз дунёда юз бераётган туб ўзгаришлар жараёнида эгаллаб турган ўрнимизни ҳолисона ва танқидий баҳолашимиз, тобора ошиб бораётган ҳаёт талабларига жавоб беришимиз, кечаётган давр билан ҳамқадам бўлишимиз шарт.

Маълумки, ҳаёт ҳеч қачон бир жойда тўхтаб турмайди. Шу боис авваламбор рўй бериши мумкин бўлган турли фалокатлар, жаҳон иқтисодиётининг юксалиши ва инқирозини олдиндан кўриш имкони берадиган, ҳар томонлама чуқур ўйланган, аниқ мақсад ва устувор йўналишларни ўз ичига олган тараққиёт дастури ва уни амалга ошириш стратегиясига эга бўлган мамлакат ва халқ пировард натижада муваффақиятга эришади.

Шу муносабат билан алоҳида таъкидлаб айтмоқчиманки, мустақил тараққиётимизнинг ўтган даврида амалга оширган ишларимизни сарҳисоб қилар эканмиз, уларни ҳаққоний баҳолаш ва ислохотлар дастурига маълум ўзгартишлар киритиш билан бирга, биринчи навбатда эртанги кун талабларидан келиб чиққан ҳолда, мамлакатимизни ислохот этиш ва модернизация қилиш йўлидаги изчил ҳаракатларимизни кучайтиришимиз, уларни янги, янада юқори босқичга кўтаришимиз даркор.

(Давоми 2-бетда.)

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси

Қонунчилик палатаси ва
Сенатининг қўшма
мажлиси тўғрисида
АХБОРОТ

Тошкентда 12 ноябрь кuni
Ўзбекистон Республикаси Олий
Мажлиси Қонунчилик палатаси
ва Сенатининг қўшма мажлиси
бўлиб ўтди.

Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов иштирок этди.

Мажлислар залида Вазирлар Маҳкамаси аъзолари, республика ташкилотлари, Ўзбекистон Республикасида аккредитациядан ўтган дипломатик миссиялар ва халқаро ташкилотларнинг раҳбарлари, шунингдек, мамлакатимиз ва хорижий оммавий ахборот воситалари мухбирлари ҳозир бўлди.

Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Спикери Д.Тошмухамедова бошқарди.

Депутатлар ва сенаторлар мажлис котибиятини сайлади ва кун тартибини тасдиқлади.

Қўшма мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов «Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси» мавзусида маъруза қилди.

Давлатимиз раҳбари давлат аҳамиятига молик муҳим вазифаларни ҳал этишда давлат ҳокимияти тармоқларини, хусусан, парламентни янада ривожлантириш ва мустақамлаш, сиёсий партияларнинг ролини ошириш, мамлакатимиз суд-ҳуқуқ тизимини, сайлов қонунчилигини такомиллаштириш, фуқаролик жамияти институтларини, оммавий ахборот воситаларини ривожлантириш, шунингдек, демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва иқтисодиётни либераллаштиришга қаратилган бир қатор қонунчилик ташаббусларини илгари сурди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенати Ўзбекистон Республикаси Президентининг маърузаси бўйича қўшма қарор қабул қилди.

Олий Мажлисининг ҳар икки палатаси Кенгашларига Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг ялпи мажлисларида давлатимиз раҳбарининг маърузасида баён этилган асосий қоида ва хулосаларни муҳокама қилишни ташкил этиш вазифаси топширилди.

Шу билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси ўз ишини яқунлади.

(ЎЗА)

МАМЛАКАТИМИЗДА ДЕМОКРАТИК ВА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Шу маънода, 1992 йил декабрь ойида қабул қилинган, мамлакатимизнинг демократик тараққиётини таъминлаш ва фуқаролик жамиятини шакллантиришнинг асосий принципларини белгилаб берган Конституция-мизнинг қоида ва нормаларига таяниш алоҳида аҳамият касб этади. Бу борадаги ишларимиз 2001 йилдан 2010 йилгача бўлган кейинги 10 йил давомида янада фаоллашиб, кўлами ва миқёси тобора кенгайиб бормоқда.

Натижада бугунги кунга келиб биз ўз олдимиизга қўйган асосий мақсадимизга эришдик, деб айтиш учун барча асосларимиз бор.

Бунинг тасдиғини мамлакатимизни ислоҳ этиш ва демократлаштириш жараёни ҳеч қачон ортга қайтмайдиган, қатъий ва изчил тус олгани, одамларимиз ўзгариб, уларнинг сиёсий ва фуқаролик фаоллиги ошаётгани, онгу тафаккури юксалиб, ёнтрофда бўлаётган барча воқеа-ҳодисаларга дахлдорлик туйғуси, эртанги кунга ишончи ортиб бораётгани мисолида кўриш, англаш қийин эмас.

Юртдошларимизнинг, бутун жамиятимизнинг ҳаётидаги ана шундай ўзгариш ва янгиланишлар, ўз моҳият эътиборига кўра, бугунги кунда мамлакатимизнинг тараққиёт ва ривожланиш йўлидан дадил ривожланиб боришини таъминлаётган ҳал қилувчи кунга айланмоқда.

Мустақиллик йилларида босиб ўтган йўлимиз ва тўплаган тажрибамизни ҳолисона баҳолаш, қўлга киритган юксак марраларимизни таҳлил этиш мамлакатимизни тадрижий ва босқичма-босқич ривожлантириш бўйича биз танлаган моделнинг нақадар тўғри эканини ва шу йўлдан бундан буён ҳам огишмай қатъият билан боришимиз зарурлигини яққол кўрсатмоқда.

Шундан келиб чиққан ҳолда, қуйидаги йўналишларни демократик ўзгаришларни янада чуқурлаштиришнинг энг муҳим устувор вазибалари сифатида белгилаш зарур, деб ўйлайман.

I. Давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш

Маълумки, ўтган давр мобайнида мамлакатимизда давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш соҳасида амалга оширилган ислохотлар ўта муҳим бир мақсадга, яъни ҳокимиятлар бўлиниши конституциявий принципини ҳаётга изчил татиқ этиш, ҳокимиятлар ўртасида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанатининг самарали тизимини шакллантириш, марказда ва жойларда қонун чиқарувчи ва вакиллик ҳокимиятининг ваколатлари ҳамда назорат вазибаларининг ролини кучайтириш, суд тизимини либе-

раллаштириш ва унинг мустақиллигини таъминлаш бўйича ғоят долзарб чоратадбирларни кўришга қаратилган эди.

Бу жараёнда марказий ижро этувчи ҳокимиятнинг бошқарув тузилмалари ва маъмурий органларнинг вазибаларини ўзгартиришга, уларнинг бошқариш, тартибга солиш ва тақсимлаш борасидаги ваколатларини, хўжалик тузилмалари фаолиятига бевосита аралашувини кескин қисқартиришга катта эътибор берилди. Бошқача айтганда, уларнинг ваколатларини бозор тамойилларига мувофиқлаштириш ва пировард натижада давлатнинг иқтисодий бошқаришдаги ролини жиддий камайитириш кўзда тутилган эди.

Бошқарув соҳасини марказлаштиришни чеклаш, бу борадаги вазибаларнинг бир қисмини республика даражасидан вилоят, туман ва шаҳар миқёсига ўтказиш, Ўзбекистонда маҳаллий ўзини ўзи бошқаришнинг ноёб шакли бўлган маҳалла тизимини шакллантириш масалаларига катта аҳамият қаратилди.

Икки палатали миллий парламентимизни ташкил этиш масаласи бўйича 2002 йил 27 январда ўтказилган референдум якунлари ва шу асосда "Референдум якунлари ҳамда давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида"ги конституциявий қонуннинг қабул қилиниши қонун чиқарувчи ҳокимиятни тубдан ислоҳ қилишнинг асосларини белгилаб берди.

Бундан кўзланган асосий мақсадлар парламент томонидан ўз ваколатларини амалга ошириш жараёнида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанати тизимини шакллантириш, қонун ижодкорлигининг сифатини жиддий равишда ошириш, умумдавлат ва ҳудудий манфаатларнинг мутаносиблигига эришишдан иборат эди. Бу борада таркиб жиҳатидан асосан халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари вакиллари билан ташкил топган юқори палата – Сенатнинг ҳудудлар манфаатларини ифода этиши, қуйи – Қонунчилик палатаси эса ўз фаолиятини доимий профессионал асосда амалга ошириши ҳисобга олинганини айтиб ўтиш лозим.

Таъкидлаш керакки, миллий парламентимизнинг ривожланишида янги парламент ва унинг ҳар бир палатасининг мақоми, ваколатлари ва фаолият механизмлари аниқ белгилаб берилган "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси тўғрисида"ги ва "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати тўғрисида"ги конституциявий қонунларнинг 2003 йилда қабул қилиниши алоҳида аҳамият касб этди.

2007 йилда Ўзбекистон

Республикаси Конституция-сидан мамлакат Президенти бир вақтнинг ўзида ижро этувчи ҳокимият бошлиғи эканини белгилайдиган норманинг чиқарилиши ушбу даврдаги муҳим сиёсий-ҳуқуқий воқеалардан бири бўлди. Бугунги кунда Конституция-мизнинг 89-моддасида "Ўзбекистон Республикасининг Президенти давлат бошлиғидир ва давлат ҳокимияти органларининг келишилган ҳолда фаолият юритишини ҳамда ҳамкорлигини таъминлайди" деган қоида белгилаб қўйилган.

Илгари Ўзбекистон Республикаси Президенти эгаллаб турган Вазирлар Маҳкамаси раиси лавозимининг тугатилиши ҳам либераллаштириш ва демократлаштириш йўлида муҳим қадам бўлди. Қабул қилинган қонунларга мувофиқ эндиликда Бош вазир нафақат Вазирлар Маҳкамаси фаолиятини ташкил этади, балки унга раҳбарлик қилади ва унинг иши самарадорлиги учун шахсан жавоб беради, Вазирлар Маҳкамаси мажлисларига раислик қилади, ҳукумат ҳужжатларини имзолайди, давлат ва хўжалик бошқаруви масалалари юзасидан қарорлар қабул қилади.

Ҳозирги пайтда мамлакатимиз аҳолисининг сиёсий-ҳуқуқий маданияти ва ижтимоий онг даражасининг ўсиб бориши, жамиятнинг демократлаштириш ва либераллаштириш жараёнларининг жадал ривожланиши, юртимизда кўппартиявийлик тизимининг тобора мустақамланиши давлат ҳокимиятининг урта субъекти, яъни давлат бошлиғи бўлган Президент, қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятлар ўртасидаги ваколатларнинг янада мутаносиб тақсимланишини таъминлаш учун зарур шарт-шароитларни юзга келтирмоқда.

Шундан келиб чиққан ҳолда, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 98-моддасини қуйидаги тахрирда баён этиш таклиф қилинади:

"Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижро этувчи ҳокимиятни амалга оширади. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон Республикаси Бош вазири, унинг ўринбосарлари, вазирлар, давлат қўмиталарининг раисларидан иборат. Қорақалпоғистон Республикаси ҳукуматининг бошлиғи Вазирлар Маҳкамаси таркибига ўз лавозими бўйича қиради.

Вазирлар Маҳкамаси иқтисодийнинг, ижтимоий ва маънавий соҳанинг самарали фаолиятига раҳбарликни, Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Олий Мажлис қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ижросини таъминлайди.

Вазирлар Маҳкамаси амалдаги қонун ҳужжатлари-

га мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудидаги барча органлар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан бажарилиши мажбурий бўлган қарорлар ва фармойишлар чиқаради.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Вазирлар Маҳкамаси фаолиятини ташкил этади ва унга раҳбарлик қилади, унинг самарали ишлаши учун шахсан жавобгар бўлади, Вазирлар Маҳкамасининг мажлисларига раислик қилади, унинг қарорларини имзолайди, Ўзбекистон Республикаси Президентининг топшириғига биноан халқаро муносабатларда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси номидан иш кўради, Ўзбекистон Республикаси қонунларида, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишларида назарда тутилган бошқа вазибаларни бажаради.

Вазирлар Маҳкамаси ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Президентини ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси олдида жавобгардир.

Вазирлар Маҳкамаси янги сайланган Олий Мажлис олдида ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилади.

Вазирлар Маҳкамасининг фаолиятини ташкил этиш тартиби ва ваколат доираси қонун билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири номзоди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига сайловларда энг кўп депутатлик ўрнини олган сиёсий партия ёки тенг миқдордаги депутатлик ўринларини қўлга киритган бир неча сиёсий партиялар томонидан таклиф этилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти тақдим этилган Бош вазир лавозимига номзодни кўриб чиқанидан кейин ўн кун муддат ичида уни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг кўриб чиқиши ва тасдиқлаши учун таклиф этади.

Бош вазир номзоди унинг учун тегишлича Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенати аъзолари умумий сонининг ярмидан кўпи томонидан овоз берилган тақдирда тасдиқланган ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг аъзолари Бош вазир тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Президентини тақдирдан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ўртасида зиддиятлар доимий тус олган ҳолда Қонунчилик палатаси депутатлари умумий

сонининг камида учдан бир қисми томонидан Ўзбекистон Республикаси Президенти номига расман киритилган таклиф бўйича Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қўшма мажлиси муҳокамасига Бош вазирга нисбатан ишонсизлик вотуми билдириш ҳақидаги масала киритилади.

Бош вазирга нисбатан ишонсизлик вотуми тегишлича Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенати аъзолари умумий сонининг камида учдан икки қисми овоз берган тақдирда қабул қилинган ҳисобланади.

Бундай ҳолатда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ўзбекистон Республикаси Бош вазирини лавозимидан озод этиш бўйича қарор қабул қилади. Бунда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг бутун таркиби Бош вазир билан бирга истеъфога чиқади.

Янги Бош вазир номзоди Ўзбекистон Республикаси Президентини томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасидаги барча сиёсий партиялар фракциялари билан тегишли маслаҳатлашувлар ўтказилганидан сўнг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг палаталарига кўриб чиқиш ва тасдиқлашга тақдим қилиш учун таклиф этилади.

Олий Мажлис томонидан Бош вазир лавозимига номзод икки марта рад этилган тақдирда Ўзбекистон Республикаси Президентини Бош вазир вазибаларини бажарувчини тайинлайди ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисини тарқатиб юборади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 98-моддасига киритилаётган ушбу ўзгаришларнинг мазмун-моҳияти шундан иборатки, уларга кўра, Бош вазир лавозимига номзод кўрсатиш ва уни тасдиқлашнинг янада демократик принципларини ифодалайдиган янги тартиби ўрнатилмоқда. Шунингдек, Конституцияга киритилаётган бу ўзгаришларга биноан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Бош вазирга нисбатан ишонсизлик вотумини билдириш ҳуқуқи берилмоқда. Айни вақтда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ваколатига тааллуқли масалалар юзасидан қарорлар қабул қилиш ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколатлари доирасидан чиқарилмоқда.

Таклиф этилаётган яна бир муҳим ўзгариш Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 96-моддасига тааллуқлидир.

ИСЛОҲОТЛАРНИ ЯНАДА ЧУҚУРЛАШТИРИШ РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИ

Мамлакат Президенти турли сабабларга кўра ўз вазифасини бажара олмайдиган вазият юзага келган тақдирда ноаниқликка, ушбу моддада турлича талқин этишга йўл қўймаслик мақсадида унинг янги тахририни қуйидаги мазмунда баён этиш таклиф қилинади:

“Мамлакатнинг амалдаги Президенти ўз вазифаларини бажара олмайдиган ҳолатларда унинг вазифа ва ваколатлари вақтинча Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Раисининг зиммасига юклатилади, бунда уч ой муддат ичида, “Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида”ги Қонунга тўлиқ мувофиқ ҳолда мамлакат Президенти сайлови ўтказилади”.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 98-моддасига зикр этилган тузатишларни киритиш таклиф этилаётгани муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 78-ва 93-моддаларига ҳам тегишли ўзгаришлар киритиш зарурати туғилади.

Жумладан, Конституциянинг 78-моддаси 15-бандини “шунингдек, мамлакат ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг долзарб масалалари юзасидан Бош вазирнинг ҳисоботларини эшитиш ва муҳокама қилиш” деган сўзлар билан тўлдириш керак.

93-модданинг 15-бандига “вилоятлар ҳокимларини ҳамда Тошкент шаҳар ҳокимини қонунга мувофиқ тайинлайди ҳамда лавозимидан озод этади” деган сўзлардан олдин “Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг тақдимида биноан...” деган сўзларни киритиш мақсадга мувофиқдир.

93-модданинг 8-бандидан “ижро этувчи ҳокимият девонини тузади ва унга раҳбарлик қилади” деган сўзларни чиқариш тавсия этилади.

93-модданинг 16-бандини “...Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси мажлисларида раислик қилишга ҳақли” деган сўзлар билан тўлдириш лозим.

Шунингдек, 93-модданинг 12-бандидан “Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори” деган сўзлардан кейин “унинг ўринбосарлари” деган сўзларни чиқариш ва уларнинг ўрнига “Ҳисоб палатаси раисини” деган сўзларни киритиш ва ундан сўнг матн бўйича “тайинлайди ва уларни лавозимидан озод қилади, кейинчалик бу масалаларни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати тасдиғига киритади” деган тарзда баён этиш керак.

Ҳурматли мажлис иштирокчилари!

Биз ҳаммамиз шуни аниқ англаб олишимиз зарурки, сайловларда ютиб чиққан сиёсий партия тақдим этган Бош вазир номзодининг Пар-

ламент томонидан кўриб чиқилиши ва тасдиқланиши ҳақидаги конституциявий тартибнинг белгиланиши, ҳукуматга нисбатан ишончсизлик вотуми институтининг жорий этилиши ва сиёсий тизимни модернизация қилиш жараёнида амалга оширилиши лозим бўладиган бошқа қатор чора-тадбирлар ўз мазмун-моҳияти билан мамлакатимизни ислоҳ этиш ва демократлаштиришнинг янги босқичини бошлаб беради.

Айни вақтда шуни унутмаслигимиз керакки, мазкур ислоҳотларнинг муваффақияти, авваламбор, мамлакатимизни янада демократлаштириш ва либераллаштириш йўлидаги саъй-ҳаракатларимиз суръатига, фуқароларимизнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигига, уларнинг сиёсий ва ҳуқуқий маданиятининг юксалишига ва ўз-ўзидан аёнки, биринчи навбатда сиёсий партияларнинг етуклик даражасига, уларнинг Ўзбекистонимиз тақдир ва келажагига дахлдор бундай улкан масъулиятли ваколатларни ўз зиммасига олишга қай даражада тайёр эканига бевосита боғлиқдир.

II. Суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ этиш

Қадрли дўстлар!

Мамлакатимизни демократик янгилашнинг бугунги босқичдаги энг муҳим йўналишларидан бири бу — қонун устуворлиги ва қонунийликни мустаҳкамлаш, шахс ҳуқуқи ва манфаатларини ишончли ҳимоя қилишга қаратилган суд-ҳуқуқ тизимини изчил демократлаштириш ва либераллаштиришдан иборатдир. Бир сўз билан айтганда, юртимизда ҳуқуқий давлат асосларини янада такомиллаштириш ва аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш биз учун ҳал қилувчи вазифа бўлиб қолмоқда.

Айнан шунинг учун ҳам биз мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаб ислоҳотларнинг мазкур йўналишига алоҳида эътибор қаратганимиз бежиз эмас. Ана шундай ёндашув туфайли бу борадаги ишларнинг кўлами, миқдоси ва самарадорлиги кейинги ўн йилликда ниҳоятда кенгайиб, янги босқичга кўтарилганини кўп-кўп мисолларда кўриш мумкин.

Аввало, суд ҳокимиятини босқичма-босқич мустаҳкамлаб бориш, суднинг мустақиллигини таъминлаш, уни собиқ тузумда бўлгани каби катагон қуроли ва жазолаш идораси сифатидаги орган эмас, балки инсон ва фуқаро ҳуқуқи ва эркинликларини ишончли ҳимоя ва муҳофаза этишга хизмат қиладиган том маънодаги мустақил давлат институтига айлантиришга қаратилган кенг кўламли ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирлар амалга оширилди.

Ҳокимиятлар бўлинишига оид конституциявий прин-

ципни изчил амалга ошириш мақсадида “Судлар тўғрисида”ги Қонун янги тахрирда қабул қилинди, шунингдек, бу даврда жиноят-процессуал, фуқаролик-процессуал қонунчилигига тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди. Бу эса ўз навбатида суд тизимини ижро этувчи ҳокимият органлари назорати ва таъсирдан чиқариш имконини берганини алоҳида таъкидлаш лозим.

Айни пайтда судьялик лавозимига номзодларни тақдим этиш, судьяларнинг ваколатини тўхтатиш ва муддатидан олдин тугатиш, уларга нисбатан интизомий иш юритувни қўзғатиш вазифалари Адлия вазирлиги ваколатидан чиқарилгани ҳам бу борада муҳим қадам бўлди.

Бундан ташқари, судлар фаолиятини ташкилий жиҳатдан таъминлаш, хусусан, суд тизими учун кадрлар масалалари билан шуғулланиш вазифаси махсус орган — Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Судьяларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш бўйича олий малака комиссиясига юклатилганини қайд этиш лозим.

Шулар қаторида Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузурида махсус ваколатли тузилма — Суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий-техник ва молиявий таъминлаш департаменти ташкил этилди. Бу эса судларнинг уларга хос бўлмаган вазифалардан сезиларли даражада халос бўлиши ва бутун диққат-эътиборини ўзларининг асосий бурчи бўлмиш одил судловни амалга ошириш учун қаратиш имконини берди.

Умумий юрисдикция судлари ихтисослаштирилиб, фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича судлар ташкил этилди. Бу ўз навбатида уларнинг жиноят ва фуқаролик ишларини малакали асосда кўриб чиқиш, инсон ҳуқуқи ва эркинликларини тўла ва ҳар томонлама ҳимоя қилиш бўйича фаолияти самарадорлигини оширишга хизмат қилмоқда.

Фуқароларнинг суд орқали ҳимояланиш кафолатлари жиддий тарзда кучайтирилди, ушбу кафолатдан фойдаланиш имкониятларини янада кенгайтиришни таъминлаш бўйича катта кўламли чора-тадбирлар амалга оширилди.

Айнан ушбу даврда кассация инстанцияси ислоҳ қилиниб, суд ишларини қайта кўришнинг апелляция тартиби жорий этилгани ҳам муҳим янгилик бўлди. Мазкур ўзгаришларга мувофиқ эндиликда апелляция инстанцияси ишни янгитдан кўриб чиқишга юбормасдан, уни ўзи тўла ҳажмда кўриб чиқиши мумкин.

Бугунги кунда фуқаролар

қонуний кучга кирган биринчи инстанция суд қароридан норози бўлган тақдирда, ўз ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини кассация инстанциясида, ўз адвокати иштирокида бевосита ҳимоя қилиш имконига эга бўлишди. Шу тариқа фуқароларнинг биринчи инстанция судларининг қарорларига нисбатан шикоятларини яширин, ёпиқ тарзда кўриб чиқиш тартиби батамом тугатилганини таъкидлаш лозим. Амалга оширилган ўзгаришлар таҳлили шуни кўрсатадики, жорий этилган янгиликлар биринчи инстанция судлари томонидан йўл қўйилган хатоларни ўз вақтида тuzатиш, суд фаолиятида сансалорликка йўл қўймасликнинг муҳим кафолатига айланди.

Шу борада қуйидаги рақамларга эътиборингизни қаратмоқчиман. Агар 2000 йилда суд хатоларининг деярли ярми назорат тартибидан тuzатилган бўлса, 2009 йил якунларига кўра, бундай ҳолатларнинг 85 фоиздан ортиги апелляция ва кассация тартибидан бартараф этилган.

Ҳозирги вақтда мамлакатимизда прокурор ва адвокатнинг тенглигини, жиноят ва фуқаролик ишлари бўйича суд фаолиятининг барча босқичларида ўзаро тортишув бўлишини таъминлашга, одил судловнинг сифати ва тезкорлигини оширишга қаратилган кенг кўламли чора-тадбирлар изчил амалга оширилмоқда.

Айниқса, 2008 йилда “Адвокатура институти такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги Қонуннинг қабул қилиниши бу борада гоят муҳим аҳамият касб этди. Шу асосда амалдаги қонунчилигимизга суд-ҳуқуқ тизимини либераллаштириш, инсон ҳуқуқлари ҳимоясини таъминлаш жараёнининг энг муҳим таркибий қисми бўлган адвокатура мустақиллигини янада мустаҳкамлашга қаратилган бир қатор ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

Ушбу қонунга мувофиқ ҳимоячига жиноят ишини юритишга масъул бўлган давлат органлари ва мансабдор шахслардан мутлақо мустақил равишда жиноят иши процессининг ҳар қандай босқичида малакали юридик ёрдам кўрсатиш ҳуқуқи берилгани эътиборга сазовордир.

Шу билан бирга, ҳимоячининг кўрилаётган ишда иштирок этиш учун ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлардан ўзига ижозат берилгани тўғрисида ёзма равишдаги тасдиқловчи ҳужжат ва шунингдек, ўз ҳимоясидаги шахс билан учрашиш учун рухсат олиш мажбуриятини белгилайдиган нормалар жиноят-процессуал қонунчилигидан чиқарилди. Эндилик-

да буларнинг барчаси учун — шунга эътибор берингла — адвокатлик гувоҳномаси ва адвокатлик муассасаси томонидан бериладиган ордернинг ўзи кифоядир.

Қонунда адвокатнинг профессионал фаолиятига тўсқинлик қилиш, унинг ўз ҳимояси остидаги шахсга нисбатан позициясини ўзгартириш мақсадида ҳар қандай шаклда таъсир ўтказишга қаратилган ҳаракатлар учун жавобгарлик белги-ланганини эътироф этиш зарур.

Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, жиноий-ҳуқуқий соҳадаги сиёсатни такомиллаштиришда жиноят ва жиноят-процессуал қонунчилигини янада либераллаштириш ва инсонпарварлик тамойилларига мувофиқлаштириш энг муҳим йўналишга айланди.

Ушбу соҳада амалга оширилган чора-тадбирлар, хусусан, 2001 йилда “Жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Жиноят, Жиноят-процессуал кодекслари ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида”ги Қонуннинг қабул қилиниши улкан социал ва ижтимоий-сиёсий аҳамият касб этганини ишонч билан таъкидлаш лозим.

Мазкур қонунга кўра, жиноятларнинг таснифи ўзгартирилди. Бунинг натижасида оғир ва ўта оғир тоифадаги жиноятларнинг қарийб 75 фоизи ижтимоий хавфи катта бўлмаган ва унча оғир бўлмаган жиноятлар тоифасига ўтказилди.

Иқтисодиёт соҳасидаги жиноят ишлари бўйича қамоқ ва озодликдан маҳрум этиш жазолари ўрнига жарима шаклидаги иқтисодий санкцияни қўллаш имконияти анча кенгайтирилди. Жиноий жазо тизимидан инсонпарварлик тамойилларига мутлақо зид бўлган мол-мулкни мусодара қилиш тарзидаги жазо тури чиқариб ташланди.

Шунингдек, Жиноят кодексининг 11 та моддасига етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликдан маҳрум қилиш тарихидаги жазо қўлланмаслиги ҳақидаги қоидалар киритилди.

Айтиш керакки, жазо тизимини либераллаштириш бўйича амалга оширилган бундай чора-тадбирларнинг нақадар тўғри бўлганини ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб бермоқда. Ишончим комил, ҳужалик ишлари билан боғлиқ жиноий ишлар бўйича одамларни қамаш шарт эмас — бу давлатга жуда қимматга тушади, қолаверса, бундай жазо тури маҳкумларни тарбиялаш ва қайта тарбиялаш вазифасини ҳал қилмайди.

(Давоми 4-бетда.)

МАМЛАКАТИМИЗДА ДЕМОКРАТИК ВА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИ

(Давоми.

Боши 1-,2-,3-бетларда.)

Жиноий жазоларни либераллаштириш борасидаги бундай чоралар натижасида Ўзбекистонда ҳозирги кунда қамоқдагилар сони жаҳон миқёсида энг паст кўрсаткичи, яъни ҳар 100 минг нафар аҳолига 166 кишини ташкил қилади. Қиёслаш учун айташ мумкинки, Россияда бу кўрсаткич 611 кишини, АҚШда 738 кишини ташкил этади. **Мамлакатимизда сўнгги ўн йилда озодликдан маҳрум қилиш жойларида сақланаётган маҳбуслар сони икки баробардан кўпроқ камайганининг ўзи ҳам бу соҳада олиб борилаётган ислохотларимизнинг қандай ижобий натижалар бераётганидан далолатдир.**

Маълумки, Ўзбекистонда 2008 йилнинг январидан бошлаб ўлим жазоси бекор қилинди ва унинг ўрнига умрбод ёки узоқ муддатли озодликдан маҳрум қилиш жазо тури жорий этилди.

Мамлакатимизда ўлим жазосининг бекор қилиниши халқаро ҳамжамиятнинг катта эътибор ва эътирофига сазовор бўлгани албатта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга молик ўта муҳим воқеадир. Нуфузли хорижий экспертларнинг таъкидлашига кўра, ушбу чора ва бу соҳада юқорида кўрсатилган бошқа бир қатор ишларнинг амалга оширилиши билан Ўзбекистонда дунёдаги энг либерал жиноий жазо тизимларидан бири яратилди. Халқаро экспертларнинг бу борадаги қиёсий таҳлиллари шуни кўрсатмоқдаки, умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси Германия ва Польшада 5 та, Бельгия ва Россияда 6 та, Данияда 9 та, Швецияда 13 та, Францияда 18 та, Голландияда 19 та жиноят тури бўйича тайинланиши мумкин.

Ўзбекистонда эса умрбод озодликдан маҳрум қилиш факултодда жазо чораси бўлиб, фақат икки турдаги жиноят, яъни жавобгарликни оғирлаштирувчи ҳолатларда қасддан одам ўлдириш ва терроризм учун тайинланади. Ушбу жазо тури бизнинг мамлакатимизда хотин-қизларга, жиноят содир этган пайтда 18 ёшга етмаган шахсларга ва ёши 60 дан ошган эрактларга нисбатан қўлланилиши мумкин эмас.

Айтинглар, азиз дўстлар, мана шу олиб келинган далиллар Ўзбекистон мустақилликка эришганидан кейин биз қўлга киритган энг катта, энг муҳим ютуқларимиз эмасми? Шу нуқтаи назардан қараганда, юртимизда ҳақиқатан ҳам адолат ўрнатилганда жиноят йўлига кирганларга энг одил ҳукм чиқаришда бу мисоллар яққол далил эмасми? Бу масала бўйича ўзгалар, бизга ақл ўргатадиганлар балки биздан ўрناق оладиган вақт келмадимми?

Мамлакатимизда ўтган давр мобайнида дастлабки тергов босқичида суд назоратини кучайтириш, мазкур соҳада суд фаолиятини либераллаштириш бўйича ҳам кенг қўламли чора-тадбирлар кўрилганини таъкидлаш лозим.

Бу борада "Хабеас корпус" институтининг жорий этилиши, яъни 2008 йилдан эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқи прокурордан судга ўтказилиши принципиал қадам бўлди. Ушбу қарорнинг ўз вақтида ва пухта ўйлаб қабул қилинган бугунги кунда кўпгина амалий мисолларда ўз исботини топмоқда. Мазкур институтнинг амалиётга татбиқ этилиши инсоннинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликлари, унинг дахлсизлигини ҳимоя қилишда муҳим омил сифатида намоён бўлмоқда. Ушбу институт жорий этилган 2008 йилнинг январидан буён судлар томонидан дастлабки тергов органларига 700 мартадан ортиқ ҳолатда мазкур эҳтиёт чорасини қўллаш рад қилинган ҳам буни яққол тасдиқлаб турибди.

Мамлакатимизда жиноий-ҳуқуқий соҳани либераллаштириш борасидаги ислохотлар ҳақида гапирганда, жиноят-процессуал қонунчилигимизга киритилган ўзгартишларга мувофиқ тергов ва шахсни қамоқда сақлаш муддатлари қисқартирилганини таъкидлаш лозим.

Шунингдек, ҳуқуқни қўллаш ва суд амалиётига 2001 йилдан бошлаб ярашув институти киритилди ва у самарали фаолият кўрсатмоқда. Ярашув институтининг талабига кўра, ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноий қилмишни содир этган шахс жабрланувчига етказилган зарарни тўлиқ қоплаб берган тақдирда жиноий жавобгарликка тортилмайди.

Мазкур институтнинг самарадорлиги ҳамда Ўзбек халқининг раҳмдиллик ва кечиримлилиги каби кўп асрлик анъаналарига мослиги унинг изчиллик билан кенгайиб боришига асос бўлди. Ҳозирги кунда 53 та жиноят таркиби бўйича ярашув институти қўллаш имконияти назарда тутилган.

Шу борада яна бир мисолга эътибор берайлик. Ярашув институтининг жорий этилиши натижасида ўтган давр мобайнида 100 минг нафарга яқин фуқаро жиноий жавобгарликдан озод этилди.

Сўнгги йилларда юртимизда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятида қонунийликни таъминлаш борасида жиддий ишлар амалга оширилди. Биринчи навбатда, прокуратура фаолиятини ислох қилиш, уни собиқ тузум даврида бўлганидек партиявий элита қўли-

даги жазолаш қуроли эмас, балки қонунларнинг қатъий ижро этилишини, мамлакатимизда демократик ислохотларнинг изчил ривожланишини, инсон ҳуқуқ ва эркинликларининг ишончли ҳимоя қилинишини таъминлайдиган органга айлантириш бўйича салмоқли ишлар қилинди.

Масалан, 2001 йилда янги таҳрирда қабул қилинган "Прокуратура тўғрисида"ги Қонунга мувофиқ фуқаролар прокурор назорати объектлари қаторидан чиқарилди. Айни пайтда прокуратуранинг инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, унинг қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлаш учун масъулияти оширилди.

Шунингдек, **суд қарорлари ижросини тўхтатиб туриш ҳуқуқи прокуратура ваколатлари доирасидан чиқарилди. Туман ва шаҳар прокурорларининг эса тергов ва айбланувчини қамоқда сақлаш муддатларини узайтириш ҳуқуқлари бекор қилинди.**

Бугунги кунда сиёсий, иқтисодий, давлат-ҳуқуқий муносабатларнинг бутун тизимини модернизация қилиш, фуқаролик жамиятини шакллантириш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя этиш бўйича олдимизда турган кенг қўламли вазифалар суд-ҳуқуқ тизимини янада демократлаштириш масаласини кун тартибига қўяётганини биз ўзимизга албатта яхши тасаввур эта-миз.

Бу борадаги вазифаларни самарали ҳал қилиш мақсадида куйидаги ташкилий-ҳуқуқий чораларни амалга ошириш тақлиф этилади.

Биринчи. Бундан ўн йил олдин қабул қилинган амалдаги "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида"ги Қонуннинг янги таҳририни қабул қилишни бугун ҳаётнинг ўзи талаб қилмоқда. Яъни, ўтган даврда қонун ижодкорлиги жараёни кенгайгани ва мураккаблашгани, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг асосланганига ва сифатига нисбатан талаблар сезиларли даражада ошгани бу соҳада қонунийликни таъминлашнинг янги ва янада самарали механизмларини яратиши, қабул қилинаётган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қонунларга, социал-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ислохотлар эҳтиёжларига мос бўлишини тақозо этмоқда.

Иккинчи. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 29- ва 31-бобларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тақлиф этилади. Бу ўринда судга қадар иш юритув босқичида қўлланидиган чоралар, яъни лавозимдан четлаштириш ва шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чораларини **фақат судьянинг санкцияси асосида қўллаш**

тартиби назарда тутилмоқда.

Ушбу ваколатларнинг прокурордан суд органларига ўтказилиши суриштирув ва дастлабки тергов жараёнида суд назоратини кучайтириш, жиноят процессида "Хабеас корпус" институтини қўллаш соҳасини янада кенгайтириш имконини беради. Энг муҳими, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш борасида умумэтироф этилган принциплар ва халқаро ҳуқуқ нормаларининг амалга оширилишини таъминлайди.

Учинчи. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 439-моддасига ўзгартиш киритиш ва унга мувофиқ биринчи инстанция судида иш бўйича айблов хулосасини ўқиб эшиттириш мажбуриятини фақат прокурор зиммасига юклашни назарда тутадиган норма ўрнатиш тақлиф этилади. Чунки амалдаги қонунчиликда давлат айбловчиси, яъни прокурорнинг суд мажлисида айблов хулосасини ўқиб эшиттириш бўйича мажбурияти аниқ белгиланмаган. Шунинг учун айблов хулосаси кўпича судьялар томонидан ўқиб эшиттирилади. Бу эса суднинг вазифа ва мақсадларига мос келмайди. Жиноят-процессуал қонунчилигига юқорида кўрсатиб ўтилган норманинг киритилиши суднинг мустақиллиги, холислиги ва беғаразлигини таъминлашга, жиноят процессида тортишув принципини кучайтиришга хизмат қилади.

Тўртинчи. Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 321-моддасидан суднинг жиноят иши кўзгатишга доир ваколатини чиқариш мақсадга мувофиқ бўлур эди. Маълумки, жиноят ишини кўзгатиш аввало суриштирув ва дастлабки тергов органлари, жиноий таъқибни амалга оширадиган бошқа ҳуқуқ-тартибот органларининг вазифаси ҳисобланади. Суддан эса шахсга қўйилган айбловнинг қонуний ва асосли эканини холис баҳолаш талаб этилади.

Ваҳоланки, ҳозирги пайтда суд томонидан жиноят ишини кўзгатиш тарзидаги процессуал ҳаракатнинг амалга оширилиши моҳиятан жиноий таъқибнинг ва ундан келиб чиқадиган барча оқибатларнинг бошланиши ҳисобланади. Бу эса судни жиноий таъқиб иштирокчилари тоифасига киритиб қўяди. Айташ керакки, бундай амалиёт суднинг олий мақсади бўлган одил судловни амалга ошириш тамойилига мутлақо мос келмайди.

Бешинчи. Тезкор-қидирув фаолиятини амалга ошириш принциплари, асослари, шакл ва услублари, уни олиб борадиган органлар тизимини белгилаб берадиган **"Тезкор-қидирув фаолияти тўғрисида"ги Қонунни**

қабул қилиш тақлиф этилади. Ушбу Қонуннинг мақсади тезкор-қидирув хусусиятидаги тадбирларни ўтказишда фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, қонунийликка риоя қилишнинг реал ҳуқуқий кафолатларини яратишга йўналтирилган. Бу қонуннинг қабул қилиниши демократик давлатларнинг умумэтироф этилган амалиётга мос келади. Таъкидлаш керакки, бу қонун жиноятлар содир этилишининг дастлабки босқичларидаёқ уларнинг олдини олиш ва ўз вақтида тўхтатиш бўйича чораларнинг самарадорлигини, шунингдек, суриштирув ва дастлабки терговнинг сифатини оширишга хизмат қилади. Айни пайтда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг, авваламбор, ички ишлар идораларининг бу соҳадаги фаолиятининг янада либераллашувини таъминлашга олиб келади.

Олтинчи. Фаол ривожланиб бораётган демократлаштириш жараёнларини инobatта олган ҳолда, Ўзбекистон Республикасининг **Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексини** ҳар томонлама қайта ишлаш ва янги таҳрирда қабул қилиш зарур.

1994 йилда қабул қилинган амалдаги мазкур кодексга ўтган давр мобайнида 60 мартадан кўпроқ ўзгартиш ва қўшимчалар киритилган. Унинг янги таҳрири суд-ҳуқуқ тизимини либераллаштириш муносабати билан маъмурий қонунчилик ва жиноий-ҳуқуқий сиёсатда юз берган катта миқёсдаги принципал ўзгаришларни ўзида тизимли ва кенг қўламли тарзда акс эттириши лозим.

Бунда авваламбор жиноят қонунчилигини тобора либераллаштириш, яъни, айрим қонунбузарлик ҳолатларини жиноий юрисдикциядан маъмурий юрисдикцияга ўтказишни кўзда тутиш зарур. Кодекснинг янги таҳрирда қабул қилиниши бугунги кунда ўнлаб норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда ўз аксини топган маъмурий жавобгарликка оид қонунчиликнинг унификациялашувини, яъни бирхиллашувини таъминлайди.

Шунингдек, маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўришнинг процессуал механизмларини тақомиллаштириш, демократлаштириш, бу соҳада қонунийликни таъминлаш ва фуқароларнинг ҳуқуқларини ишончли ҳимоялаш бўйича чораларни ҳам мазкур кодексда кўзда тутиш лозим.

Еттинчи. Ривожланган демократик давлатлар тажрибасини инobatта олган ҳолда, давлат ҳокимияти идоралари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи тузилмалар, шу жумладан, прокуратура фаолиятида қонунчилик талабларига риоя қилиш ва қонун ус-туворлигини таъминлаш

ИСЛОҲОТЛАРНИ ЯНАДА ЧУҚУРЛАШТИРИШ РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИ

бўйича адлия органларининг ролини янада кучайтиришга қаратилган янги ҳуқуқий механизмларни ўрнатадиган ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва қабул қилиш талаб этилмоқда.

Адлия органларининг ҳуқуқ ижодкорлиги соҳаси ва ҳуқуқни қўллаш амалиётида ягона давлат сиёсатини ўтказишдаги ролини кучайтириш учун уларга зарур бўлган тегишли ваколатларнинг берилиши мамлакатимизнинг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат органлари тизимида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанатининг самарали механизмини яратиш имконини беради ҳамда ушбу органлар фаолиятида қонунийлик ва қонун устуворлигини таъминлашга хизмат қилади.

Саккизинчи. Жамиятнинг демократия йўлидан жадал ривожланиши ва бу борада амалга ошириладиган ислохотларнинг муваффақияти кўп жиҳатдан одамларнинг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданият даражасига боғлиқдир. Юксак ҳуқуқий маданият — демократик жамият пойдевори ва ҳуқуқий тизимнинг етуқлик кўрсаткичидир.

Шу муносабат билан, бугунги сиёсий-ҳуқуқий воқеаларни ҳисобга олган ҳолда, мамлакатимизда ҳуқуқий таълим ва маърифатни, жамиятда ҳуқуқий билимлар тарғиботини тубдан яхшилашга йўналтирилган мақсадли кенг қўламли чора-тадбирлар дастурини ишлаб чиқиш зарур. Ушбу дастурнинг амалга оширилиши аҳолининг инсон ҳуқуқ ва эркинликларига ҳисобан ҳурмат билан муносабатдан бўлишини, фуқароларда қонунга итоаткорлик туйғусининг янада орттирилиши таъминлайди, деб ўйлайман.

III. Ахборот соҳасини ислох қилиш, ахборот ва сўз эркинлигини таъминлаш

Муҳтарам юртдошлар!

Бугун биз демократик жараёнларни чуқурлаштириш, аҳолининг сиёсий фаоллигини ошириш, фуқароларнинг мамлакатимиз сиёсий ва ижтимоий ҳаётидаги амалий иштироки ҳақида сўз юритар эканмиз, албатта, ахборот эркинлигини таъминламасдан, оммавий ахборот воситаларини одамлар ўз фикр ва фикрларини, содир бўлаётган воқеаларга ўз муносабати ва позициясини эркин ифода этадиган минбарга айлантирмасдан туриб, бу мақсадларга эришиб бўлмастлигини ўзимизга яхши тасаввур этамиз.

Маълумки, фуқароларнинг ахборот соҳасидаги ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш масаласи инсоннинг ахборот олиш, ахборотни ва ўз шахсий фикрини тарқатиш ҳуқуқи ва эркинлигини ўзида муҳассам этган бўлиб, бу Ўзбекистонда демократик жамият асосларини барпо

этишнинг муҳим шартини, таъбир жоиз бўлса, тамал тоши ҳисобланади.

Мамлакатимизда ўтган йиллар давомида, айниқса охириги 10 йилда оммавий ахборот воситаларини янада либераллаштириш, сўз эркинлигини таъминлашга қаратилган кенг қамровли ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирлар амалга оширилди.

Юртимизда аввало оммавий ахборот воситалари ривожини таъминлайдиган, демократик талаб ва стандартларга тўла мос келадиган мустақам қонунчилик базаси яратилди. Ушбу даврда оммавий ахборот воситаларини эркин ва жадал ривожлантиришга, ахборот соҳасининг самарали фаолият кўрсатишини таъминлашга қаратилган 10 га яқин қонун ҳужжатлари қабул қилинди.

«Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида»ги Қонуннинг қабул қилиниши ҳар кимнинг ахборотни эркин ва монеликсиз олиш ҳамда фойдаланиш ҳуқуқларини амалга оширишда, шунингдек, ахборотнинг муҳофаза қилиниши, шахс, жамият ва давлатнинг ахборот борасидаги хавфсизлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этди.

Сўнгги йилларда янги таҳрирдаги **«Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги Қонунга, шунингдек, «Телекоммуникациялар тўғрисида», «Реклама тўғрисида», «Муаллифлик ҳуқуқи ва турдош ҳуқуқлар тўғрисида»ги** ва бошқа бир қатор қонунчилик ҳужжатларига тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди. Бу эса янги сиёсий шарт-шароитларда оммавий ахборот воситалари соҳасидаги демократик ислохотларни янада чуқурлаштиришни таъминлади. Шу билан бирга, нодавлат оммавий ахборот воситаларини ривожлантириш, уларнинг ахборот соҳасини демократлаштиришда фаол иштирокини таъминлашга қаратилган кенг қамровли институционал ислохотлар амалга оширилди.

Нодавлат оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг моддий-техник базаси ва кадрлар салоҳиятини мустақамлаш мақсадида бир қанча жамоат ташкилотлари ташкил қилинди. Ўз таркибиди 100 дан ортиқ электрон оммавий ахборот воситасини бирлаштирган Нодавлат электрон оммавий ахборот воситалари миллий ассоциацияси, Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди шулар жумласидандир.

Юридик ва жисмоний шахсларнинг, ахборот технологиялари ва тизимларини қўллаган ҳолда, ахборот ресурсларидан фойдаланиш механизмларини белгилаб берган янги таҳрирдаги **«Ах-**

боротлаштириш тўғрисида»ги Қонуннинг қабул қилиниши оммавий ахборот воситаларини модернизация қилишни жадал ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этди.

Ўзбекистонда кейинги йилларда сунъий йўлдош алоқа тармоғи орқали телерадиодастурларни тарқатиш йўлга қўйилди. Бугунги кунда мамлакатимиз телекоммуникациялар тизими дунёнинг 180 та мамлакатига 28 та йўналиш бўйича тўғридан-тўғри чиқадиган халқаро каналларга эга. Юртимиздаги телерадиоканаллар томонидан тайёрланаётган кўрсатув ва эшиттиришлар Интернет глобал тармоғи орқали реал вақт режимида жаҳонга узатилмоқда.

Дунёдаги етакчи мамлакатлар тажрибасига таянган ҳолда, кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш миллий тизимининг такомиллаштирилиши ахборот соҳасидаги фаолиятнинг сифати ва самиясини оширишга қаратилган чора-тадбирлар тизимида кўп жиҳатдан ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлди.

Бундай кенг миқёсдаги ишлар натижасида фақат кейинги 10 йилнинг ўзидида босма оммавий ахборот воситаларининг сони 1,5 баробар, электрон оммавий ахборот воситаларининг сони эса 7 баробар кўпайиб, бугунги кунда уларнинг умумий сони қарийб 1200 тага етди. Мавжуд барча телеканалларнинг қарийб 53 фоизи, радиоканалларнинг эса 85 фоизи нодавлат оммавий ахборот воситалари ҳисобланади. Оммавий ахборот воситалари Ўзбекистонда яшайдиган миллат ва элатларнинг 7 та тилида фаолият олиб боради, шунингдек, босма материаллар ва телекўрсатувлар инглиз тилида ҳам тарқатилмоқда.

Яна бир муҳим янгилик эфир орқали узатиладиган материалларни тайёрлаш жараёнига замонавий рақамли ва мультимедиа технологиялари жорий қилинаётганида намоён бўлмоқда. Юртимизда Интернет тизимидан фойдаланувчилар сафи жадал суръатлар билан кенгайиб бормоқда. Бугунги кунда уларнинг сони 6 миллиондан ортиб кетгани ҳам буни тасдиқлаб турибди.

Мамлакатимизда фуқароларнинг ахборот соҳасидаги ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш борасида амалга оширилган кенг қўламли ишларни танқидий баҳолаб эканмиз, муҳим бир масалага алоҳида эътибор қаратишимиз зарур, деб ўйлайман. **Яъни, бу ўринда гап оммавий ахборот воситалари ва давлат ҳокимияти органлари ўртасидаги муносабатларнинг устувор жиҳатларини тўғри белгилаш, жумладан, оммавий ахборот воситалари фаолияти устидан назорат қилишнинг иқтисодий ме-**

ханизмларини, ахборот манбаларининг ёпиқлигини, шунингдек, таҳририятларга ҳокимият органлари ва маъмурий тузилмалар томонидан бўлаётган маълум даражадаги босимларни бартараф қилиш билан боғлиқ муаммоларни ҳал этиш ҳақида бормоқда.

Шу боисдан қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш ўта долзарб аҳамият касб этмоқда:

Биринчи. «Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида» Қонун қабул қилиш зарур. Бу ўз навбатида фуқароларнинг ахборот соҳасидаги конституциявий ҳуқуқини янада кенгроқ амалга ошириш имкониятини яратиш билан бирга, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг қабул қилинаётган қарорлар сифатини ошириш борасидаги масъулиятини ҳам кўп жиҳатдан кучайтирган бўлур эди.

Ушбу қонун давлат ҳокимияти органлари фаолияти ҳақида жамоатчиликни хабардор қилиб бориш тартибларини аниқ белгилаб бериши, аҳолининг, жамоат бирлашмаларининг давлат ҳокимияти органлари томонидан қабул қилинаётган қарорлар, авваламбор фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатлари билан боғлиқ қарорлар ҳақидаги ахборотлардан кенг хабардор бўлиб боришини таъминлаши лозим.

Мазкур қонуннинг жорий этилиши ижро ҳокимияти органлари фаолиятининг, юртимизда амалга ошириладиган ислохотларнинг, давлатнинг ички ҳамда ташқи сиёсатининг очиқлиги ва ошкоралигини, мамлакатимиз ва хорижда кечаётган воқеа-ҳодисалар ҳусусида фикрлар хилма-хиллиги ва сиёсий плюрализмни ҳисобга олган ҳолда, таъминлаши зарур.

Иккинчи. Демократлаштириш жараёнида аҳамияти тобора ортиб бораётган ахборот коммуникациялари соҳасининг энг муҳим тармоқларидан бири бўлган телерадио тизимини ривожлантиришга қаратилган **«Телерадиоэшиттиришлар тўғрисида» Қонун қабул қилиш ҳақида таклиф киритилмоқда.**

Маълумки, ҳозирги вақтда ушбу соҳадаги фаолият оммавий ахборот воситалари, радиочастота спектри, телекоммуникациялар, ахборотлаштириш тўғрисидаги қонунларнинг муайян моддалари билан тартибга солиб келинмоқда.

Шу билан бирга, телерадиоэшиттиришлар соҳасини мустақил кудратли индустрия сифатида қайта ташкил этиш, телерадиоэшиттиришларнинг янги шакл ва турларининг пайдо бўлиши телерадиодастурларни тайёрлаш ва узатиш жараёнида юзага

келадиган муносабатларни тизимли ва кенг қўламли равишда тартибга соладиган яхлит қонунни кучга киритиш заруратини туғдирмоқда.

Ушбу қонуннинг қабул қилиниши телерадиодастурларни тайёрлаш ва тарқатиш соҳасида рақобатни янада кучайтириш, телерадиодастурларни узатиш борасида мобил ва рақамли телевидение каби илғор замонавий технологияларни жорий этиш, телеиндустриянинг истиқболли янги тармоқларини ташкил қилиш учун зарур шароитларни яратиш имконини беради.

Бу қонун миллий телерадиоэшиттиришлар тизими фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш механизмларини ва молиялаштириш манбаларининг эркинлиги ва мустақиллиги каби принципларини белгилаб беришга, радиочастоталарни олиш учун ўтказиладиган танловларнинг демократик ва ошкоралигини таъминлаш, тенг рақобат ва электрон медиа-бозор тармоқларининг монополашувига йўл қўймаслик учун шароит яратиш ва бошқа бир қатор муаммоларни ечишни назарда тутди.

Учинчи. Оммавий ахборот воситалари эркинлиги ва мустақиллигини янада мустақамлаш муаллифлик ҳуқуқлари ва интеллектуал мулкни ишончли ҳимоя қилишнинг ҳуқуқий кафолатлари ва механизмларини кучайтириш, ахборот соҳасига бозор механизмининг жорий қилиш билан бевосита боғлиқдир.

Ушбу вазифани амалга ошириш учун **«Оммавий ахборот воситалари фаолиятининг иқтисодий асослари тўғрисида», «Оммавий ахборот воситаларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш кафолатлари тўғрисида»ги** қонунларни қабул қилиш таклиф этилади. Бу қонунлар ахборот бозори иштирокчилари фаолияти самарадорлигини кучайтириш ва уларнинг иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш, қўшимча иқтисодий преференциялар яратиш ва миллий ахборот маконини изчил ривожлантиришни таъминлашга қаратилган бошқа ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирларни амалга оширишни назарда тутди.

Тўртинчи. Оммавий ахборот воситаларининг давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолияти устидан жамоатчилик ва парламент назоратини таъминлаш, ҳокимият ва жамоатчилик ўртасида мустақам алоқа ўрнатиш борасидаги ролини кучайтиришга қаратилган самарали ҳуқуқий механизмларни яратиш мақсадида **«Оммавий ахборот воситалари тўғрисида», «Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида»ги** ва бошқа бир қатор қонун ҳужжатларига тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш таклиф этилади.

(Давоми 6-бетда.)

МАМЛАКАТИМИЗДА ДЕМОКРАТИК ВА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИ

(Давоми. Боши
1-,2-,3-,4-,5-бетларда.)

Бунда, хусусан, давлат ва жамоат бирлашмалари ахборот хизматлари, медиа-тузилмалар ишини фаоллаштириш бўйича кенг кўламли чора-тадбирларни кўзда тутиш лозим. Оммавий ахборот воситаларининг ахборот олиш юзасидан мурожаатларини кўриб чиқиш муддатларини қисқартириш, ахборот олиш соҳасидаги қонунчилик талабларини бузганлик учун юридик ва мансабдор шахсларнинг маъмурий жавобгарлигини кучайтириш ва бошқа чора-тадбирларни таъминлашга қаратилган ҳуқуқий механизмлар устида иш олиб бориш зарур.

Шу билан бирга, сиёсий модернизация жараёнида тобора муҳим аҳамият касб этиб бораётган замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан давлат ва жамият қурилиши тизимида кенг фойдаланиш лозим.

«Телекоммуникациялар тўғрисида»ги Қонун нормаларини янада такомиллаштириш, рақамли телерадиоэшиттириш тизимида ўтиш бўйича тадбирлар давлат дастурининг ишлаб чиқиши ҳам ушбу вазифани ҳал этишга хизмат қилади. Мазкур дастур рақамли телерадиоэшиттиришлар инфратузилмасини шакллантириш, бу борадаги фаолиятни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга соладиган самарали тизимни яратишга қаратилиши даркор.

Мухтасар айтганда, юқорида зикр этилган чора-тадбирларнинг амалга оширилиши оммавий ахборот воситаларининг фуқаролик жамияти институтлари тизимидаги ўрни ва ролини янада мустаҳкамлашга, фуқароларнинг сўз эркинлиги ва танлаш эркинлигини таъминлашга қаратилган конституциявий ҳуқуқларини янада тўлиқ рўёбга чиқаришга ёрдам беради.

IV. Ўзбекистонда сайлов ҳуқуқи эркинлигини таъминлаш ва сайлов қонунчилигини ривожлантириш

Эркин сайлов ва ўз хоҳиш-иродасини эркин билдириш принциплари, биринчи навбатда ҳар бир шахснинг давлат ҳокимияти вакиллик органларига сайлаш ва сайланиш бўйича конституциявий ҳуқуқи миллий давлатчилигимиз моделининг асосини ташкил этади. **Сайловлар – бу мамлакатимизда амалда бўлган ҳуқуқий нормаларнинг нечоғлик демократик руҳда эканини намоён этадиган, демократик ҳуқуқий давлатнинг узвий белгиси, халқнинг ўз хоҳиш-иродасини эркин ифода этишининг, фуқароларнинг давлат ва жамият бошқарувидаги иштирокининг асосий шакли бўлиб, ўта муҳим ва ҳал қилувчи аҳамиятга эга масаладир.**

Шу муносабат билан ўтган давр мобайнида юртимизда самарали, демократик сайлов тизимини шакллантириш ва ривожлантириш соҳасида ғоят чуқур ўзгаришлар амалга оширилганини таъкидлаш ўринлидир.

Маълумки, Конституция-мизга, шунингдек, «Сайловчилар ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги ҳамда янги тахрирдаги «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида», «Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов тўғрисида», «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонунларга 2003 ва 2008 йилларда тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритилди.

Шу билан бирга, ушбу даврда мазкур соҳага оид кўплаб қонун ҳужжатлари қабул қилинди. Буларнинг барчаси миллий сайлов тизимининг изчил ва босқичма-босқич либераллашувини, икки палатали парламент сайловларининг қонун талаблари ва умумэтироф этилган халқаро принцип ва нормаларга тўла мос ҳолда ўтказилишини таъминлайдиган мукамал қонунчилик базасининг шаклланишига олиб келди.

Ушбу қонунларда давлат ҳокимияти вакиллик органларига сайловларнинг **фақат кўппартиявийлик асосида ўтказилиши қатъий белгилаб қўйилди.** Мамлакат Президенти лавозимида, Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодларни сиёсий партиялар томонидан, маҳаллий Кенгашлар депутатлигига номзодларни эса – сиёсий партияларнинг жойлардаги тегишли органлари томонидан кўрсатилиши тўғрисидаги принципиал қоида мустаҳкамланди. Депутатликка номзодларнинг давлат ҳокимияти ижро органлари томонидан кўрсатилиш амалиёти бекор қилинди ва бу мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ўзгаришларни чуқурлаштириш йўлидаги принципиал қадам бўлди.

Шу борада сайлов қонунчилигимизга сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ бўлган, энг ривожланган демократик давлатлар тажрибасида ҳам камдан-кам учрайдиган мутлақ ваколатларнинг Марказий сайлов комиссиясига берилишини кўзда тутадиган ўзгаришларнинг киритилиши ўта муҳим аҳамиятга молик улкан воқеа бўлди. Амалдаги қонунчилигимизга кўра, сайлов кампанияси жараёнига давлат ва ҳокимият тузилмалари, жамоат бирлашмалари томонидан аралашушга қаратилган ҳар қандай уриниш қонун билан тақиқланиши ҳам буни яққол кўрсатиб турибди.

2009 йилги сайлов арафасида Марказий сайлов комиссияси томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, халқ депутатлари

вилоят, туман ва шаҳар Кенгашлари сайловида тайёргарлик кўриш ва ўтказиш бўйича Концепция ишлаб чиқилди. Мазкур Концепция хорижий экспертлар томонидан фуқароларнинг сайлов ва ўз хоҳиш-иродасини эркин билдириш борасидаги конституциявий ҳуқуқларига риоя этилиши бўйича ноёб ҳужжат сифатида баҳоланган эди. Ҳақиқатан ҳам, ушбу Концепциянинг амалга оширилиши сайловнинг қонун талабларига тўла мувофиқ ҳолда, сиёсий партияларнинг ўта фаол иштирокида, сайлов жараёнига марказий ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг аралашувида йўл қўймасдан ўтказилишини таъминлашда ғоят муҳим роль ўйнади.

Бизнинг қонунчилигимизда сайлов кампаниясининг бирон-бир иштирокчиси учун қандайдир алоҳида имтиёз ва преференциялар берилмаслиги белгилаб қўйилган. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қоидаларига мувофиқ, Президент сайлови, парламент ва давлат ҳокимияти вакиллик органларига сайлов ҳозирги вақтда қонун билан белгиланган ягона кунда – уларнинг конституциявий ваколатлари муддати тугайдиган йилнинг декабрь ойи учинчи ўн кунлигидаги биринчи якшанба кунини ўтказилади.

Айтиш керакки, бизнинг сайлов тизимимиз ривожда 2008 йили сайлов қонунчилигимизга киритилган ўзгаришлар муҳим босқич бўлди. Қонунчилик палатасидаги депутатлик ўринларининг сони 120 тадан 150 тага кўпайтирилди, шундан 135 нафар депутат сиёсий партиялардан сайланади. Бугунги кунда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалалари ниҳоятда муҳим ва долзарб аҳамият касб этиб бораётганидан келиб чиққан ҳолда, қуйи палатамиздаги 15 та депутатлик ўрни Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан сайланган депутатларга берилди.

Бундан ташқари, қонун ҳужжатларига сайлов жараёнининг янада либераллашувини таъминлайдиган бир қатор нормалар киритилди. Жумладан, сайловда иштирок этадиган сиёсий партияларнинг рўйхатдан ўтиши учун ўрнатилган муддат 6 ойдан 4 ойга туширилди.

Айни вақтда сиёсий партияларнинг сайловда иштирок этиши учун ружсат бериш масаласини ҳал этиш борасида зарур бўладиган сайловчилар имзосининг миқдори аввалги 50 минг имзо ўрнига 40 минг қилиб белгиланди.

Шунингдек, депутатликка номзодларнинг ишончли вакиллари сони 5 нафардан 10 нафаргача кўпайтирилди. Шулар қаторида сайлов тўғрисидаги қонун ҳужжатларига сиёсий партиянинг «ваколатли вакили» деган янги институт киритилди, унга имзо ва рақаларининг тўғри тўлдири-

лишини текширишда, сайлов участкаларида овозларни санаб чиқишда иштирок этиш ҳуқуқи берилди.

Яна бир муҳим янгилик – қонун ҳужжатларига сайлов комиссияларининг сайловга тайёргарлик кўриш ва ўтказиш билан билан боғлиқ фаолиятида ошкораликни кўпроқ таъминлашга қаратилган нормаларнинг киритилишида ўз аксини топди.

Шу асосда сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишнинг барча босқичларида, шунингдек, сайлов кунда овоз бериш хоналарида ва овозларни санаб чиқишда депутатликка номзодлар кўрсатган сиёсий партиялардан биттадан кузатувчи, оммавий ахборот воситалари вакиллари, хорижий давлатлар, халқаро ташкилотлар ва ҳаракатлардан ҳам кузатувчилар қатнашиш ҳуқуқига эга бўлди.

Шуниси эътиборга сазоворки, бизнинг сайлов тизимимиз хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини, уларнинг давлат ва жамият қурилиши соҳасидаги мавқеини оширишда муҳим аҳамият касб этди. Сайлов тўғрисидаги қонун ҳужжатларига сиёсий партиялардан кўрсатиладиган депутатликка номзодларнинг камида 30 фоизини аёллар ташкил этиши шарт экани тўғрисидаги норманинг киритилгани бунинг яққол тасдиғидир.

2009 йилги сайловлар жараёнида айни ана шу норманинг татбиқ этилиши парламентнинг қуйи палатасига умумий депутатлар сонининг 22 фоизини ташкил этадиган 33 нафар хотин-қиз депутатни сайлаш имконини берди.

Сенат аъзолари этиб сайланганларнинг 15 фоизи аёллардир, маҳаллий вакиллик органларида фаолият кўрсатётган аёллар эса бугунги кунда жами депутатлар сонининг 20 фоизидан ортиғини ташкил этади.

Бир сўз билан айтганда, мамлакатимизни модернизация қилиш ва демократик ўзгаришларнинг муҳим таркибий қисми ҳисобланган сайлов тизимимиз мунтазам такомиллашиб бормоқда. Шу билан бирга, бугунги кунда ҳаётнинг ўзи, айниқса, охириги сайловда биз тўплаган тажриба юртимизда сайлов жараёниларини янада демократлаштириш масалаларини кун тартибига қўймоқда.

Шу муносабат билан қуйидаги қонунчилик ташаббусларини амалга ошириш мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Биринчи. «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонуннинг 27-моддаси ҳамда «Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов тўғрисида»ги Қонуннинг 25-моддасига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш тақлиф этилади.

Бу авваламбор партиялараро рақобатнинг кучайиши, сайловолди ташвиқотининг

шакл ва усуллари тобора турли-туман ва кенг миқёсга эга бўлиб бораётгани билан изоҳланади. Шунинг учун **сайлов қонунчилигида сайлов кампаниясининг ушбу муҳим босқичини амалга ошириш жараёнида депутатликка номзодлар ва сиёсий партияларга тенг шароитлар яратиш механизмларининг самарадорлигини оширишга қаратилган нормаларни назарда тутиш лозим.**

Бундан ташқари, «Сайловолди ташвиқоти» тушунчасининг ўзига аниқ таъриф бериш, бундай ташвиқотни олиб бориш шартлари, турлари, ружсат этилган шакл ҳамда усуллари қонунчилик йўли билан белгилаб қўйиш зарур.

Яхши биламизки, бундай тажриба турли демократик мамлакатларнинг сайлов қонунчилигида кенг қўлланиб келмоқда.

Иккинчи. «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонуннинг 27-моддасига сайловолди ташвиқотини нафақат сайлов кунини, балки овоз бериш бошланишидан бир кун олдин ҳам олиб бориш мумкин эмаслиги тўғрисидаги нормани киритиш мақсадга мувофиқдир. Мазкур норма бир қатор ривожланган хорижий давлатлар қонунчилигида кенг қўлланади. Унинг қонунчилигимизга киритилиши сайловчиларга ўз қарашларини, сиёсий хайрхоҳлигини аниқлаб олиш, бошқача айтганда, уларнинг ким учун ва қандай сиёсий дастур учун овоз бериш масаласида онгли равишда аниқ бир қарорга келиши учун қўшимча вақт берилишига имкон яратган бўлур эди. Қонунчиликнинг ушбу қисмини такомиллаштириш овоз бериш арафасида турли суистеъ-моллик ҳолатлари ва қонун бузилишларининг олдини олиш имконини ҳам беради, албатта.

Учинчи. «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонуннинг 41-моддаси ҳамда «Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов тўғрисида»ги Қонуннинг 38-моддасига қўшимчалар киритиш тақлиф этилади. Маълумки, жойлардаги участка комиссиялари аксарият ҳолларда қонунчиликда янада аниқ белгилаб қўйишни талаб этадиган турли вазият ва муаммолар ҳолатларга дуч келади. Улардан бири **муддатдан олдин овоз бериш тартиб-қоидаси билан боғлиқ муаммодир.** Шунинг учун ҳам зикр этилган қўшимчаларнинг киритилиши фуқароларнинг сайлов ҳуқуқлари амалга оширилишини, уларнинг ўз хоҳиш-иродасини эркин билдиришини, участка комиссиялари фаолияти ошкоралигини таъминлаш ва сайлов қонунчилиги бузилиши мумкин бўлган ҳолатларга йўл қўймаслик борасида навбатдаги қадам бўлур эди.

ИСЛОҲОТЛАРНИ ЯНАДА ЧУҚУРЛАШТИРИШ РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИ

Тўртинчи. “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси сайлов тўғрисида”ги, “Халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайлов тўғрисида”ги қонунларга “овоз бериш кунига қадар қолган беш кун ичида, шунингдек, овоз бериш куни жамоат фикри сўровлари натижаларини, сайлов натижалари прогнозларини ва ўтказилаётган сайлов билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни нашр этиш (эълон қилиш), шунингдек, уларни умумий фойдаланишдаги ахборот-телекоммуникация тармоқларига (шу жумладан, Интернет тармоғига) жойлаштириш тақиқланади” деган нормани киритиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Ушбу норманинг юқорида кўрсатилган қонунларга киритилиши сайловчилар ҳуқуқларининг янада таъсирчан ҳимоя қилиниши, муайян номзодга ғаразли муносабатда бўлиш, бу борада сайлов қонунчилиги бузилишининг олдини олиш имконини беради.

Бешинчи. Ўзбекистон Экологик ҳаракатидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига депутатлар сайловининг очиқлиги ва ошқоралигини таъминлаш мақсадида “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси сайлов тўғрисида”ги Қонуннинг 6-моддасига Ўзбекистон Экологик ҳаракатининг Қонунчилик палатаси депутатларини сайлаш бўйича конференцияларида кузатувчиларнинг иштирок этиш ҳуқуқини белгилаб берадиган кўшимча киритиш мақсадга мувофиқ, деб ўйлайман.

Юқорида баён этилган қонунчилик ташаббусларини амалга ошириш мамлакатимизда сайлов эркинлиги ҳуқуқи принципнинг тўлиқ жорий этилиши ва сайлов тизимининг янада демократлашувига хизмат қилиши муқаррар.

V. Фуқаролик жамияти институтларини шакллантириш ва ривожлантириш

Азиз дўстлар!

Ўзбекистонимиз босиб ўтган кейинги ўн йиллик давр аҳолимизнинг кенг қатламлари қўллаб-қувватлайдиган турли хил фуқаролик жамияти институтлари, нодавлат нотижорат ташкилотларнинг жадал шаклланиши ва ривожланиши даври бўлди.

Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларидаёқ Конституциямизда нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятига доир асосий принципларнинг мустаҳкамлаб қўйилгани барча аҳоли қатламлари манфаатларини ақс эттирадиган бундай ташкилотлар кенг тармоқларининг ривожланиши учун қулай шароит яратди.

Бугунги кунда мамлакатимизда жамият ҳаётининг турли соҳаларида 5100 дан зиёд нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолият юритмоқда

ва бу кўрсаткич 2000 йилга қараганда 2,5 баробар кўпдир. Фуқаролар йиғинлари ва ўзини ўзи бошқариш органлари — маҳаллалар сони 10 мингдан ортиқни ташкил этади. Булар қаторида “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, Ўзбекистон хотин-қизлар кўмитаси, “Соғлом авлод учун”, “Нуроний” жамғармалари, “Ижод” фонди, Нодавлат нотижорат ташкилотлар миллий ассоциацияси ва бошқа жамоат ташкилотларини санаб ўтиш мумкин.

Фуқаролик институтлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ҳозирги кунда демократик кадрятлар, инсон ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилишнинг муҳим омилига айланмоқда, фуқароларнинг ўз салоҳиятларини рўёбга чиқариши, уларнинг ижтимоий, социал-иқтисодий фаоллиги ва ҳуқуқий маданиятини ошириш учун шароит яратмоқда, жамиятда манфаатлар мувозанатини таъминлашга кўмаклашмоқда.

Бундай ташкилотларнинг обрўси ошиб, мустаҳкамланиб боргани сари фуқаролик жамияти институтларининг давлат ва ҳокимият тузилмалари фаолияти устидан таъсирчан жамоатчилик назоратини амалга оширишдаги роли жамиятимизда тобора ортиб бормоқда. Бугунги кунда жамоатчилик ва фуқаролик назорати институти жамиятнинг давлат билан ўзаро самарали алоқасини таъминлаш, одамларнинг кайфиятини, мамлакатда кечаётган ўзгаришларга муносабатини аниқлашнинг муҳим воситаларидан бирига айланмоқда.

Мамлакатимизда Омбудсман, Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ, “Ижтимоий фикр” жамоатчилик маркази, Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институти каби инсон ҳуқуқлари бўйича миллий институтлар ва бошқа бир қатор ташкилотлар фаолият кўрсатмоқда.

Ўтган давр мобайнида мамлакатимизни демократик янгилаш жараёнида фуқаролик институтларининг роли ва аҳамиятини кучайтиришга, фуқароларнинг энг муҳим социал-иқтисодий муаммоларини ҳал этишга қаратилган 200 дан ортиқ қонун ҳужжатлари қабул қилинган ҳам бу соҳа ривожига бўлган катта эътиборни кўрсатади.

Айтиш керакки, фуқаролик жамияти институтлари тизимида нодавлат нотижорат ташкилотларини тобора ривожлантириш, уларнинг мустақил иш юритиши ва чинакам мустақиллигини таъминлаш, ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, фаолиятини ташкилий-ҳуқуқий, моддий-техникавий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни кучайтиришга қаратилган “**Нодавлат нотижорат таш-**

килотлари фаолиятининг кафолатлари тўғрисида”-ги Қонуннинг қабул қилиниши муҳим аҳамият касб этди.

Сўнгги йилларда “**Жамоат фондлари тўғрисида”-ги, “Ҳомийлик тўғрисида”-ги қонунлар, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистонда фуқаролик жамияти институтлари ривожланишига кўмаклашиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори** ва бошқа қатор ҳужжатлар қабул қилинди ва улар фуқаролик жамияти институтлари ижтимоий фаоллигини кучайтиришда муҳим омил вазифасини бажармоқда.

Шунингдек, мамлакатимизда фуқаролик жамиятини ривожлантиришда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенати Кенгашларининг “**Нодавлат нотижорат ташкилотларини, фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлашни кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги кўшма қарори** ҳам алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Ўз навбатида, Олий Мажлис ҳузурида Жамоат фонди ҳамда таркибига нодавлат нотижорат ташкилотлари ва жамоат ташкилотларининг ваколатли вакиллари билан бирга депутатлар, молиявий тузилмаларнинг масъул ходимлари кирган Парламент комиссиясининг ташкил қилиниши ҳам эътиборга сазовордир.

Мазкур комиссиянинг фаолияти “**учинчи сектор**” деб ном олган фуқаролик жамияти институтларини қўллаб-қувватлашга давлат бюджетидан ажратилган молиявий маблағларни янада очиқ, ошқора, аниқ йўналтирилган ва энг муҳими, демократик асосда тақсимлашни таъминлаш имконини бермоқда. Бу эса нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятининг ташкилий-техникавий ва иқтисодий негизини мустаҳкамлашга самарали таъсир кўрсатмоқда.

Фақат кейинги уч йилнинг ўзида фуқаролик жамияти институтлари тақдим этган турли ижтимоий лойиҳаларни амалга ошириш учун Олий Мажлис ҳузуридаги Жамоат фонди томонидан 11 миллиард сўмдан ортиқ маблағ ажратилди.

Юртимиз тараққиётининг ҳозирги босқичида нодавлат нотижорат ташкилотлари ва бошқа фуқаролик институтлари родини янада кучайтириш фуқаролик жамиятини шакллантириш, демократлаштириш ва мамлакатимизнинг жаҳон ҳамжамиятига интеграциялашуви бўйича ўз олдимишга қўйган мақсадимизни рўёбга чиқаришда ҳеч бир муболағасиз ҳал қилувчи омил эканини, ўйлайманки, кимгадир уқтириб ўтиришга зарурат бўлмаса керак.

Фуқаролик жамияти институтларининг янада ривожланишига эришиш, амалга

оширилаётган ислохотларимизнинг очиқ-ошқоралиги ва самарадорлигини таъминлашда, уларнинг родини кучайтиришда “**Ижтимоий шериклик тўғрисида”ги Қонуннинг қабул қилиниши муҳим аҳамият касб этади.** Ушбу қонунда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш дастурларини амалга ошириш, гуманитар муаммоларни ҳал этиш, мамлакатимиз аҳолиси турли қатламларининг ҳуқуқ ва эркинликлари, манфаатларини ҳимоя қилишда нодавлат нотижорат ташкилотларининг давлат тузилмалари билан ўзаро муносабатларидаги аниқ чегараларни белгилаш ва ташкилий-ҳуқуқий механизмларни такомиллаштириш каби масалалар бўйича ҳуқуқий нормалар кўзда тутилиши даркор.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш институти — маҳалла фаолиятининг ташкилий асосларини янада такомиллаштириш, унинг вазифалари қўламини кенгайтириш, давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари билан ўзаро яқин муносабатларини таъминлаш алоҳида долзарб аҳамият касб этмоқда.

Бу вазифани ҳал қилишда “**Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига** тегишли ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш мақсадга мувофиқдир. Бунда маҳаллани аниқ йўналтирилган асосда аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш, хусусий тадбиркорлик ва оилавий бизнесни ривожлантириш марказига айлантириш, шунингдек, унинг давлат бошқарув органлари фаолияти устидан жамоатчилик назорати олиб бориш тизимидаги вазифаларини янада кенгайтиришга жиддий эътибор қаратиш лозим.

Шу билан бирга, “**Фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) ва унинг маслаҳатчилари сайлови тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига** фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари раислари сайлови тизимини янада такомиллаштириш бўйича оқсоқоллар ва уларнинг маслаҳатчилари энг муносиб фуқаролар ичидан сайланишини, фуқаролар ижтимоий фаоллигини кучайтиришда маҳалланинг аҳамияти ва роли оширилишини таъминлайдиган чора-тадбирларни назарда тутадиган ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тақлиф қилинади.

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари томонидан қонун ҳужжатларининг ижро этилиши устидан жамият, фуқаролик институтлари назоратини амалга оширишнинг тизимли ва самарали ҳуқуқий механизмни яратишга қаратилган “**Ўзбекистон Республикасида жамоатчилик назорати тўғрисида”ги Қонунни қабул қилиш** фурсати етди. Қонунда жамоатчилик назоратининг турлари, шакллари ва субъектларини, назорат предмети-

ни, уни амалга оширишнинг ҳуқуқий механизмларини, шунингдек, мазкур соҳада амалдаги қонун ҳужжатларини ижро этмагани учун мансабдор шахсларнинг жавобгарлиги шартларини белгилаб қўйиш зарур.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Инсон ҳуқуқлари соҳасида миллий ҳаракат дастурини ишлаб чиқиш долзарб аҳамиятга эга. Ушбу дастур энг аввало ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва назорат органлари томонидан инсон ҳуқуқ ва эркинликларининг ҳимоя қилинишини таъминлаш, жамиятда инсон ҳуқуқлари бўйича маданиятни шакллантириш ва шу каби бошқа соҳаларга оид қонунларга риоя этилиши устидан жамоатчилик мониторингини олиб боришга қаратилган чора-тадбирларни ўзида мужассам этиши керак.

Шунингдек, **Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига** жамият ва давлат қурилиши, ҳудудларда ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг турли соҳаларида нодавлат нотижорат ташкилотлари ҳуқуқларини белгилаб берган қонун ҳужжатлари талабларини бузганлик учун давлат органлари мансабдор шахсларининг жавобгарлигини кучайтиришни назарда тутадиган ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш лозим.

Шулар қаторида соғлиқни сақлаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, аҳолини, айниқса, ёшларни иш билан таъминлаш, ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламларни қўллаб-қувватлаш ва шу каби катта социал аҳамиятга молик бошқа масалалар бўйича муҳим давлат дастурларини амалга оширишда нодавлат нотижорат ташкилотлари иштирокининг ҳуқуқий асосини яратиб берадиган қонун ҳужжатлари мажмуасини ишлаб чиқиш долзарб аҳамият касб этмоқда.

Хусусан, атроф-муҳитни ҳимоя қилишни таъминлаш тизимида нодавлат нотижорат ташкилотларининг роли ва ўрнини белгилашга қаратилган “**Экологик назорат тўғрисида”ги Қонун** лойиҳасини ишлаб чиқиш ва бошқа қатор қонун ҳужжатларини қабул қилиш фурсати етди, деб ўйлайман.

VI. Демократик бозор ислохотларини ва иқтисодийetni либераллаштиришни янада чуқурлаштириш

Муҳтарам юртдошлар! Барчамизга аёнки, мамлакатимиз мустақил тараққиётининг дастлабки босқичида, яъни 1991 йилдан 2000 йилгача бўлган даврда улкан ўзгаришларни амалга оширишда асосий эътиборимиз марказлаштирилган маъмурий-буйруқбозлик тизимида барҳам бериш ва бозор иқтисодийетининг асосларини, авваламбор, қонунчилик базасини шакллантириш учун шароит яратишга қаратилди.

(Давоми 8-бетда.)

МАМЛАКАТИМИЗДА ДЕМОКРАТИК ИСЛОХОТЛАРНИ ЯНАДА ЧУҚУРЛАШТИРИШ ВА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИ

(Давоми. Боши 1-,2-,3-,4-,5-,6-,7-бетларда.)

Шу борада қабул қилинган ўта муҳим қонун ва норматив ҳужжатлар қаторида Фуқаролик, Ер, Солиқ ва Божхона кодекслари, "Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида", "Банклар ва банк фаолияти тўғрисида", "Чет эл инвестициялари тўғрисида", "Чет эллик инвесторлар ҳуқуқларининг кафолатлари ва уларни ҳимоя қилиш чоралари тўғрисида"ги қонунларни қайд этиш мумкин.

Ислохотларимизнинг кейинги босқичида "Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида", "Хусусий корхона тўғрисида", "Валютани тартибга солиш тўғрисида", "Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида", "Фермер хўжалиги тўғрисида"ги қонунлар, янги тахрирдаги Солиқ кодекси ва иқтисодиётни ислоҳ қилиш бўйича умумий ҳисобда 400 дан зиёд қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилиб, қабул қилинди ва жорий этилди. Уларнинг барчаси иқтисодиётимизни янада либераллаштириш ва модернизация қилишда нафақат мустақам ҳуқуқий асос, балки амалга ошириладиган бозор ислохотларининг ортга қайтмаслигининг кафолати бўлиб хизмат қилмоқда.

Шу билан бирга, холисона таҳлил, ислохотларимизнинг мантки ва изчиллиги, уларнинг энг замонавий бозор нормаларига мувофиқлигини баҳолаш иқтисодиётни бошқариш тизимини янада чуқурлаштириш, такомиллаштириш ва либераллаштириш бўйича жиддий эҳтиёж мавжудлигини кўрсатмоқда.

Биринчи навбатда, хусусий мулкнинг ҳуқуқ ва ҳимоясини мустақамлашимиз, ҳар қайси хусусий мулкдор қонуний йўл билан қўлга киритган ёки яратган ўз мулкнинг дахлсизлигига асло шубҳа қилмаслигини таъминлайдиган ишончли кафолатлар тизимини яратишимиз зарур. Ҳар бир тадбиркор аввало шуни аниқ-равшан билиб олиши керакки, **давлат хусусий мулкдор ҳуқуқларининг ҳимоячиси**дир. Шунинг учун ҳам тадбиркорлар ўз бизнесига беҳавотир инвестиция киритиши, ишлаб чиқариш фаолиятини кенгайтириши, маҳсулот ҳажми ва олаётган даромадини кўпайтириши, ўз мулкига ўзи эгаллик қилиши, фойдаланиши, тасарруф этиши лозим. Айтиш мумкин, мақсадда бозор иқтисодиётининг негизи ҳисобланган хусусий мулкка нисбатан давлат томонидан бериладиган асосий кафолатларни мустақамлашга қаратилган **"Хусусий мулкни ҳимоя қилиш ва мулкдорлар ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида"ги Қонунни** ишлаб чиқиш ва қабул қилиш зарур.

Шунингдек, бошқарув тизимини такомиллаштириш, ортиқча бюрократик тўсиқларни бартараф этиш мақсадида **"Тадбиркорлик фаолияти соҳасида рухсат бериш тартиб-қоидалари тўғрисида"ги Қонунни** ишлаб чиқиш ва қабул қилиш муҳим аҳамият касб этади. Бунда тадбиркорлик фаолиятини юритиш учун зарур бўлган рухсат бериш тартиб-қоидаларининг қатъий чекланган рўйхати ва турларини аниқ белгилаб қўйиш, **қонунда назарда тутилмаган ортиқча рухсатнома ва рухсат бериш тартиб-қоидаларининг янги турлари киритилишини қонун билан кескин тақиқлаш зарур.**

Уйлайманки, бугунги кунда кичик бизнес ва тадбиркорликни кенгайтириш учун бизнеснинг янги ташкилий-ҳуқуқий шакли сифатида **оилавий бизнесни қонуний белгилаб қўйиш вақти келди.** Мамлакатимизда бизнесни ташкил қилишнинг ушбу шакли бизнесни юритишда юзага келган миллий анъаналаримизга, хўжалик юритиш фаолиятининг мавжуд ҳолатига тўла мос келади. Ишончим комилки, бундай бизнесни ташкил қилишнинг қонунийлик базаси яратилса, оилавий бизнеснинг ҳуқуқий кафолатларини кучайтириш, иқтисодиётнинг турли соҳаларида унинг жадал ва кенг ривожланиши ва янги иш ўринларининг очилишига шароит туғилади.

Сизларга яхши маълумки, жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози даврида мамлакатимиз молия-банк тизими ўзининг барқарор ва ишончли эканини исботлади. Шу билан бирга, бу тизимнинг янада мустақамланиши **хусусий банклар ва хусусий мулкка асосланган лизинг, сугурта компаниялари, кредит уюшмалари, микромолиявий ташкилотлар каби молиявий институтларни ташкил этишнинг қонуний асосларини шакллантириш ҳисобидан банк-молия соҳасига хусусий капитални жалб қилиш билан ҳам боғлиқ.** Бу эса банк ва бошқа молиявий хизматлар бозоридан рақобатнинг кенгайиши ҳамда ижозларга хизмат кўрсатиш сифатининг ошишига имкон беради ва энг юксак халқаро стандартлар талабига мос замонавий бозор инфратузилмасининг ривожланиши учун шароит яратади.

Юртимизда ўтган йиллар давомида бозор иқтисодиёти соҳасидаги ўзгаришларнинг ишончли қонунийлик базасини шакллантириш борасида амалга оширилган улкан ишлар ҳеч кимга сир эмас, албатта. Буларнинг барчасини эътироф этган ҳолда, мавжуд қонунларимизнинг кўпчилигини уларни қўллаш амалиёти ва мамлакатимизда бозор муносабат-

лари ривожланишининг ҳозирги даврдаги янги реал ҳолатидан келиб чиқиб, жиддий қайта кўриб чиқиш зарур.

Мисол учун, мамлакатимиздаги деярли барча ишлаб чиқариш объектлари акциядорлик компаниялари принципи бўйича ташкил этилган, аммо улар ўз мақомига қай даражада мос ҳолда фаолият юритмоқда ва ўз ҳуқуқларидан қандай фойдаланмоқда, деган саволни ўзимизга бериб кўрайлик. Акциядорлик компаниялари ўзларининг бозор муносабатларига мос мақомига мувофиқ фаолият юритиши учун яна қандай механизмларни ҳаракатга келтириш зарур?

Шу муносабат билан **"Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги Қонунни** танқидий қайта кўриб, янги тахрирда ишлаб чиқиш ва қабул қилиш ҳамда унда корпоратив бошқарув ва назорат органларининг ваколатлари, ҳуқуқлари ва жавобгарлигини янада аниқ белгилаш лозим. Ушбу қонундаги акциядорлик жамиятларининг Кузатувчилар кенгашлари, умумий йигилишлари, тафтиш комиссияларининг роли ва аҳамиятини ошириш, миноритар, яъни қўлида акцияси кам бўлган акциядорларнинг кафолатларини кўпроқ таъминлаш, барча акциядорларни ва бўлажак инвесторларнинг акциядорлик компаниялари фаолияти тўғрисида ахборот олиш имкониятларини кенгайтиришни кўзда тутиш айтиш мумкин бўлур эди.

Ҳозирги вақтда яна бир муҳим масала — **мамлакатимиз иқтисодиётида кичик бизнес,** биринчи навбатда **хусусий тадбиркорликнинг роли ва улушини янада кенгайтиришни таъминлай оладиган қонунларни қабул қилиш** масаласи биз учун долзарб бўлиб қолмоқда.

Ўзбекистоннинг бу йилги ялпи ички маҳсулотига кичик бизнеснинг улуши 50 фоиздан ортиб бораётганига қарамасдан, афсуски, бу соҳа реал иқтисодиётимизда, авваломбор саноатда етакчи ўринни эгаллаш олмапти. Ушбу вазифани ҳал этиш учун **"Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"ги Қонуннинг** янги тахририни тайёрлаш зарур. Бу қонунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ташкил қилиш йўллари соддалаштириш, уларнинг фаолияти учун кўпроқ эркинликлар беришни кўзда тутиш лозим. Ушбу секторни кредитлаш, ресурслардан фойдаланиш, **давлат буюртмаларини олиш,** тадбиркорлик субъектлари ишлаб чиқараётган маҳсулотларни сотиш учун янги имтиёзлар бериш, халқаро амалиётга мувофиқ даромадларнинг йил-

лик декларацияси шаклига босқичма-босқич ўтиш, молия ва статистика ҳисоботлари тизимини янада соддалаштириш, жумладан, бундай ҳисоботларни ваколатли давлат органларига электрон шаклда тақдим этиш каби механизмлар ҳисобидан қўллаб-қувватлаш масалалари ҳам қонунда ўз аксини топиши даркор.

Ҳаммамиз яхши тушунамизки, бозор муносабатларининг асоси бўлган рақобатни ривожлантиришда монополияга қарши қонун ҳужжатлари катта роль ўйнайди. Аммо, амалдаги **"Товар бозорларида монополистик фаолиятни чеклаш ва рақобат тўғрисида"ги Қонун бугунги кунда эскирди ва замон талабларига жавоб бермай қолди. Шунинг эътиборга олган ҳолда, "Рақобат тўғрисида"ги янги қонунни ишлаб чиқишимиз ва қабул қилишимиз зарур.** Ушбу қонунда монополистик фаолиятни нафақат товарлар бозоридан, балки молия бозорларида ҳам тартибга солишни назарда тутиш лозим. Шунингдек, биржа савдоларида ҳам монополияга қарши механизмларни, акцияларни сотиб олиш, қўшиш ва бирлаштириш битимларини тартибга солиш ва назорат қилиш тартиб-қоидаларини соддалаштириш бўйича нормаларни ушбу қонунга киритиш мақсадга мувофиқдир.

Ҳозирги кунда мамлакатимизда ялпи ички маҳсулотнинг 80 фоиздан ортисини нодавлат сектор таъминламоқда. Тан олишимиз керакки, 1991 йилда қабул қилинган **"Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида"ги Қонун,** ўтган давр мобайнида 80 тадан ортиқ қонуности ҳужжати унга уйғунлаштирилганига қарамасдан, **бугун қайта кўриб чиқишни ва янги тахрирда қабул қилишни талаб этмоқда.**

Мамлакатимизнинг стратегик муҳим тармоқлари ва корхоналарида акцияларнинг назорат пакети, таъбир жоиз бўлса, "олтин" акцияларни давлат ихтиёрида сақлаб қолган ҳолда, иқтисодиётнинг энг муҳим етакчи тармоқларига хусусий инвесторларни жалб қилиш ва уларда нодавлат сектор улушини янада кенгайтириш зарур. Бунда бўлажак инвесторларнинг барча тоифаларига хусусийлаштириш жараёнларида тенг шароит яратишни таъминлаш, уларда хусусий сектор иштирокини кенгайтириш, хусусийлаштириш битимларининг очиклиги ва ошқоралигини кўзда тутиш лозим.

Юқорида таъкидлаб ўтилган гоёт муҳим аҳамиятга молик қонунларни такомиллаштириш билан бирга, Ўзбекистонда амалга ошириладиган бозор ислохотларининг суръати ва мантиқий талабларидан келиб чиққан ҳолда, эркин бозор иқтисодиёти му-

носабатларини янада ривожлантиришга хизмат қиладиган бир қатор қонунлар қабул қилишни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда. "Кредит бюrolари фаолияти ва кредит ахбороти алмашуви тўғрисида", "Гаров реестри тўғрисида", "Риэлторлик фаолияти тўғрисида", "Инвестиция ва пай фондлари тўғрисида", "Иновациялар ва иқтисодиётни модернизация қилиш тўғрисида"ги ва бошқа янги қонунлар шулар жумласидандир.

Яна бир муҳим масала. Мамлакатимиз иқтисодий тараққиётининг энг муҳим истиқболлари ва устувор йўналишларини белгилаб олар эканмиз, биз ички эҳтиёжнинг ўсишига алоҳида эътибор қаратишимиз керак бўлади. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози оқибатларини юмшатишга қаратилган Инқирозга қарши чоралар дастурида ана шундай ёндашув асосида иш тутганимиз ўтган йилларда ўзини тўла оқлади. Таъкидлаш керакки, бугунги кунда Осиёдаги кўплаб мамлакатлар айнан шундай позицияга амал қилиб келмоқда.

Шундан келиб чиққан ҳолда, бизнинг яқин истиқболдаги энг муҳим вазифамиз бошлаган ишларимизни изчил давом эттириш — **истеъмол талабини кенгайтириш мақсадида социал соҳани ривожлантириш, меҳнатга ҳақ тўлашни янада ошириш, хизмат кўрсатиш секторини, инфратузилма объектларини ривожлантиришга, транспорт ва коммуникация лойиҳалари амалга оширилишига алоҳида эътибор беришдир.**

Муҳтарам мажлис қатнашчилари!

Хурматли депутатлар! Сўзимни якунлар эканман, мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантиришнинг таклиф этилган Концепцияси Ўзбекистонни ислоҳ этиш ва модернизация қилиш борасида биз қарийб 20 йил олдин бошлаган жараёни давом эттириш бўйича Олий Мажлис томонидан узоқ муддатли аниқ ҳаракат дастурини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш учун асос бўлади, деб ишонман.

Менинг сизларга мурожаатим, даъватим шуки, бугунги кунда амалга ошириладиган ислохот ва янгилашлар жараёни бутун жамиятимиз, саховатли заминимизда яшаётган ҳар қайси инсонни амалий ишларга сарфбар этадиган умумий мақсадга айланиши учун барча имкониятларни ишга солалик, эл-юртимиз манфати, она Ватанимизнинг равнақи ва келажаги учун бир ёқадан бош чиқариб, меҳнат қилайлик.

Шу йўлда барчангизга сўхат-саломатлик, бахт ва омад, ғайрат-шижоат тилайман.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори

ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИ РЕКОНСТРУКЦИЯ ҚИЛИШ, МУКАММАЛ ТАЪМИРЛАШ ВА ЖИҲОЗЛАШ БЎЙИЧА БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ ЖАМҒАРМАНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Қайд этиб ўтилсинки, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини ва мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастурини амалга ошириш натижасида республикада халқаро стандартларга мос келадиган узлуксиз мажбурий умумий ҳамда ўрта махсус касб-хунар таълимнинг 12 йиллик тизими вужудга келтирилди. 1536 та академик лицей ва касб-хунар коллежлари, амалда бarcha умумтаълим макtablари, таълим муассасалари қошидаги 1817 та спорт зали намунавий лойиҳалар асосида барпо этилди, мукаммал реконструкция қилинди ҳамда замонавий ўқув-лаборатория ускуналари, компьютер техникаси, мебель ва ўқув асбоб-анжомлари билан жиҳозланди.

Таълим муассасаларининг барпо этилган моддий-техника базасидан самарали фойдаланиш ва мутасил янгилаб боришни таъминлаш, уларни тизимли асосда энг замонавий компьютер техникаси, ўқув-лаборатория ускуналари, мебель ва асбоб-анжомлар билан қайта жиҳозлашни, шунингдек, илгор таълим технологиялари ва ахборот-коммуникация тизимларини ўқув жараёнига кенг татбиқ этиш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Иқтисодиёт вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2011 йил 1 январидан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Мактаб таълими жамғармасини тугатиб, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича бюджетдан ташқари жамғармани ташкил этиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинсин.

2. Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича бюджетдан ташқари жамғарманинг асосий вазифалари этиб куйидагилар белгилансин:

Жамғармага келиб тушаётган маблағларни кейинчалик улардан таълим муассасалари – умумтаълим макtablари, академик лицейлар ва касб-хунар коллежларини жиҳозлаш (тўлиқ жиҳозлаш) мақсадида фойдаланиш учун жамлаш;

таълим муассасаларини реконструкция қилиш ва мукаммал таъмирлаш, шу жумладан, зарур ҳолларда ўқув корпусларини ўқув устaxonлари ва лабораториялар билан кенгайтириш, спорт заллари ва майдончаларини ҳамда бошқа инфра-тузилма объектларини барпо этиш бўйича ишларни молиялаштириш;

замонавий талабларни ҳисобга олган ҳолда, тасдиқланган нормативлардан келиб чиқиб, таълим муассасаларини энг янги ўқув-лаборатория ва ишлаб чиқариш ускуналари, компьютер техникаси ҳамда ахборот-коммуникация таълим технологияларининг бошқа элементлари билан, шунингдек, ўқув мебели ва асбоб-анжомлари билан тизимли қайта жиҳозлаш ҳамда тўлиқ жиҳозлашни молиялаштириш.

3. Белгилаб қўйилсинки, тугати-

лаётган бюджетдан ташқари Мактаб таълими жамғармасининг барча актив ва пассивлари Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича бюджетдан ташқари жамғармага топширилади.

4. Куйидагилар Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича бюджетдан ташқари жамғарманинг даромадларини шакллантириш манбалари этиб белгилансин:

хўжалик юритувчи субъектлар томонидан Жамғармага қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мажбурий ажратмаларни тўлашдан тушадиган маблағлар;

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг бюджетдан ташқари маблағлари;

халқаро молия институтлари ҳамда бошқа хорижий донорларнинг грантлари ва имтиёзли кредитлари (қарзлари);

хайрия қилувчилар – юридик ва жисмоний шахслар, шу жумладан, Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг маблағлари;

жамғарманинг вақтинча бўш маблағларини жойлаштиришдан олинadиган даромадлар ва қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа тушумлар.

5. Белгилансинки, Жамғармани бошқариш бўйича Кенгаш Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасини бошқаришнинг юқори органи ҳисобланади.

Куйидагилар: Жамғармани бошқариш бўйича Кенгаш тарихи 1-иловага мувофиқ;

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги марказий аппарати бошқарув ходимларининг чекланган сонини 4 нафарга кўпайтирган ҳолда, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг марказий аппарати таркибида бошқарув ходимлари сони 7 нафардан иборат Жамғарма Ижроия дирекциясининг тузилмаси 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

6. Куйидагилар:

ҳудудий молия бошқармаларининг тузилмасида молия органлари бўйича белгиланган бошқарув ходимлари сони доирасида 2 нафар ходимдан иборат Жамғарма маблағларини ҳисобга олиш, улардан фойдаланишни таҳлил ва мониторинг қилиш шўбаси;

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг Бош назорат-тафтиш бошқармаси тузилмасида Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги марказий аппаратининг белгиланган ходимлар сони доирасида 3 нафар ходимдан иборат Жамғарма маблағларидан мақсадли фойдаланилиши устидан назорат шўбаси;

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги фазначилигининг операция бошқармаси тузилмасида 2 нафар ходимдан иборат ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бўйича

фазначилик бошқармаларининг операция бўлимларида молия органлари учун белгиланган ходимларнинг умумий чекланган сони доирасида 1 нафар ходимдан иборат шўба;

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази тузилмаларида бошқарув ходимлари сони марказий аппаратларда 3 нафардан иборат бўлган таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш (тўлиқ жиҳозлаш)нинг манзилли рўйхатларини шакллантириш ва мониторинг қилиш гуруҳлари ҳамда уларнинг ҳудудий бошқармаларида мазкур тузилмаларнинг белгиланган бошқарув ходимлари сони доирасида 2 нафардан иборат тегишли шўбалар ташкил қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги туман (шаҳар) халқ таълими бўлимларининг тузилмасига туман (шаҳар) молия бўлимларидаги тегишли лавозимларни қисқартириш ҳисобига таълим муассасалари биноларининг техник ҳолати, инфратузилмаси ва жиҳозланиши масалалари бўйича 1 нафардан мутахассис (муҳандис) лавозимини киритсин.

7. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасининг маблағларидан, аynиқса, таълим муассасаларини замонавий ўқув-лаборатория ускуналари, компьютер техникаси ва анжомлар билан тўлиқ жиҳозлаш бўйича аниқ мақсадни кўзлаб ва оқилонга фойдаланиш устидан тизимли асосда доимий мониторинг олиб борсин.

8. Шундай тартиб ўрнатилсинки, унга мувофиқ:

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг иштирокида ҳудудлар бўйича таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлашга оид таклифларни шакллантирадиган ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджетини тасдиқлаш учун белгиланган муддатдан уч ой олдин мана шу таклифларни Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Иқтисодиёт вазирлигига киритадилар;

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига келиб тушадиган маблағлар доирасида Иқтисодиёт вазирлиги билан биргаликда Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш Дастурининг узил-кесил параметрларини шакллантирадиган ҳамда уни Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг лойиҳаси киритиладиган муддатларда Вазирлар Маҳкамасига тақдим этадилар;

Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш Дастури ҳар йили тасдиқланадиган Инвестиция дастурига мустақил бўлим сифатида киради.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Иқтисодиёт вазирлиги ҳамда бошқа манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан ҳамкорликда икки ҳафта муддатда Жамғарма тўғрисидаги Низомни ҳамда Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлашнинг ҳар йилги Дастурларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш Тартибини тайёрласин ҳамда тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

9. Куйидагилар:

Жамғарма маблағлари ҳисобидан амалга ошириладиган таълим муассасаларини реконструкция қилиш ва мукаммал таъмирлаш бўйича буюртмачи вазифаси Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ҳузуридаги ягона буюртмачи хизмати зиммасига;

таълим муассасаларини жиҳозлаш (тўлиқ жиҳозлаш) бўйича буюртмачи вазифаси, берилган ваколатлар доирасида, Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази зиммасига юклансин.

10. Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, бошқа оммавий ахборот воситалари Жамғарма маблағлари ҳисобидан амалга ошириладиган тадбирларни, таълим муассасаларининг барпо этилган моддий-техника базаси негизида замонавий таълим технологияларидан ўқув жараёнида фойдаланишнинг ижобий тажрибасини кенг ёритсин.

11. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддатда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси тўғрисидаги Низомни, таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлашнинг ҳар йилги Дастурларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш Тартибини, шунингдек, таълим стандартларининг талабларини ҳисобга олган ҳолда, умумтаълим макtablари, академик лицейлар ва касб-хунар коллежларини замонавий ўқув-лаборатория ускуналари, компьютер техникаси, мебель ва анжомлар билан жиҳозлашнинг янгиланган нормативларини тасдиқласин.

12. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ш.М.Мирзиёев зиммасига юклансин.

**Ўзбекистон Республикаси
Президенти И.КАРИМОВ**

Тошкент шаҳри,
2010 йил 10 ноябрь

ДАВЛАТИМИЗДА ЖАХОН МОЛИЯВИЙ-ИҚТИСОДИЙ ИНҚИРОЗИ ШАРОИТИДА ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН ТЎҒРИ ВА АНИҚ СИЁСАТ ДУНЁНИНГ КЎПЛАБ ДАВЛАТЛАРИДА ЭЪТИРОФ ЭТИЛМОҚДА.

Амалга оширилаётган ишларни жамоатчиликка кенг тушунтириш, кечаётган жараёнлар ҳақида тўлақонли фикрни шакллантириш, табиийки, оммавий ахборот воситаларининг зиммасидадир. Шу боис Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида «Ўзбекистонда жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози оқибатларини бартараф этиш чора-тадбирлари дастури»нинг ОАВда ёритилишига бағишланган матбуот конференцияси ташкил этилди.

Конференцияда сўз олганлар, мазкур мавзунинг аниқ далилларга асосланган ҳолда ҳаётини мисоллар орқали ёритиш босма нашрлари олдида турган энг муҳим вазифалардан бири эканлигини алоҳида таъкидлашди.

Дилшод КАРИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ЖАХОН ИҚТИСОДИЁТИ ВА ДИПЛОМАТИЯ УНИВЕРСИТЕТИДА РЕСПУБЛИКА МАЪНАВИЯТ-ТАРҒИБОТ МАРКАЗИ БИЛАН ҲАМКОРЛИҚДА «МОБИЛЬ ТЕЛЕФОН: ТАРАҚҚИЁТ ВА ТАҲДИД» МАВЗУСИДА ТАДБИР БЎЛИБ ЎТДИ.

Унда аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида миллий менталитетимизга зид гояларни тарғиб қилувчи видеоролик, лавҳа ва ахборотлар тарқатилишининг олдини олиш, мобиль телефондан фойдаланиш маданиятини шакллантириш масалаларига бағишланган маърузалар эшитилди ва муҳокама қилинди.

НАВОИЙ ВИЛОЯТИ ТОМДИ ТУМАНИ ОЁҚҚУДУҚ ОВУЛИДАГИ 17-УМУМТАЪЛИМ МАКТАБИГА ЎНТА КОМПЬЮТЕР ЕТКАЗИЛДИ ВА УЛАР ИНТЕРНЕТГА УЛАНДИ.

«Баркамол авлод йили» Давлат дастурига мувофиқ ҳозиргача Томди туманидаги ўн саккизта умумтаълим мактабининг ўн учтаси замонавий компьютер техникаси билан тўлиқ жиҳозланди.

«ЯНГИ АВЛОД» РЕСПУБЛИКА КЎРИК-ФЕСТИВАЛИНИНГ ВИЛОЯТ БОСҚИЧЛАРИ НИҲОЯСИГА ЕТДИ.

2004 йили фестивал илк бор ўтказилганида, унда 300дан ортиқ иқтидорли болалар иштирок этган эди. 2009 йили бу кўрсаткич 18000дан ошган бўлса, бу йил танловда 23000дан зиёд болалар истеъдодларини намойиш этишди. Фестивалнинг республика босқичи 13—16 ноябрь кунлари пойтахтимизда бўлиб ўтади.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «ҲУНАРМАНД» БОШҚАРМАСИ ҲАМДА ИЖТИМОЙ ТАШАББУСЛАРНИ КЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ФОНДИ ҲАМКОРЛИГИДА «МИЛЛИЙ КЎҒИРЧОҚЛАР — МАЪНАВИЯТИМИЗ КЎЗГУСИ» МАВЗУСИДА БЕШ КУНЛИК ЎҚУВ-СЕМИНАР ЎТКАЗИЛДИ.

Ўқув-семинарда республиканинг барча шаҳар ва туман халқ таълими бўлимларига қарашли мактабгача таълим муассасалари тарбиячи-ўқитувчилари ва бунга қизиқиш билдирган 33 нафар аёл иштирок этиб, «Ўқувчилар ижодиёти маркази» тўғрақ раҳбари Маҳида Алламбергановадан миллий кўғирчоқ ясаш сирларини ўрганишди.

Тадбир якунида ёш томошабинлар театрида «Миллий кўғирчоқлар фестивали» ўтказилди. Шунингдек, фаол иштирокчилар махсус диплом ва совғалар билан тақдирланди.

Ё.ОТАЖОНОВ

МИЛЛИЙ МАТБУОТ МАРКАЗИДА «БАРКАМОЛ АВЛОД ЙИЛИ» МУНОСАБАТИ БИЛАН ТАШКИЛ ЭТИЛАЁТГАН «ТАЛАБАЛАР ФЕСТИВАЛИ»ГА БАҒИШЛАНГАН МАТБУОТ АНЖУМАНИ ЎТКАЗИЛДИ.

Фестиваль жорий йил 19-23 ноябрь кунлари Бухоро шаҳрида бўлиб ўтиши режалаштирилган.

Бу ҳақда «Камолот» ЁИХ Марказий кенгаши раисининг биринчи ўринбосари Ф.Муҳаммаджонова маълумот берди.

Фестивалда республикамиздаги 73 олий таълим муассасаларидан 500 нафардан ортиқ иқтидорли талабалар, ёш олимлар иштирок этиши, тадбирнинг тантанали маросими «Кўҳна ва боқий Бухоро» мажмуасида ўтказилиши кутилмоқда. «Талабалар фестивали»да «Фуқаролик жамиятини шакллантиришда ёшларнинг ўрни», «Ёшлар ва мамлакатни инновацион ривожлантириш» мавзусида конференция, «Қувноқлар ва зукколар», «Заковат» интеллектуал мусобақаси, 12 йўналишда мастер-класслар ўтказиш ҳам режалаштирилган.

«Камолот» ЁИХ Марказий кенгаши ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг масъул ходимлари ОАВ вакиллари фестивал билан боғлиқ яна кўплаб маълумотлар билан таништиришди.

МУХБИРИМИЗ

ЎЗБЕКИСТОН МУСТАҚИЛ БОСМА ОАВ ВА АХБОРОТ АГЕНТЛИКЛАРИНИ КЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ЖАМОАТ ФОНДИ ТОМОНИДАН УЧ КУН ДАВОМИДА «ЎЗБЕКИСТОННИНГ МАДАНИЙ МЕРОСИ ҲАМДА ТУРИСТИК САЛОҲИЯТИНИНГ ОАВДА ЁРИТИЛИШИ» МАВЗУСИДА СЕМИНАР-ТРЕНИНГ ЎТКАЗИЛДИ.

Семинар-тренинг юртимиз туристик салоҳияти билан аҳолини таништириш, бу жараёнда ОАВ ролини янада ошириш, ушбу соҳада бугунги кунда мавжуд муаммо ва камчиликлар, эришилган ютуқлар ҳақида журналистларга тўлиқ ахборот бериш мақсадида ташкиллаштирилди.

— Ушбу семинар-тренинг натижасида мен туризм соҳасининг ўзим учун янги қирраларини, ўзига хос томонларини билиб олдим, — деди «Хуррият» газетаси мухбири Эйтиқод Отақулова. — Кўпчиликнинг назарида, туризм бу — бир мамлакатдан иккинчи мамлакатга бир неча кун давомида саёҳат қилиш, ўша давлатнинг тарихий ҳамада диққатга сазовор жойлари ҳақида маълумот олиш. Аслида эса туризмнинг бир қанча турлари ва йўналишлари бундан ташқари, бу соҳа мамлакат иқтисодий салоҳиятини оширишда катта ўрин тутиши ҳақида тадбирда батафсил маълумотлар бизга етказилди.

Шаҳина ЖЎРАЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

Бир-биримизга ҳаётнинг гўзал ва тотли эканини, тириклик оптимиздан яхши излар қолдирмоғимиз учун берилган имкон, бизнинг ҳаракатларимиз ва интилишларимиз билан безалувчи йўлга айланмоғини, завқ билан меҳнат қилмоқнинг ўзи саодатлигини феъл-атворларимизда жам бўлган фазилатлар уқтириб боради, десак адашмаймиз. Хушхислатлар кўнгилларни поклаш баробарида маълум маънода чор-атрофимиздаги мувозанатни тутиб боради. Жилмайиб қараган ҳамроҳингизга хўрайиш кўлингиздан келмайди. Мард дўстингизнинг оғидан чалолмайсиз... Хуллас, бугун биз ана шундай хушхислатларнинг, таъбир жоиз бўлса, тожи саналувчи кечиримчилик хусусида мулоҳаза юритмоқчимиз. Дарвоқе, кечирини биласизми? Агар билмасангиз, бир неча хатоликларга изн берибсиз. Бу хатоликлар эса ўз йўлингизни ҳам тўсиши мумкинлиги хусусида ўйлаб кўрганмисиз? Мазкур мавзуга қўл уришимиздан муддао сизга ана шу ҳақиқатни ҳис этишингизга кўмаклашишимиз.

ИМКОНИЯТ

Соҳибқирон Амир Темур ўз ўғитларининг бирида шундай дейди: «Менга ёмонлик қилиб, бошим узра шамшир кўтариб, ишимга кўп зиён етказганларни ҳам, илтижо билан тавба-тазарру қилиб келгач, ҳурматлаб ёмон қилмишларини хотирамдан ўчирдим. Мартабаларини оширдим. Улар билан муомалада шундай йўл тутдимки, агар хотиранда менга нисбатан шубҳаю кўрқув бўлса, унут бўларди». Буюк шахс, кураги ерга тегмаган саркарда, йирик давлат арбоби, қонуншунос, нотик сифатида тарихда ўзига яраша ном қолдирган жаҳонгир бобомизнинг кечиримчилик бобидаги ибрати жуда кўп мурсою мадораларга замин яратиб, ҳатто ганимларни ҳам доғда қолдиргани хусусида жуда кўп маълумотлар бор. У ўз давлатчилик сиёсатида: «Агар душманинг бош уриб паноҳингга келса, раҳм қилиб яхшилик ва мурувват кўрсат» сингари шиорларга қатъий амал қилган. Хулоса қилсак, кечиримчилик ажодларимиздан бизгача етиб келган миллий менталитетимизга хос ва мос қадриятларимизга айланиб улгурган. Кечирини билан хатолар тузатиш, феъл-атворлардаги қусурлардан покланишга, соғлом турмуш тарзини барпо этишга имконият берилган. Ҳукумат бошқарувидаги бу тахлит ёндашув бугун ҳам ўз қийматини йўқотган эмас. Жиноятчиликка қарши қўлланиладиган ўлим жазосининг бекор қилиниши замирида ҳам мамлакатимиздаги ана шу инсонпарварлик сиёсати устуворлигини кўриш мумкин. Шунингдек Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Амнистия тўғрисидаги қарорларининг қабул қилинаётганлиги, уларга кўра биринчи навбатда аёллар, жиноят содир этган вақтда 18 ёшга тўлмаган шахслар, 60 ёшга тўлган эркаклар, чет эл фуқаролари, эҳтиётсизлик орқасида жиноят содир этган шахслар, биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронларининг жазодан озод қилиниши ногаҳон йўлидан адашган, хатоларини тўғрилаш учун йўл излаётганларга кечирини орқали имкониятлар эшигини очишдир.

Атрофимизга теран нигоҳ билан боқайлиг-а, бир аёлнинг ҳибса сақланиши билан қанчадан-қанча йўқотишларга рўбарў келиш мумкин: унинг болалари тарбиясидаги бўшлиқ ёки саломатлиги масаласи, атрофдаги турли таъсирлар... Мамлакат раҳбарияти томонидан шундай одилона, оқилона тадбир кўрилатган экан, биз фуқаролардан ана шундай замондошларимизга мурувваат қўлини чўзиб, ижтимоий мослашувига ёрдам беришдек инсоний бурчимизни бажариш талаб этилишини

Ruhiyat manzaralari

Гина қалбни кемиргувчи ганимдир

... Кимдир сизни ранжитди. Табиийки, қовоғингиз солинади, чеҳрангиз тундлашади. Гўёки вужудингиз ҳам оғирлашгандек, ўзингизни ланж ва ҳорғин сезаверасиз. Бу ҳолат фақатгина сизнинг ташқи кўринишингиздагина акс этмайди. Руҳингиз ҳам синикади, ширин орзулар, ҳаваслар ўрнини адоват, ўч олиш, алам ҳислари тўлдирди бошлади. Мутахассисларнинг фикрича, кечира олмаслик натижасида киши руҳиятида эмоционал зўриқиш пайдо бўлади. Ҳатто бора-бора невроз, депрессия каби хасталикларнинг келиб чиқишига замин яратади. Гиналар йиғилавериб, инсоннинг эзгу амаллар учун сарфлаши лозим бўлган қувватини емира бошлади.

— Қачонки мия тоза, ортиқча муаммолардан холи бўлсагина соғлом, тўғри фикрлайди, — дея суҳбатимизни давом эттиради Наргиза Халилова. — Агар киши атрофидагиларни кечира олмаса, улар яхши муносабатда бўлса-да «Нима нияти бор экан?..» деган маънода гумон қилаверса, бу иллатлар кишини тубанлаштира боради. Унда доимий ички қўрқув, хавотирни пайдо қилади. Ҳамма нарсага ўта синчковлик билан қарайдиган инсоннинг асаб тизими жуда тез чарчайди. Муҳим бўлмаган жиҳатларга эътибор қаратавериб, куч сарфлаб, асосий масалалар четга сурилади. Айниқса, раҳбарнинг ўз ходимларини кечира олмаслиги жамоани пароканда қилиб гуруҳбозликларни вужудга келтириши мумкин. Ўз имкониятларига ишонмаган раҳбарлар бу усулни атайлаб қўллайди. Чунки жамоада ҳамфикрлик бўлмаса, унга ҳеч ким қарши чиқа олмайди. Кечиримлилик маълум маънодаги эркинлик, энгиллик ҳамдир. Бағрикенг, маънавияти, маданияти гўзал кишининггина қўлидан келадиган мардлик, жасорат бу!

Кечира олмаслик кўнгил ойнасини хира торгтирувчи губор, дилни хасталовчи «заҳар», ўзингизга-ўзингиз қилаётган жабрга ўхшайди гўё. Халқимиз орасида «Заҳрини менга сочди», «Аламини мендан олди» деган иборалар юради. Баъзан бизни уйда зорикиб кутиб ўтирган фарзандимиз ёки бошқа яқинларимизга ноҳақ дағал муносабатда бўлишимиз, ана шу «за-ҳар»нинг иши. Кўриб турибсизки, хафагарчилигимиз дилозорликка, кимларнидир ўзимиздан узоқлаштиришимизга хизмат қилди. Яна фақат ютқаздик! Атрофимиздагиларни кечира олмас эканмиз, айна пайтда ўзимизни ҳам кўп жиҳатдан чегаралаб қўямиз. Яъни ҳар лаҳзада уларнинг ёрдами, маслаҳатлари, ҳамқору, ҳамроҳликларига зарурат сезар эканмиз, бу алоқаларнинг узилиши шаксиз, муҳим имкониятларимиздан маҳрум этади. Хулоса қилмоқ мумкинки, ўзимизни аяшимиз, яхши кўришимиз учун ҳам кечиримли бўлишимиз зарур экан.

КЕЧИРИШ —

ГОЛИБЛИК АЛОМАТИ

ҳам ҳис этмоғимиз керак. Зеро, жазо ҳам тарбиянинг бир воситасига айланиб, адашган кимсанинг ортига қараб қилмишларини обдон таҳлил этиб, тузатиш аҳдига келиши учун бир муддат вазифасини ўтамоғи, асло уни маънан, руҳан синдириш, жисмонан мажруҳ этишга хизмат қилмаслиги жоиз. Ҳазрат Навоий ўзининг «Маҳбуб ул-қулуб» асарида ёзганларидек: «Хато қилмоқ — одамга хос хусусиятдир. Хатосини англаб, огоҳ тортган саодат эгасидир...».

Хатолар ортидаги хатолар...

«Доимо хато қилиб қўйишдан қўрқиш ҳаётда йўл қўйишингиз мумкин бўлган энг катта хатодир». Файласуфлардан бири Э.Хаббарднинг бу ибораси кечирмаслик таъсирида қалбларда уйғониши мумкин бўлган иллатларга ҳам дахлдор, назаримизда. Дейлик, биз муносабатларимиз доирасида кимнингдир қайсидир ҳаракатини кечира олмадик. Кўнглимиздаги бу кек унинг хатти-ҳаракатларидан камчиликлар қидиришга ундайверади. Натижада у ўзидаги ишончни йўқотиб, ҳар бир ишга иккиланган билан қўл уради, ўзининг ички имкониятларини юзага чиқара олмай, бизга нисбатан меҳри, ҳурмати сўна боради. Ҳаёт ўзи топишлар, йўқотишлар, муаммолар, турли тўсиқларни енгиб яшашдан иборат. Кечира олмаслик эса ҳар икки томон ўртасига яна бир тўсиқ ташлайди.

— Баъзилар бировнинг хатосини сездики, маҳкам ушлаб олади, — дейди психолог Наргиза Халилова. — Натижада кўнглида адоват илдиз отиб, хатолар ортидан хатолар бўй кўрсатаверади. Яхшиси, фикримни ҳаётий мисоллар билан изоҳлаб берсам: бир му-

аллима ўқувчисининг мутгасил дарс қолдириши, фанига эътиборсизлиги боис койиган бўлади. Бундан хабар топган отаси келиб ўқитувчини кўпчилик олдида қаттиқ изза қилади. Мураббия қанча уринмасин, ҳақиқий ҳолатни атрофидагиларга тушунтира олмас, ишдан бўшаш ҳақида ариза ёзади. Шунда кўпни кўрган мактаб раҳбари: «Сизни ишдан бўшатсам яна бир хато юзага чиқади, яъни жамоа яхши муносабатдан айрилади. Яхшиси, муносабатлар ечимини вақт ҳукмига ташлайлик...», дея уни шаштидан қайтаради. Табиийки, ўша ўқувчи билан ўқитувчи яна юзлашади ва ҳеч нарса бўлмагандек отасининг қилмишидан изза бўлаётган болага олдингидай ширин муомала қилаверади. Директор айтганидек, кун келиб шогирд устозидан узр сўрашга жазм этади ва «Нега отанг мени ноҳақ айблади?» дея мени койимадингиз, деб сўрайди. «Унда мен ўз мақсадимга, яъни сенинг фанга қизиқишингни ортиришга эриша олмасдим. Сенинг йўқотишинг эса ўқишдан кўнглинг совуши, охир-оқибат фанимни билмаслигинг натижасида жамиятга тўлақонли наф келтира олмаслигингда бўларди...», деб ўзига меҳр билан боқиб турган ўқувчисининг сочларини силаб қўяди. Яна бир гап, сизнинг кечиримлигингизни иккинчи томон тушунмай яна таъсир этишга уринавериши мумкин. Бундай пайтда сиз оқиллик билан ўз ҳаракатларингизда ҳақ эканлигингизни англата олишингиз жоиз.

Яқинда ғалати ҳолатнинг гувоҳи бўлдим: икки кўшни болакай арзиманган нарсанинг устида талашшарди. Буни кўрган уларнинг оналари фарзандлари ёнини олган бўлиб, росманасига уриша кетишди. Орадан чамаси

тўрт-беш соат ўтгач, нима ҳам бўлиб кўчага чиқсам, ҳалиги болажонлар қадрдон дўстлардай ўйинчоқларини бир-бирига улашиб ўйнаб ўтиришарди. Катталарнинг арази эса анчага чўзилди. Қаранг-а, наҳотки болаларда бор куч бизда йўқ! Нега катта-катта муаммоларни ечишга етган кудратимиз бир-биримизни кечирришга қолганда заифлашиб қолди? Кечирриш маълумият эмас, аксинча голиблик аломатидир.

Кечира олмаслик — хатоларнинг ортидан хатоларни бошлагувчи йўл, дедик: —Келинининг уйларига келган меҳмон тушириб қолдирган тилло занжирни сотиб юборганини сезган қайнона аввалига жаҳл отига минди. Биладики, ўғли ҳам бу иснодни кўтара олмайди. Лекин у узоқни ўйлаб, қаршисида бош эгиб турган жувонга энг яхши кўрган нарсалари ҳисобига бўлса-да, тақинчоғини йўқотганларни рози қила олсагина хатосини кечирини айтди. Келин учун бу муносабат — жазо катта ибрат бўлди. Қайнонанинг бу тутуми билан оила, гўдаклар тирик етимлик фожиасидан сақлаб қолинди. Аксинча, у кечира олмаганида, «ўғри келин»ни ўғлига қайраб солганида-чи?...

Муҳтарам ўқувчим, кимнидир кечирришга қийналаяпсизми, уни тушунишга, туриш-турмушидан яхшиликлар излашга ҳаракат қилинг. Сизга етказган озоридан балки азият чекаётгандир. Эҳтимол, қайсар гурур узр сўрашига изн бермаётгандир. Балки хатосини тушуниши учун вақт, ҳаётнинг сабоқлари зарурдир. Сиз эса барибир кечириб, дунёга завқ-шавқ, ғайрат-шижоат билан боқаверинг. Шундагина қалбингиз аламларга эмас, олам-олам қувончларга тўлаверади.

Ойбуви ОЧИЛОВА

Биринчи чорак ўз якунига етиб, умумтаълим мактаблари ўқувчилари марокли таътилга чиққан бўлсалар-да, ўқитувчи-педагоглар фаолияти қизгин давом этди. Бу, айниқса, чорак якунига бағишланган мактаб педагогика кенгаши йиғилишлари, ўқитувчилар маҳоратини ошириш, уларни таълим тизимига татбиқ этилаётган ўзгариш ва янгиликлардан бохабар қилиш мақсадида ташкил этилаётган турли

БИРИНЧИ ЧОРАК НАТИЖАЛАРИ

семинар ва анжуманларда яққол намоён бўлди. Миробод туманидаги 110-мактабда ташкил этилган

Seminar

"Устоз-шогирд" мактаби тизимини самарали йўлга қўйиш, яқунланган чорак давомида эришилган ютуқлар, юзага келаётган айрим камчилик ва муаммоларни бартараф этишга бағишланган ўқув-семинар ҳам шулар жумласидан. Ўқув-семинарнинг ялпи йиғилишида соҳа мутахассислари, пойтахтимизда фаолият кўрсатаётган 205 нафар устоз-ўқитувчи асосий эътиборни таълим тизимига киритилган ўзгаришлар, илгор педагогик технологияларни амалиётга татбиқ этиш, "Устоз-шогирд" мактаби фаолиятини янада такомиллаштиришга қаратдилар.

Маъруза, тақдимот ва савол-жавоблар тарзида ўтган анжуманда мавжуд камчиликларни бартараф этишнинг аниқ чоралари белгилаб берилди. Хусусан, бир неча устоз-ўқитувчи фаолият олиб бораётган мактабларда улар учун битта "касбий маҳоратни ошириш устахонаси"ни ташкил этиш, бунда ушбу

устахонадаги методик бурчаклар зарур методик қўлланма ва кўргазмали қуроллар билан таъминланиши мақсадга мувофиқ эканлиги таъкидланди.

Семинарнинг иккинчи қисмида иштирокчилар 4та шўъбага бўлинган ҳолда илгор педагогик технологияларни амалиётга жорий этиш муаммолари ва уларнинг ечимлари, маънавий-маърифий тарбияда устоз-ўқитувчининг ўрни, дарсдан ташқари ишлар сифати ва уларни ташкил этиш шакли ҳамда усуллари бўйича зарур билимларга эга бўлдилар. Шу билан биргаликда "Устоз-шогирд" мактабини тартибга солувчи ҳужжатлар ва улар билан ишлаш, умумий ўрта таълим муассасаларида ўқувчилар билимини баҳолашнинг такомиллаштирилган рейтинг тизими моҳияти, уни ўқув жараёнига татбиқ этиш масалалари, устоз ва шогирд фаолиятини таҳлил қилиш усуллари ва мониторингига ҳам эътибор қаратилди.

Анжуман сўнгида устоз-ўқитувчилар давлат таълим стандартларининг бажарилиши, таълим сифати ва мазмунига оид анкета саволларига жавоб бердилар.

Санжар РУСТАМОВ,
"Ma'rifat" мухбири

ЎЗБЕКИСТОНДА ЭКОЖУРНАЛИСТИКА РЕСПУБЛИКА ТАНЛОВИ

Атроф-муҳит муҳофазаси ишлари-га жамоатчиликнинг барча қатлами-ни кенг жалб қилишда экожурналистиканинг ўрни беқиёс. Соҳага доир янгиликларни аҳолига етказишда оммавий ахборот воситалари муҳим аҳамият касб этади.

Экологик соҳада фаолият олиб бораётган журналистларнинг малакасини ошириш ва тажриба алмашиш мақсадида 2001 йилдан буён Марказий Осиё давлатларининг экологик ташкилотлари ҳамкорликда Экожурналистика минтақавий фестивалини ўтказиб келмоқда. Мамлакатимиз вакиллари бу фестивалда 2002 йилдан бошлаб мунтазам иштирок этишадди. Ўша йилдан бошлаб республика-мизда Экожурналистика Миллий танлови узлуксиз ўтказилмоқда ва унда сараланган ижодий ишлар Марказий Осиё минтақавий фестивалида қатнашиш имкониятини қўлга киритади.

2010 йилда Экожурналистика Республика танловини Ўзбекистон экологик ҳаракати, Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, Экофорум, Ўзбекистон журналистлари ижодий уюшмаси, Ўзбекистон мустақил оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди, ННТ Миллий уюшмаси ва бошқа қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда ўтказишни режалаштирган. Миллий танловга тайёргарликни кучайтириш ва уни юқори савияда ўтказиш, ғолибларни рағбатлантириш мақсадида қўшимча маблағлар жалб қилиниб, танлов ташкилотчилари томонидан Қўшма

қарор қабул қилинди ва унинг Низоми тасдиқланди.

Республика танловига 2009 йилнинг 1 декабридан то 2010 йилнинг 30 ноябригача Ўзбекистон Республикаси оммавий ахборот воситаларида чоп этилган ва эфирга узатилган ижодий ишлар тақдим этилади.

Миллий танлов шартларига асосан қуйидаги йўналишлар бўйича ижодий ишлар қабул қилинади:

1. Телевидение

- видеофильм;
- муаллифлик дастури (иккитадан кам бўлмаган);
- сюжетлари;
- ижтимоий-экологик ролик

2. Радио

- янгилик лавҳалари;
- ижтимоий-экологик ролик

3. Босма ОАВ

- ахборот мақолалар серияси;
- таҳлилий мақола;
- бадиий-публицистик мақола;
- илмий-оммабоп мақола

4. Интернет

- нашрлар серияси;
- экологик сайт

5. Энг яхши экологик нашр

6. Рағбатлантирувчи совғалар

- энг яхши илк ижодий иш (ёшлар учун);
- экожурналистикани қўллаб-қувватлаганлиги учун (ҳомийлар учун);
- экологик бизнес-ғояларни татбиқ этганлиги учун (ҳомийлар учун).

Танловга келиб тушган ижодий ишларни оммавий ахборот воситалари ҳамда жамоатчилик ташкилотларининг етакчи мутахассисларидан иборат ҳайъат аъзолари баҳолайди.

Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, Туркистон-пресс нодавлат ахборот агентлиги, Экология хабарномаси журнали, GARNet тармоғи, www.eco.uz, www.caresd.net, www.econews.uz, www.uznature.uz, www.ecoforum.uz, www.ngo.uz веб-саҳифалари Экожурналистика Республика танловининг ахборот қўмакчиларидир.

Ташкилий қўмита билан боғланиш
Тел: 333-76-60, 245-46-72. e-mail: ecopol@tps.uz

2010 ЙИЛДА ЎЗБЕКИСТОНДА ЎТКАЗИЛАЁТГАН ЭКОЖУРНАЛИСТИКА РЕСПУБЛИКА ТАНЛОВИДА ИШТИРОК ЭТИШ УЧУН ТАЛАБНОМА

Иштирокчи(лар)нинг фамилияси, исми, отасининг исми (тўлиқ):			
Иш жойи, лавозими:			
Почта манзили:	Индекс:	Вилоят, туман, шаҳар, кўча, уй.:	
Телефон, факс, E-mail:	Уй:	Иш:	Уяли.:
	Факс:	Шаҳар коди:	E-mail:

Йўналиш (остиға чизилсин)

ТВ	РАДИО	Босма ОАВ	Интернет	Энг яхши экологик нашр
Видеофильм	Муаллифлик дастури	Ахборот мақолалари серияси	Нашрлар серияси	
Муаллифлик дастури	Янгилик сюжетлари	Таҳлилий мақола		
Янгилик сюжетлари	Ижтимоий-экологик ролик	Бадиий-публицистик мақола	Экологик сайт	
Ижтимоий-экологик ролик		Илмий-оммабоп мақола		

ИЖОДИЙ ИШНИ ТАҚДИМ ЭТИШ ШАКЛИ

кассета VHS, CD-диск, DVD-диск	аудиокассета, CD-диск, DVD-диск	босма материалнинг асли ёки нусхаси	нашрлар нусхаси, саҳифалар босма нусхаси	нашр нусхаси
--------------------------------	---------------------------------	-------------------------------------	--	--------------

МАТЕРИАЛ ҲАҚИДА МАЪЛУМОТЛАР

Ижодий ишнинг номи:	
Асл нусха тили:	
Хронометраж (дақиқа), саҳифалар сони:	
Тайёрланган санаси:	
Эфирга берилган вақти ёки босмадан чиқарилган санаси:	
ТВ-канал, радиостанция, нашр:	

Барча бандлар тўлдирилиши шарт. Белгиланган тартибда тўлдирилган аризаларгина қўриб чиқилади. Танловга тавсия этилган чоп этилган материаллар босма ва электрон шаклда тақдим этилиши шарт.

Имзо:

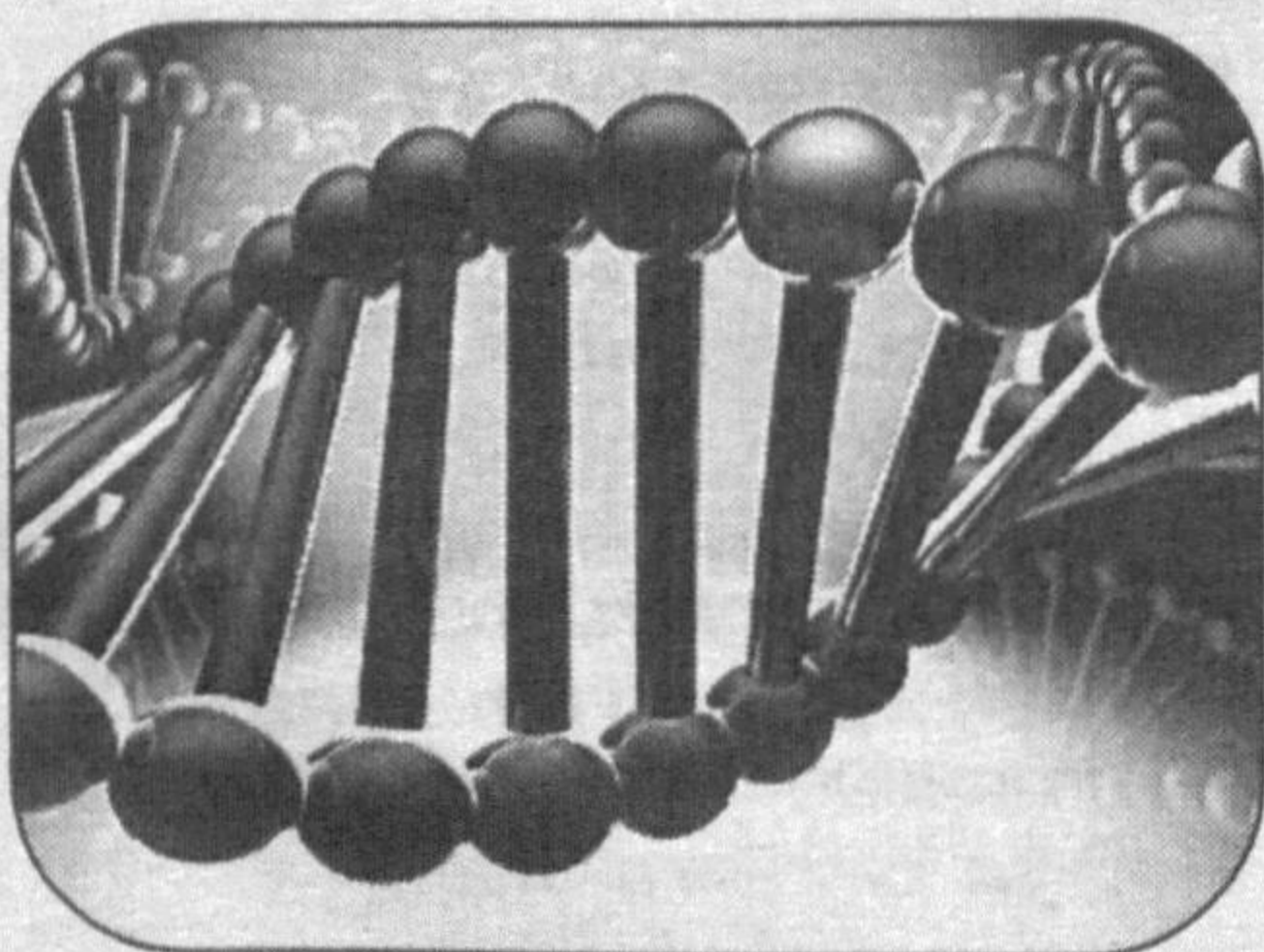
Сана:

Диққат! Агар буюртма учинчи шахс номидан тақдим этилаётган бўлса, материалнинг танловга топширилганлиги ҳақида ижодий ишнинг муаллифи (ёки ҳаммуаллифлар) хабардор қилиниши лозим.

Танловга тавсия этилган материалларни қуйидаги манзилга жўнатиш лозим: 100027, Тошкент ш., Бунёдкор шоҳ кўчаси, 1а уй; электрон шаклини - e-mail орқали: info@eco.uz

ФИДОЙИЛИК ГЕНИ АНИҚЛАНДИ

«PhysOrg» манбасининг хабар беришича, олимпиялик олимлар инсонларда бир-бирига ёрдам беришга юксак майл уйғотувчи генини аниқлашди. Бонн университетининг ходимлари ўтказган тадқиқотда 100 нафарга яқин талабалар иштирок этган. Тажириба жуда қизиқ ҳолатда олиб борилган. Иштирокчиларга биргина шарт қўйилган эди, холос. Унга мувофиқ, қатнашчиларнинг барчасига ихтиёрий рақамлар тўплами берилади, улар эса ўша рақамларни такрорлаши зарур. Рағбатлантириш мақсадида ҳар бир талабага 5 евро миқдорда ҳақ тўланади.

Иштирокчиларга пулни бериш жараёнида уни ўзи билан олиб кетиш ва агар истаса бирор қисмини эҳсон қилиш таклифи билдирилди. Эҳсон қилиш мажбурий эмас эди. Шунинг учун қатнашчилар ихтиёрий равишда ва яширин ҳолатда бир тўхтама келишди. Тадқиқот олиб борувчи ходимлар эса эҳсон қутисига қай бир иштирокчи қанча миқдорда сумма ташлашини ҳисоблаш имконига эга эди. Тажирибадан олдин ҳамма талабалардан ДНК таҳлили олинган бўлиб, уларни солиштириш кўзда тутилганди. Қизиғи шундаки, ана шу

намуналарни ўрганиш орқали COMT генининг икки тури аниқланди.

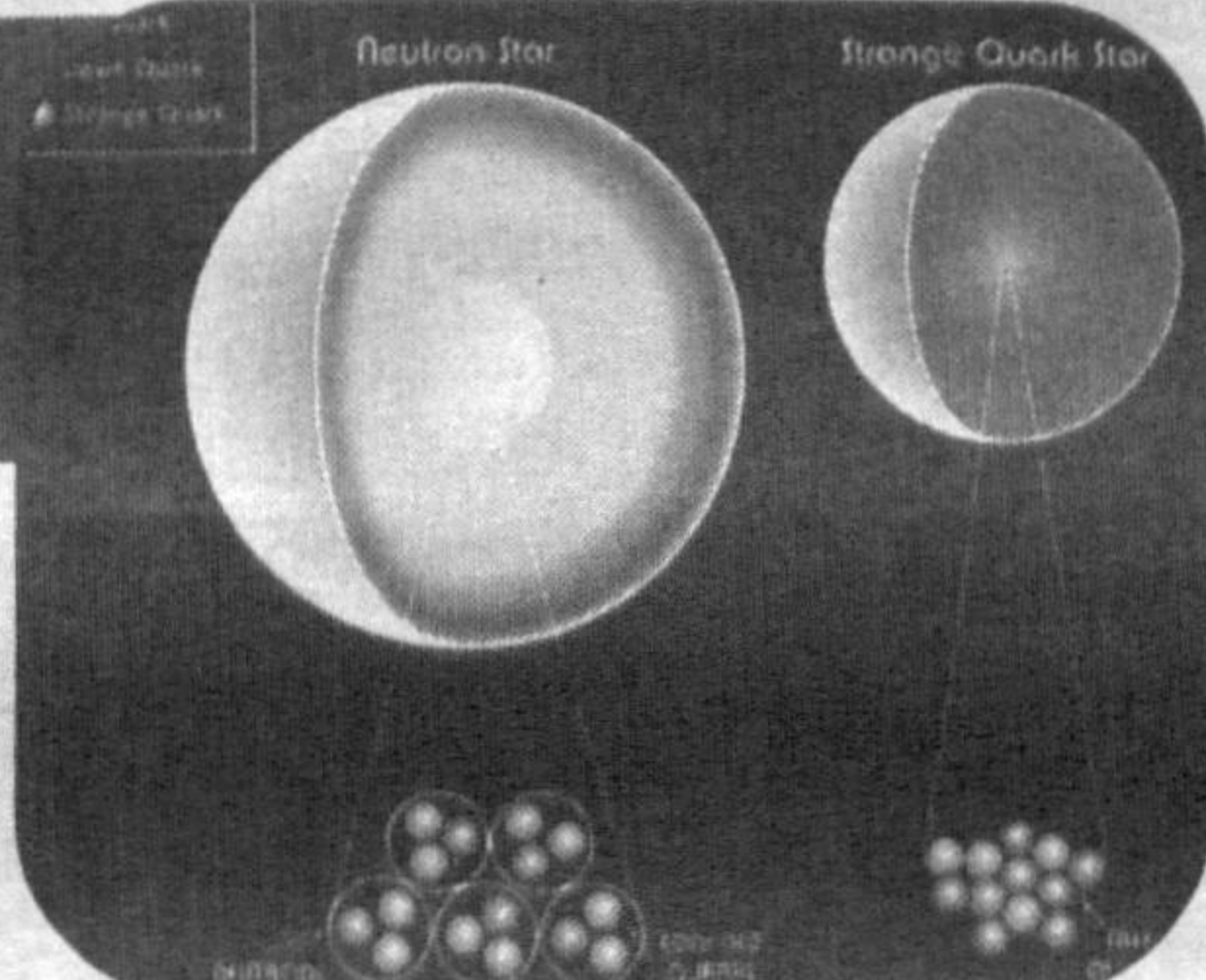
Бу ген дофамин ва норадреналин каби инсоннинг ҳиссий оламига таъсир қилувчи нейромедиаторларнинг ишлашига жавоб берувчи шу номдаги ферментни (катехол-орто-метилтрансфераза — КОМТ) кодлаштиради. Юқорида айтилгандек, COMT генининг икки хил варианты бор: COMT-Val ва COMT-Met. Ажабланарлиси, улар биргина код ҳарфи билан фарқ қилади. Ҳар бир турнинг тарқатувчилари сони ҳам тенг. Яқунда шу нарса кўриндики, COMT-Val генили иштирокчилар COMT-Met «эга»ларига қараганда икки баробар кўп пул ҳада қилишган. Мазкур ҳолатга изоҳ берад экан, психология фани профессори Мартин Ройтер бу тадқиқот фидойиликнинг ирсий ахборотлар билан яққол алоқасини намён қилаётганини тасдиқлайди. Олинган маълумотлар фидойилик иштиёқига домафиннинг таъсирини ўрганиш учун исроиллик олимлар олиб борган тажирибаларда олинган хулосаларни мустаҳкамлайди.

ХУЖАЙРА «ХОМ АШЭСИ» — ХУЖАЙРА?!

Сбио.инфо сайтида берилган маълумотларга қараганда, тери хужайрасидан қон хужайрасини олиш имкони мавжуд. Канадалик олимлар бунинг уддасидан чиқишган. Замонавий технологияда бир турли хужайрадан бошқасини олиш учун икки босқичли жараён амалга оширилиши кенг тарқалган усулдир. Жараённинг биринчи босқичида бошланғич хужайра ҳар хил тўқималарда пайдо бўлиш лаёқатига эга бўлган хужайраларга айлантирилади. Сўнгра улардан керакли хужайра тури олинади. «Nature» манбасида берилишича, бу жараён қийин ва узок вақт давом этади.

Гамильтондаги Макмастер университети тадқиқотчилари бу тадқиқотни амалга оширишидан олдинроқ океанортилик ҳамкасблари сичқоннинг тери хужайрасидан нейрон (асаб тизими бирлиги) ва сичқон юрак толаларини олиш учун «дангал» (тўғри) методини қўллашган. Бу методнинг ўзига хослиги ген хужайраларини фаол тўқимада тажирибадан ўтказишда кўзга ташланади. Тажириба жараёнида олимлар кўнгириллардан олинган Ost-4 генини тери(тўқима)га юборишган.

Бу генининг «маҳсулот»и Ost-4 ўз-ўзини тиклашда бошқалардан фарқ қилгани учун бу соҳада калит ролини ўйнайди. Тери хужайралари бир ҳолатдан бошқа ҳолатга ўтказилганда янги «маҳсулот»лар эритроцит, лейкоцит ва тромбоцитларни янада кўпроқ ривожлантириш қобилиятига эга. Шу йўл билан олинган эритроцитлар ўзида катта ёшли одамларга хос гемоглобинни сақлайди. Тадқиқот гуруҳи вакили Микки Бхатия фикрича, мазкур технологияни такомиллаштириш тиббиётда хавфсиз қон олиш имконини берса, ажаб эмас.

ДИҚҚАТ: «ЁНГИН ХАВФСИЗЛИГИ ОЙЛИГИ»

Хурматли ҳамюртлар! Қиш фаслида иситиш мосламаларига бўлган эҳтиёж бирмунча ортиб бориши туфайли ёнгин ҳодисасининг вужудга келиш хавфи кучайиши боис унинг олдини олишга қаратилган чора-тадбирлар кўрилади. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 4 ноябрдаги 710-Ф-сонли фармойишига асосан, бундай ҳолатларнинг юзага келмаслиги учун республикамизда 15 ноябрдан 15 декабргача «Ёнгин хавфсизлиги ойлиги» ўтказилади. Фармойишда кўрсатилганидек, ушбу тадбирни ўтказишдан кўзланган асосий сақсад иқтисодиёт тармоқлари объектларида ва аҳоли турар жойларида ёнгин хавфсизлиги тадбирларини кучайтириш орқали содир этилиши мумкин бўлган нохуш воқеаларнинг олдини олишдан иборат.

Айни пайтда фуқаролар орасида ёнгин хавфсизлиги қоидаларини кенг тарғиб этиш зарур.

Азиз ватандошлар! Сизлардан ушбу тадбирда фаол иштирок этишингизни сўраган ҳолда таъкидлаймизки, ёнгин хавфсизлиги қоидаларига қатъий риоя қилиб, Сиз нафақат ойлик тадбирнинг фаол иштирокчисига айланасиз, балки бу билан давлат ва ўз шахсий мулкингизни, уй-жойингизни асраган, шунингдек, яқинларингиз ва фарзандларингиз хавфсизлигини таъминлаган бўласиз.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Ёнгин хавфсизлиги Бош бошқармаси ойлигининг ўтказилишида фаол иштирок этган ташаббускор юртдошларимизга олдиндан самимий миннатдорлик билдиради.

ФИРЪАВН ТИЛГА ОЛИНГАН ЁЗУВ

Саудия Арабистонида Фиръавн ҳақида маълумот берувчи қоятошдаги яна бир ноёб қадимий ёзув топилган. Мамлакатнинг туризм масалалари бўйича комиссияси хабар беришича, археологик топилма иероглифли ёзувда битилган. Бу ҳақида «Сайнс» манбасида хабар берилди. Унинг ўзига хос янгилиги шундаки, у мамлакат ҳудудидан топилган илк иероглифли ёзувдир.

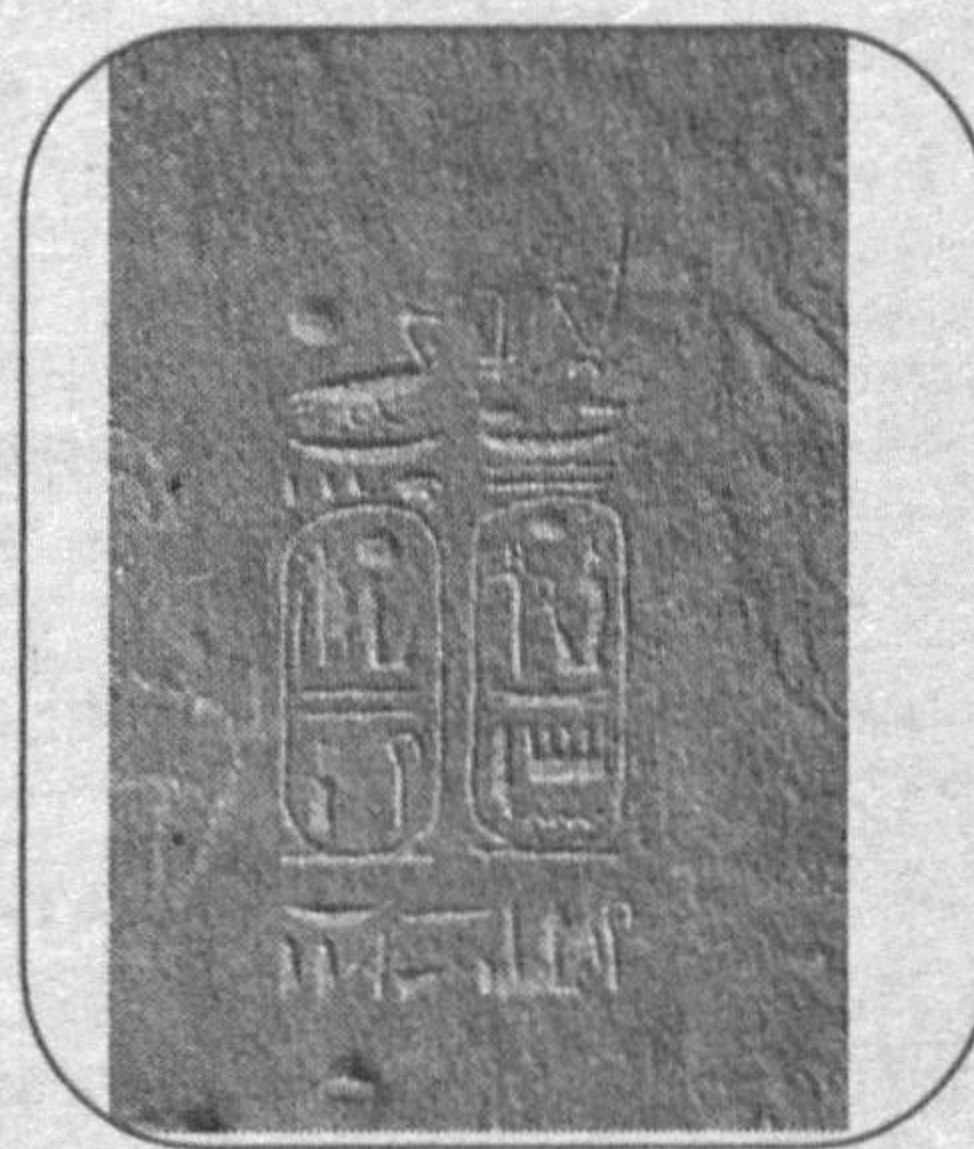
Қояга ўйиб битилган ёзув Табук провинциясидаги Тайма воҳасига яқин жойда аниқланган.

— Мазкур битикларда

милоддан аввалги 1192 ва 1160 йиллар оралигида Мисрни бошқарган Рамзес III номи қайд этилган, — деди мазкур комиссия аъзоси Али Иброҳим Ал-Габбан.

Унинг сўзларига кўра, тарихий асори атиқа жорий йилнинг июль ойида топилган.

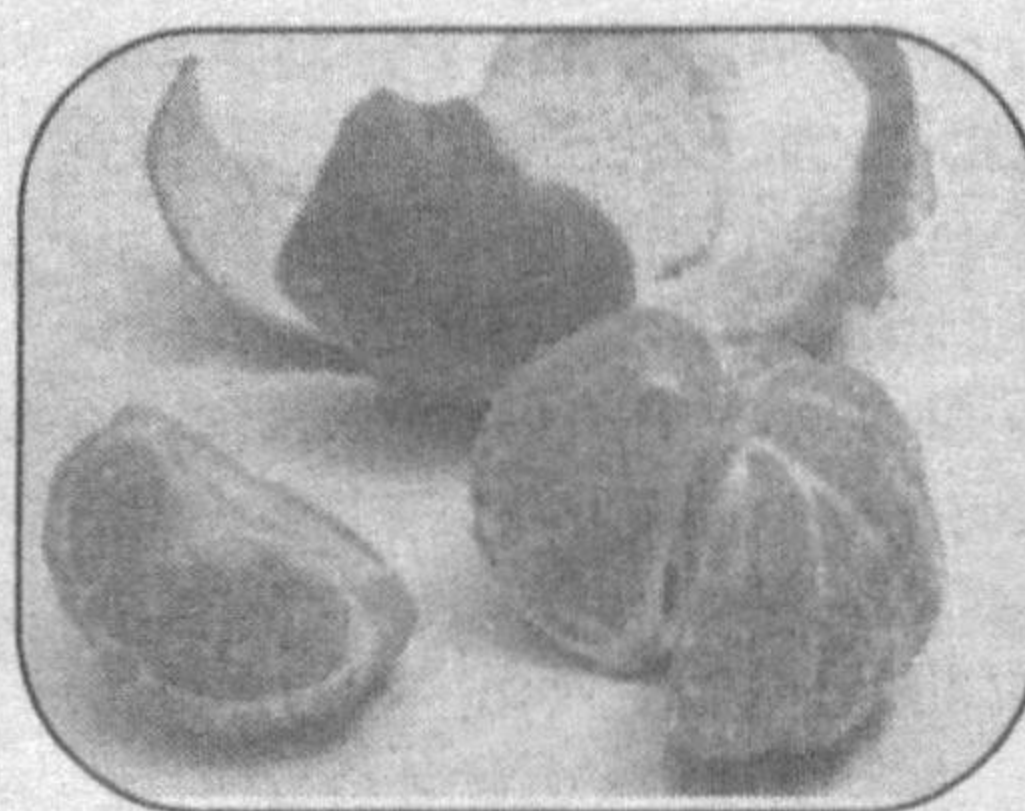
Янги топилма ҳатто бронза даврида, яъни, милоддан аввалги 2 минг йилликда ҳам Тайма воҳаси маданиятлашган ҳудуд бўлганини исботлайди. Ундаги савдо йўлидан кўплаб карвонлар ўтган ва йўл бўйида марказларнинг пайдо бўлишига имкон яратган. Карвонлар бу ҳудуддан асосан ладан (баъзи ўсимликлардан олинган, маросимларда тутатиладиган хушбўй суюқлик), мис, қумуш ва олтин олиб ўтишгани аниқланган.

МАНДАРИННИНГ КАРОМАТЛАРИ

Цитрус мевалардан бири мандарин Хитой ва бошқа Осиё мамлакатларида анча «оммабот» мева ҳисобланади. Лекин у шу даражада севиб истеъмол қилингани билан, астма касаллигига йўлиққанлар ва аллергияси бор кишиларнинг соғлиғига хавф солиши маълум эди. Мандарин инсонга таъсир кўрсатиб, аллергия кўзгатади. Бунинг боиси мева организм учун ёт модда — аллерген ривожланишига имкон яратади.

Шунингдек, олимлар томонидан, барча цитрус мевалар ичида айнан мандариннинг бошқаларига қараганда кўпроқ хатарга эғалиги аниқланган. Жанубий Кореядаги тадқиқот институтлари ва марказлари семизликдан азият чекувчи 30 нафар кишида айнан мандариннинг инсонга таъсирини аниқлаш борасида тажириба ўтказди. Тадқиқот натижаси жуда ажабланарли чиқди. Бу мевани мунтазам равишда истеъмол қилиш туфайли жигарни даволаш мумкинлиги маълум бўлди. Бундан ташқари, ҳар кунлик мандаринхўрлик қариганда учрайдиган салбий ҳолатлар — паришонхотирликни йўқотиб, бел атрофида тўпланадиган ортиқча ёғни парчалар экан. Кореялик олимлар бундан олдин икки ой мобайнида ўз тажирибаларида сичқонларга мандарин концентратли инъекция (укол) қилган. Яқунда кемирувчиларнинг қорин атрофидаги ёғ тўқималари 59 фоизга қисқарган эди, деб хабар берди «Глобалист».

ЭНДИ НАВБАТ КАМЕРАФОНГА

«LG Electronics» компанияси «NTT DoCoMo» япон операторига LG L-03C номини олган янги телефонни тақдим қилди. Бу камерафон, яъни, рақамли камерага эга бўлган уяли телефоннинг суратга олиш сифати 12,1 Мп.га тенг бўлиб, 1/2,3-дуюм CCD сенсорли экран, ксенонли (ксенон — кимёвий элемент, яъни, инерт газ) ёриткич ва фокус масофасига қараб мослаштирувчи фотоаппарат қурилмаси — оптик зум билан таъминланган. Ferra.ru сайтида шу ҳақида батафсил маълумот берилган.

Янги алоқа воситасининг «Pentax» номли объективи сурилувчи учқиррали оптик оширгичга ҳам эга. Бу каби камерафон ишлаб чиқарилиши телефонда ҳам ҳақиқий фотокамера бўлиши, алоқа воситалари имкониятини бундан ҳам кенгайтириш учун қилинаётган ҳаракатлар самарасидир. Бир сўз билан айтганда, бу алоқа воситаларини фақат камера билан таъминлагина қолмай, бошқа имкониятларни ҳам кенгайтириш зарурлигини кўрсатади. LG L-03Cнинг кўриниши ҳақиқатдан-да рақамли камераларга ўхшайди: ҳатто буртиб чиққан жойи мавжуд бўлиб, уни ушлаш, қўлда туттиш учун қулайлиги билан аҳамиятлидир.

Шунингдек, янги алоқа воситаси GPS, Wi-Fi, Bluetooth, MicroSD, учинчи авлод тармоқлар билан уланиш имкониятига эга. Янги техника намунасининг ҳажми 112x60x17,3 — 22 мм.ни ташкил қилса, оғирлиги 165 граммга тенгдир. Ахборот технологияларининг кенжа вакилларида бири бўлган мазкур алоқа воситаси келгуси йилнинг январидан бошлаб сотувга чиқарилиши кўзда тутилмоқда.

Санобар ЖАНГАБАЕВА тайёрлади.

Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий кенгаши жамоаси Фарғона вилояти Фарғона шаҳар бирлашган касаба уюшма кўмитаси раиси Дилшод Файзиматовга онаси **МАҚСУДАХОН** онанинг вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий кенгаши жамоаси Марказий кенгаши ходими Носиржон Жўраевга онаси **ХОЛИСАХОН** онанинг вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси жамоаси Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари кўмитаси аъзоси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Ҳафизахон Каримовага акаси **Олтмишбой Қўлдошев**нинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

ЎЗБЕК НИМА ДЕЙДИ?

(Давоми.
Боши ўтган сонларда.)

Интилиш, ҳаракатдаги одамга:

— Баракалла. Оллои таоло ҳам сендан ҳаракат, мендан баракат деган. Меҳнат қилган кам бўлмайди...

Яхши ният қилинганда:

— Яхши ният — ярим давлат...
— Яхши ният — ёрти мол...

Боланинг безътиборлиги:

— Онанинг кўнгли болада, боланинг кўнгли далада...

Бетайинлик, оқибатсизликда:

— Бедананинг уйи йўқ, қайга борса битбилдиқ...

Кўр-кўрона ишонч, беҳуда хулосани билганда:

— Ҳолва деган билан оғиз चुчимайди...

Ишда иккиланиш, ишончсизлик бўлганда:

— Кўз кўрқоқ — кўл ботир...

Қуда-андачиликнинг абадийлиги ҳақида:

— Куёв юз йиллик, куда минг йиллик...

Қиз-йигит, турмуш, қудалик ҳақида:

— Бу умр савдоси. Юлдузи юлдузига тўғри келса, битишиб кетади. Бу нозик масалага қўпол аралашиб бўлмайди...

Вазият ўзгариб туриши ҳақида:

— Уйдаги гап кўчага тўғри келмайди...

Ҳамиша ўз тадоригини кўриб юриш ҳақида:

— Ёз ёпинчигингни кўйма, қиш ўзинг биласан...

Қаноатнинг фойдаси хусусида:

— Сабр таги сариқ олтин...

Кўрқоқлик, ожизлик ҳақида:

— Кўрққанга қўша кўринар...

Исрофгарчилик танқиди, тежамкорликка даъват:

— Ётиб еганга тоғ чидамайди...

Ўзганинг ташвишини англамаслик танқиди:

— Танаси бошқа дард билмас...

Яхши ниятда ёмон оқибат туғдириш ҳақида:

— Қош кўяман деб, кўз чиқарма...

Ajdodlar odobi

Авзойи бузуқ, ёмон кайфиятдаги одамга:

— Қовоғидан қор ёғади...

Йигитнинг ори топталмаслиги, сўзи қайтмаслиги даъвати:

— Йигитнинг сазаси ўлгунча, хўкизининг бўйни узилсин...

Яқинига илинмоқ, нафсини қиймоқ ҳақида...

— Томоғидан ўтмади...

— Томоғидан қийди...

— Томоғидан илинди...

Хурсанд бўлган, яхши кайфиятдаги одам кўринишига:

— Оғзининг таноби қочди...

— Оғзи қулоғига етди...

Махмуд САТТОР

(Давоми бор.)

Гиёҳвандлик бугунги кунда бутун дунё аҳлига жиддий хавф солмоқда ва бу иллатга қарши мурасасиз кураш олиб борилмоқда. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қошида гиёҳвандлик ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланишини назорат қилиш қўмитаси фаолият кўрсатмоқда. Гиёҳ-вандликка қарши кўплаб давлатларда му-

лиографик тавсия кутубхона ходимларига ёрдам бериш мақсадида тузилди.

“Гиёҳвандлик — энг ёмон иллат” мавзуси бўйича китоб кўргазмаси тайёрлашнинг тахминий режаси: (кўргазма 3 ёки 4 бўлимдан иборат бўлиши мумкин).

1. Гиёҳвандлик — ҳаёт душмани.

Tavsiya

ҳаётдан лавҳалар, очерклар ва матбуот нашрларида эълон қилинган материаллар, шу мавзуга оид адабиётлар, расмий альбомлар қўйилади.

Кўргазма кутубхоналарда мазкур мавзуга бағишлаб ўтказиладиган, ўқувчи-ёшлар, ўқитувчи-

КИТОБ — МУАЛЛИМ

Ўсиб келаётган авлодни ҳаётга тайёрлашда мутолаанинг ўрни беқиёс. Боланинг мурғак кўнглида китобга нисбатан меҳр уйғотиш эса доимий эътибор ва сабр-тоқат талаб этади.

Бугун компьютер технологиялари инсониятнинг асосий ахборот манбалари қаторига қўшилди. Бу соҳада юз берган ҳар қандай кашфиёт замон билан ҳамнафас инсонларнинг «одатий ҳаёт тарзи» сифатида қабул қилинаётгани сир эмас.

Ҳозирда “Ҳеч ким китоб ўқимай қўйди”, деган даъволарни кўп эшитамиз. Аслида, бу ҳолатдан ортиқча хавотирланмаслик керак, мавжуд имкониятларни тўлиқ ишга солиб, ёшларни китоб ўқишга амалда йўналтириш зарур. Агар тарихга қайтадиган бўлсак, биринчи романлар пайдо бўлган пайтларда газеталар оммавийлашмаган, кино нима эканлигини ҳали одамлар билмас эди. Китобга эҳтиёж йўқолмаслиги учун, адиб бугунги замон воқелигини газета ва кинолардан ҳам мукамалроқ тасвирлаб бериши керак.

Мақтаб ўқув дастурига киритилган ўзбек классик ҳамда замонавий адабиёти вакиллари асарлари кириб бормаган бирорта хонадон йўқ. Бугунги кун ўқувчисига улкан адибларимиз ҳаёти ва ижоди орқали бадиий адабиётга бўлган ижобий муносабатни ривожлантириш керак.

Бунинг учун, синфдан ташқари мутолаа куйидаги режа асосида ташкил этилиши мақсадга мувофиқдир:

а) дарсдан кейин ёзувчининг уй-музейига ташриф буюриш;
б) ёзувчи севиб ўқиган асарларни таҳлил ва мутолаа қилиш;

в) ёзувчининг шогирдлари ва у билан учрашган кишилар билан давра суҳбатлари ташкил этиш.

Агар ўқув дастурига киритилган барча ёзувчи ва шоирлар ижоди шу тарзда ўрганилса, албатта самара беради. Шу йўсинда, ўқувчилар дарсдан бўш вақтларини қизиқарли ва мароқли ўтказибгина қолмасдан, келажакда асқотиши мумкин бўлган тажриба, кенг дунёқараш ва билим захирасига эга бўлади.

Наشريётларга экскурсия уюштиришнинг аҳамияти ҳақида ўйлаб кўринг. Бу даргоҳда болалар бадиий асарнинг қандай нашр этилиши, китобларнинг узоқ ва машаққатли меҳнатдан сўнг дунёга келиши ҳақида хулоса чиқаришади. Ўқувчилар нашриёт режаси билан танишиб ўз фикр-мулоҳазалари, таклифлари билан ўртоқлашишлари ҳам мумкин.

Қўлимизга олинган китоб бизга мутолаани ўргатган адабиёт муаллимини эслатади. У қандай қилиб бизни китобга ўргатди, шуниси муҳим. Ёшлар камолотидаги асосий омиллардан бири — адабиёт дарслари ёрқин келажак, Ватанимиз ва жамиятимиз тараққиётига ҳисса бўлиб қўшилишини унутмайлик!

Мавлуда РАХИМОВА,
Тошкент молия ва иқтисодий коллежининг она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси

ГИЁҲВАНДЛИК — АСР ВАБОСИ

(Мақтаб кутубхоналари, туман АРМлари учун методик-библиографик тавсия)

айян тадбирлар, йирик-йирик лойиҳалар амалга ошириляпти.

Гиёҳвандликнинг оғир оқибатларга олиб келувчи “оғу” эканини ёшлар онгига сингдиришга доир турли тадбирларни илм ва маърифат ўчоғи — кутубхоналарда ҳамда замонавий ахборот-ресурс марказларида ҳам ўтказиш мумкин.

Бундай тадбирлар туркумини ташкил этиш учун кутубхоналарда мавзунинг асосий мазмунини китобхоналарга тушунарли шаклда етказиб бера оладиган саломатлик марказлари ходимлари, педагоглар, руҳшунослар, диншунослар, ҳуқуқ-тартибот органлари ходимлари, жамоат ташкилотлари вакиллари жалб қилиш лозим.

Аср вабоси бўлган гиёҳвандлик, ва унинг воситалари, бу иллатнинг олдини олишга қаратилган ушбу методик-биб-

Бу бўлимга Президент И.Каримов нутқлари, асарлари, гиёҳвандлик профилактикаси ҳақида дастурлар, қўланмалар, наркобизнес, гиёҳвандлик ва унга қарши кураш ҳақидаги адабиётлар қўйилади.

2. Ёшлар гиёҳвандликка қарши.

Дунёда инсон учун энг азиз неъмат — бири тинчлик бўлса, бири — сиҳат.

ҲИКМАТ

Бу бўлимга ўқувчиларнинг “Гиёҳвандлик” мавзусида чизган расмларидан намуналар, плакатлар, расмий альбомларни қўйиш мумкин.

3. Баркамол авлод — Ватанинг бахти.

Бу бўлимга соғлом ва баркамол авлод тўғрисидаги дастурлар, таълим, спорт, санъат соҳасидаги иқтидорли ёшлар

лар ўртасида наркодиспансер ходимлари билан ҳамкорликдаги давра суҳбатлари, мунозаралар, семинарлар ташкил қилишда, шу мавзуга бағишланган адабиётлар шарҳини тузишда кутубхоначиларга ёрдам тариқасида ташкил этилади. Бундан ташқари, кутубхона ва оромгоҳларда “Гиёҳвандлик ва наркотик моддаларнинг зарари ҳақида ва унга қарши кураш”га оид деворий газета, кўргазмали стендлар ва шу мавзуда ўқувчилар чизган расмлар кўргазмасини ташкил этиш, видеоклиплар, ижтимоий реклама, адабиётлардан иборат бўлган бурчаклар ташкил этилиши ҳам мақсадга мувофиқдир.

М.ДИЛМУРОВА,
Республика илмий-педагогика кутубхонаси бўлим бошлиғи

ОСИЁ ЎЙИНЛАРИ БОШЛАНДИ

Кеча Гуанжоуда катта спорт шодиянаси — XVI Осие ўйинларининг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди.

Жами 42 спорт тури бўйича 473 медал жамланмаса учун кечадаги мусобақалар мажмуини ўз ичига олувчи Осие ўйинларида 12—27 ноябрь кунлари қитъамизнинг 45 мамлакатидан келган 10156 нафар спортчи ўз маҳоратини намойиш этади.

Барча давлатлар мазкур ўйинларга жуда жиддий эътибор қаратишади. Боиси айнан шу биринчиликда муваффақият қозongan спортчилар 2012 йили Англия пойтахти Лондонда кечадаги Олимпиада ўйинларига йўл олиш учун қимматли очколарни йиғиб олади.

Шу ўринда Осиенинг асосий мусобақасига мезбонлик қилаётган диёр ҳақида бироз тўхталиб ўтсак, мақсадга мувофиқ бўлади. Тарихи қадим мингйилликларга бориб тақалувчи кўҳна ва навқирон Гуанжоу, манбаларда келтирилишича, илгарилари Кантон номи билан юритилган. У Хитойнинг субпровинцияларидан бири

бўлган Гуандуннинг пойтахтидир. У бир вақтнинг ўзида Хитойнинг сиёсий, иқтисодий, илмий-техникавий, маданий, транспорт ва маориф бўйича муҳим марказларидан бири саналади.

Гуанжоуда 10 миллионга яқин аҳоли истиқомат қилади. Бу борада у Чин ўлкасида Пекин ва Шанхайдан кейинги ўринни эгаллайди. Майдони 7434,4 квадрат километри ташкил этади. Бир гап билан айтганда, Гуандунда бошланган спорт байрами провинцияга ташриф буюрган туристлардан тортиб, оддий томошабинларгача завқу шавқ бағишлайди.

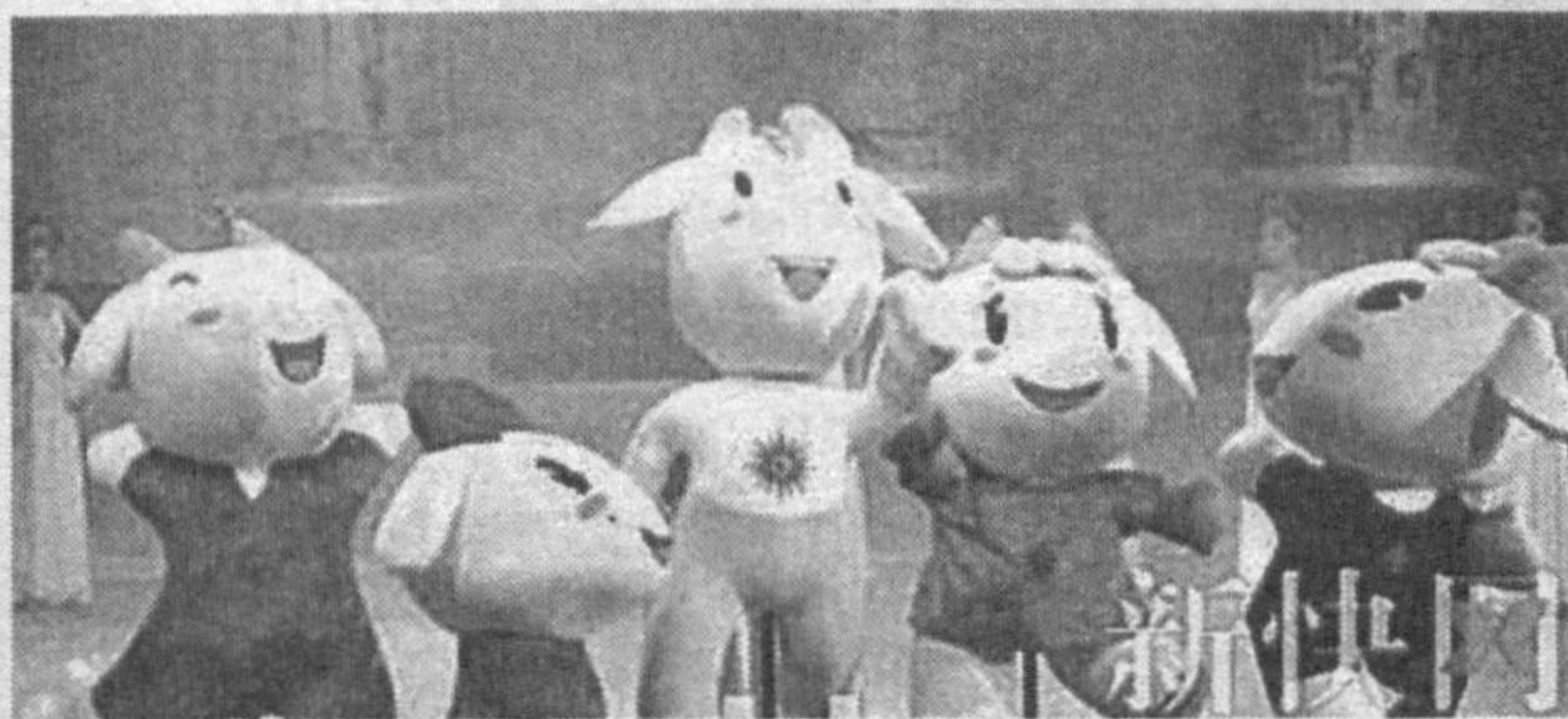
Осие ўйинлари замонавий талаблар даражасида ташкиллаштирилиши ва кўнгилдагидек ўтказилиши учун 53та спорт мажмуаси хизматга шай қилиб қўйилди. Бундан ташқари, иштирокчилар мусобақа олдидан чигалёзди машғулотларини ўтказиб олишлари учун 17та

спорт мажмуаси ажратилди.

Гуанжоуга йўл олган спортчиларнинг 224 нафари юрtdoshларимиз экани қувонарлидир. Улар Осие ўйинлари туркумига кирган спорт турларининг 29таси бўйича умумжамоа газнасига медаллар ҳада этишга интилади.

Гуанжоудаги спорт делегациямизнинг катта қисмини боксчиларимиз ташкил қилади. Биноба-

регламентига кўра, бироз олдинроқ бошланган футбол матчларида Аҳмаджон Убайдуллаев мураббийлигидаги Ўзбекистон олимпиячилари қатнашапти. Улар "Е" гуруҳидаги учта ўйинни ҳам ўтказишга улгурди: Ўзбекистон — Бангладеш 3:0, Гонконг — Ўзбекистон 1:0 ва БАА — Ўзбекистон 3:0. Футболчиларимиз гуруҳ босқичини 3 очко билан якунлади. Уларнинг плей-офф босқичига чиқиш-чиқмаслиги бошқа гу-

"Осие ўйинлари-2010" тимсоллари

рин, Ўзбекистон умумжамоа ҳисобида 7-ўринни банд этган 2006 йилги "Доха ўйинлари"да ҳам боксчиларимиз анча фаол қатнашганди. Бу сафар 10 нафар боксчи рингга чиқади, чарм кўлқоп соҳибларига билдирилаётган ишонч жуда ҳам юқори, десак янглишмаган бўламиз. Уларнинг орасида Аббос Атоев, Орзубек Шоимов, Хуршид Тожибоев, Элшод Расулов, Сардор Абдуллаев каби спортчиларимиз ўрин олган.

Фақат бокс эмас, бошқа спорт турлари бўйича ҳам умидли вакилларимиз талайгина. Улар халқаро майдонда бир тану бир жон бўлиб юртимиз номини, байроғини юқори ҳилпиратишига ишонсак бўлади.

Дарвоқе, мусобақалар

руҳлардаги якуний вазиятга боғлиқ...

Маълумот ўрнида яна бир факт: Осие ўйинлари учун танланган рамада шаҳарнинг тарихий тимсоллари бўлган — беш эчки тасвири туширилган: «А Сян», «А Хэ», «А Жу», «А И» ва «Лэ Яньян». Агар уларни иероглиф ҳолатида жой-жойига тизиб чиқсак, "бирдамлик", "уйғунлик", "бахт", "омад" ҳамда "шодлик" маънолари ҳосил бўларкан. Шундан келиб чиқиб ёндашадиган бўлсак, Осие ўйинларининг ўзига хос шиори пайдо бўлади: "Уйғунлик ва шижоат"! Биз ҳам Гуанжоуда мусобақалашаётган ҳамюртларимизга куч-ғайрат, омад ва ғалаба қувончи ҳамиша ёр бўлишини тилаймиз.

Зоҳиджон ХОЛОВ

ЧОРАК ФИНАЛЧИЛАР АНИҚЛАНЯПТИ

Швециялик теннисчи Робин Содерлинг «Мастерс» туркумига кирувчи энг йирик теннис турнирларидан бирининг учинчи босқичига йўлланмани кўлга киритди. Шунингдек, швейцариялик Рожер Федерер ҳамда британиялик Энди Мюррей чорак финал йўлланмасини ҳал қилиб улгуришди.

Иккинчи босқич ўйинида Содерлинг корт мезбони Жюль Симон устидан икки сет натижасига кўра, 6:4, 6:0 ҳисобида ўз устунлигини намойиш этди.

Содерлингнинг кейинги рақиб швейцариялик Станеслас Вавринка бўлади.

Эслатиб ўтамиз, Парижда ўтказилаётган турнирнинг ютуқ жамғармаси 2 миллион 750 минг евро ташкил этади.

ҲАЛ ҚИЛУВЧИ ГРАН-ПРИ

Абу-Даби Гран-приси учун ўтказилувчи энг нуфузли автопойга мусобақаси чипталари сотиб бўлинди, деб хабар берди «Autosport». Ташкилотчилар берган маълумотларга кўра, эртага старт олувчи пойгани кузатиб бориш мақсадида 50 минг томошабин ташриф буюради.

Яс Марина трассаларида ўтказилайдиган пойга шахсий ҳисобда якуний биринчи ўрин соҳибини аниқлашда катта аҳамиятга эга. Шунингдек, «Формула-1» тарихида илк марта бир йўла тўрт номзод: Фернандо Алонсо, Марк Уэббер, Себастьян Феттель ва Льюис Хэмилтон жаҳон чемпиони деган ном учун кураш олиб бормоқда.

ФОРЛАН «РЕАЛ»ГА УТАДИ(МИ?)

Мадриднинг «Атлетико» футбол клуби етакчиси, уругвайлик Диего Форлан киши трансфер пайти пойтахтнинг бошқа жамоаси — «Реал» сафига кўшилиши мумкинлиги ҳақида тобора кўпроқ маълумотлар тарқалаёпти.

Бетакрор футболчининг саяҳатлари ва миллий терма жамоа ғалабаларига қўшган улкан ҳиссаси инobatта олиниб, жорий йили ЖАР мезбонлик қилган мундиалда «Энг яхши ўйинчи» деб топилган.

Форланнинг «қироллик клуби»га ўтиши учун жамоа раҳбарияти 18 миллион евродан воз кечишга тайёр, деб хабар берди «Марса» нашри. Аммо «Атлетико» мураббийи Кике Санчес Флорес эса уругвайлик ҳужумчи ҳеч қачон «Реал» вақли бўлмаслигини таъкидлаётди.

Шунингдек, 31 ёшли Форлан трансфери учун «Ювентус» ҳамда «Тоттенхэм» клублари ҳам кўз тиккан.

БОКСЧИГА ФАХРИЙ ЁРЛИҚ

«Sauerland Events» промоутерлик компанияси бош директори Крис Майер Берлинда ўтказилган матбуот анжуманида WBO таснифи бўйича биринчи супер оғир вазн тоифасидаги жаҳон чемпионлиги камари соҳиб олмониялик Марко Хукни Бутунжаҳон Бокс Ташкилоти (WBO) фахрий ёрлиги билан тақдирлади.

Мазкур соврин йилнинг «Энг яхши боксчиси»ни аниқлашда муҳим роль ўйнайди.

Ш.НАРЗУЛЛАЕВА тайёрлади.

Осие ўйинлари очилиш маросимидан лавҳа.

РАВШАН ЭРМАТОВДАН МАСТЕР-КЛАСС

Ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини қарор топтиради замонавий андозаларда бунёд этилаётган муҳташам спорт мажмуаларида олиб борилаётган машғулот вamusобақалар муҳим аҳамият касб этмоқда.

Айниқса, кўзга кўринган, ўз вақтида катта йўлни босиб ўтган, халқаро майдонларда ажойиб натижаларга эришиб, юртимиз довуғини оширишга ҳисса қўшган фахрли спортчиларимиз иштирокида мастер-класс машғулотлари болаларимизнинг спортга бўлган қизиқишини янада оширяпти.

Яқинда Сурхондарё вилоятининг Термиз ва Кумқўрғон шаҳар-

ларидаги футболга ихтисослаштирилган мактаб-интернатлар ўқувчилари ўртасида аънавий футбол мусобақасининг Республика финал босқичи бўлиб ўтди.

Унинг очилиш маросимида ФИФА тоифасидаги рефери, Осиенинг амалдаги энг яхши ҳаками, «Ўзбекистон ифтихори» Равшан Эрматов ташриф буюрди. Жорий йилда Жанубий Африка

Республикасида кечган мундиалда катта муваффақиятга эришган ҳамюртимиз тадбир режасига асосан 12-Меҳрибонлик уйи тарбияланувчилари билан ҳам учрашиб, мастер-класс ўтказди ва ўзининг эсдалик совғаларини топширди. Шунингдек, Равшан Эрматов Урганч ва Термиз футбол жамоалари ўртасида кечган учрашувни бошқарди.

Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ташаббуси билан ўтказилаётган бундай тадбирлар келажакда ўзининг кутилган самарасини бериши аниқ.

Хурматли Малика МАҚСУДБЕКОВА!

Сизни таваллуд айёмингиз билан чин дилдан табриклаймиз.

Келажак авлодга таълим-тарбия беришдек сермашаққат ишингизда улкан зафарлар тилаймиз.

Фарзандларингиз ва шогирдларингиз бахтига доимо омон бўлинг.

Республика аниқ фанларга ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаби жамоаси

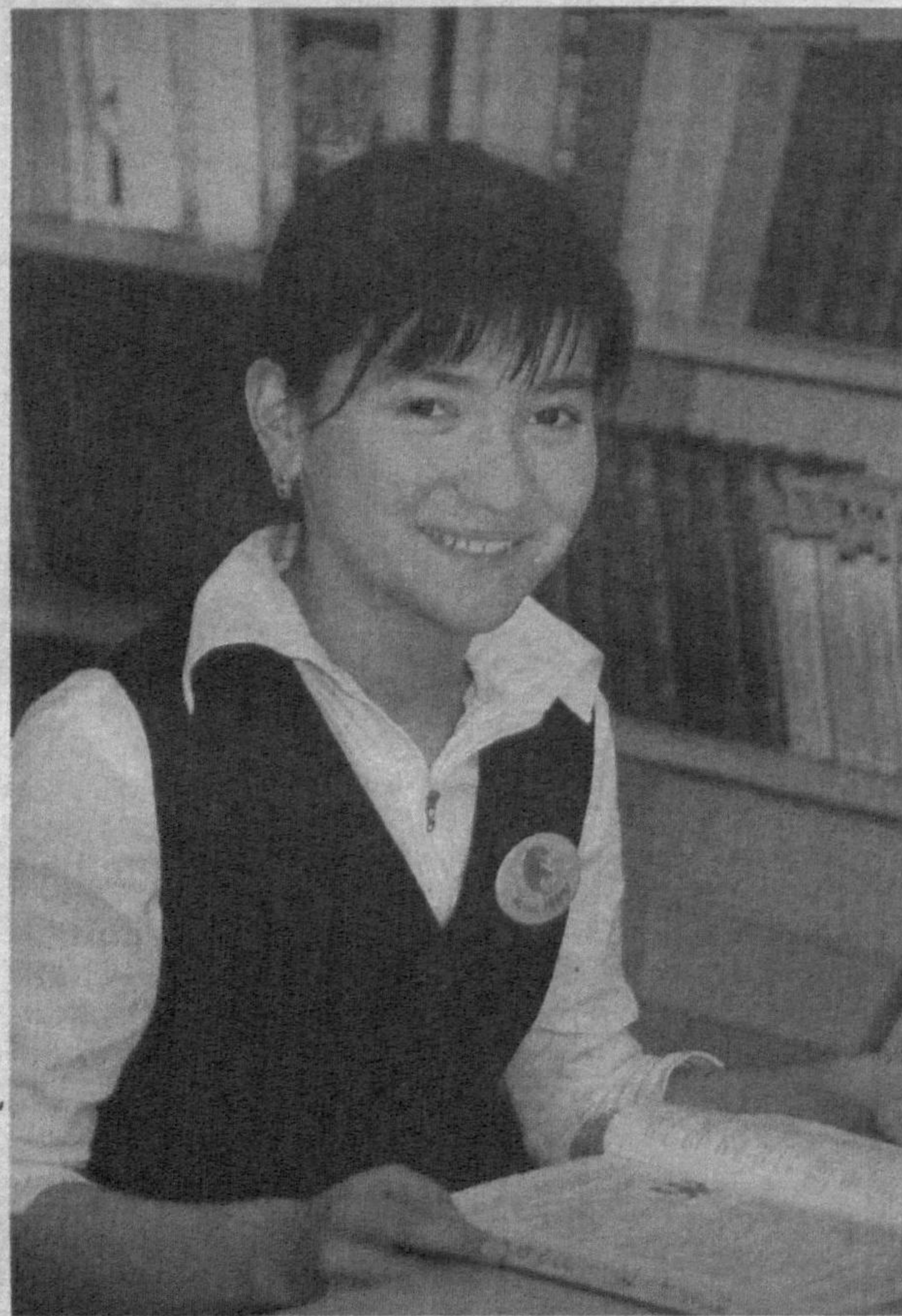

Хурматли Рустам ҲИҚМАТОВ!

Сиз 30 йилдан буён таълим-тарбия соҳасида фаолият юритиб, бу борада кўп ютуқларни кўлга киритдингиз. Самимий инсон, талабчан ва ишнинг кўзини билувчи раҳбар сифатида обрў қозондингиз. 50 йилингиз билан табриклаймиз. Сизга узоқ умр, сийҳат-саломатлик тилаймиз. Фарзандлар ва шогирдларингиз камолдан шодланиб, набиралар бахтини кўриб юринг.

Хурмат билан Зангиота ТХТБ ва 32-мактаб жамоаси

ЗАМОНАВИЙ МАРКАЗ КУМАЙЛИКЛАРИ

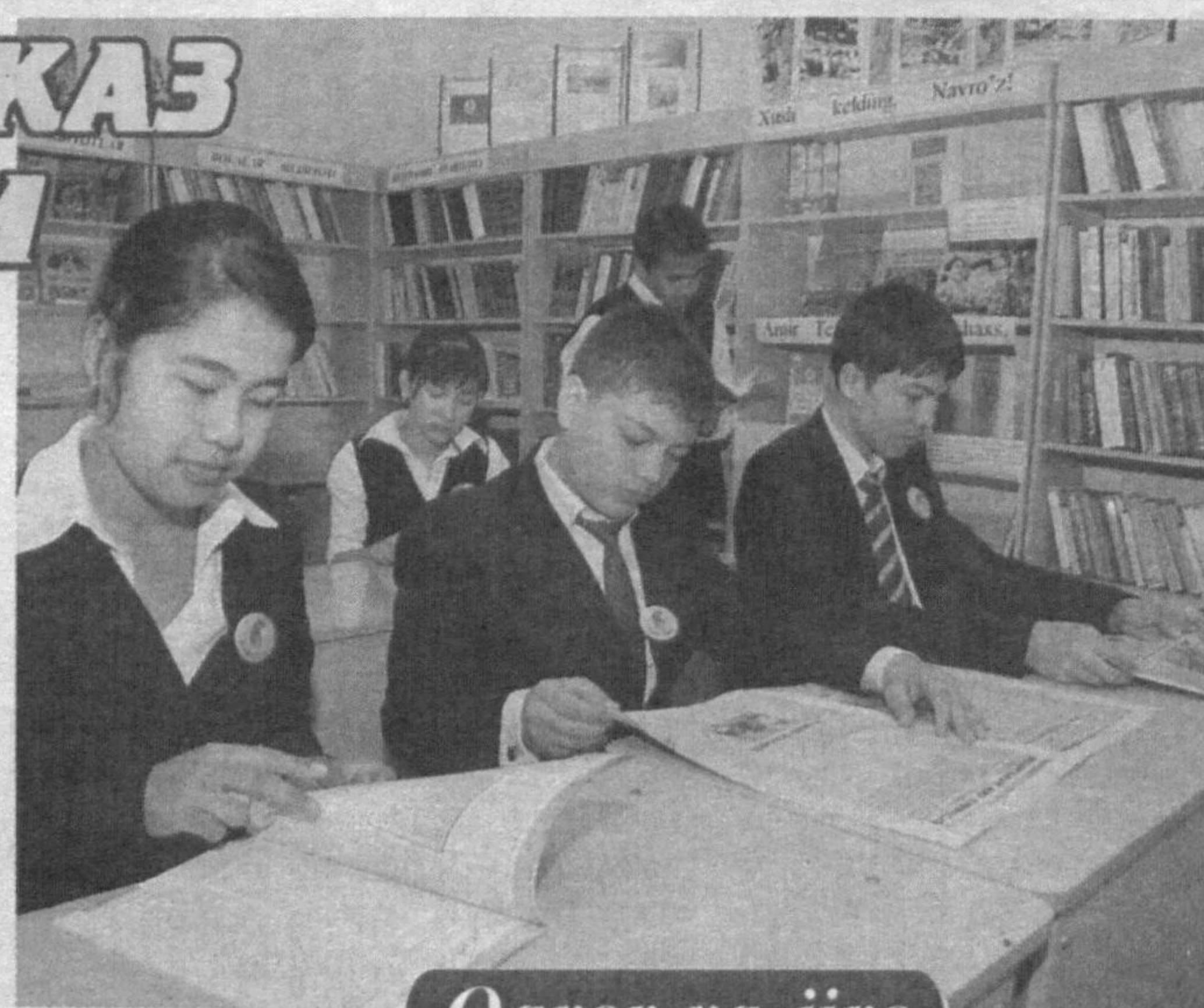

Президентимиз Ислам Каримовнинг 2006 йил 20 июнда қабул қилинган “Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида”ги қарорига мувофиқ Фарғона вилоятида маърифат масканларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

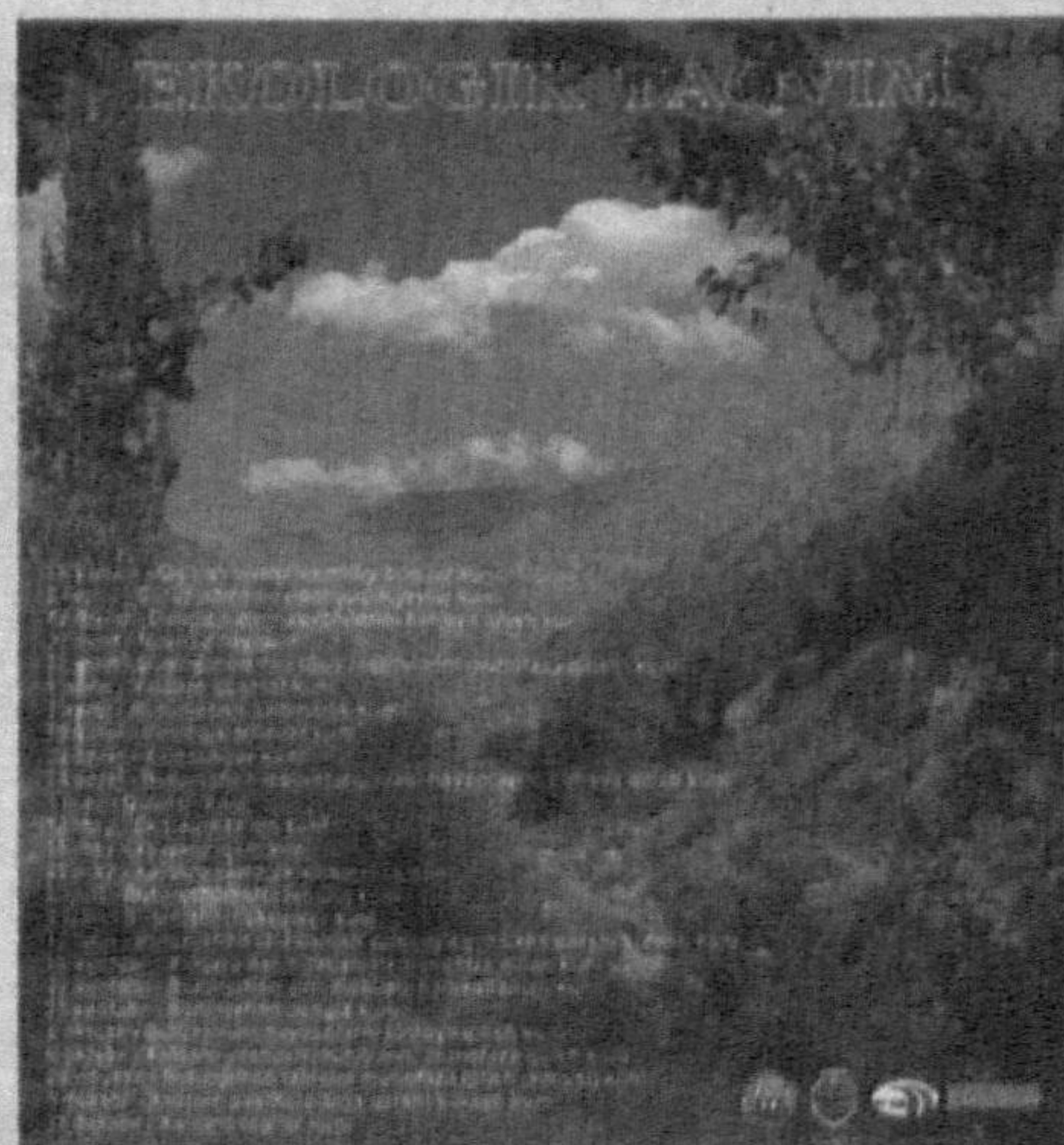
Фарғона вилоят халқ таълими бошқармаси қошидаги ахборот-ресурс марказида ўқувчиларнинг замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланиши учун барча шарт-шароитлар яратилган. Марказ китоб фонди турли соҳага оид минглаб адабиёт ва дарсликлар билан муттасил бойитиб борилмоқда. Бу ерда интернет орқали мамлакатимиз ва хориждаги йирик кутубхоналар фонди билан ҳам танишиш имкони мавжуд.

Суратларда: ахборот-ресурс маркази фаолиятдан лавҳалар.

Муқимжон ҚОДИРОВ (ЎЗА) оingan суратлар.

Qaror va ijro

Yillar	Fevral	Mart	April	May	Iyun
2010	10	10	10	10	10
2011	10	10	10	10	10
2012	10	10	10	10	10
2013	10	10	10	10	10
2014	10	10	10	10	10
2015	10	10	10	10	10
2016	10	10	10	10	10
2017	10	10	10	10	10
2018	10	10	10	10	10
2019	10	10	10	10	10
2020	10	10	10	10	10

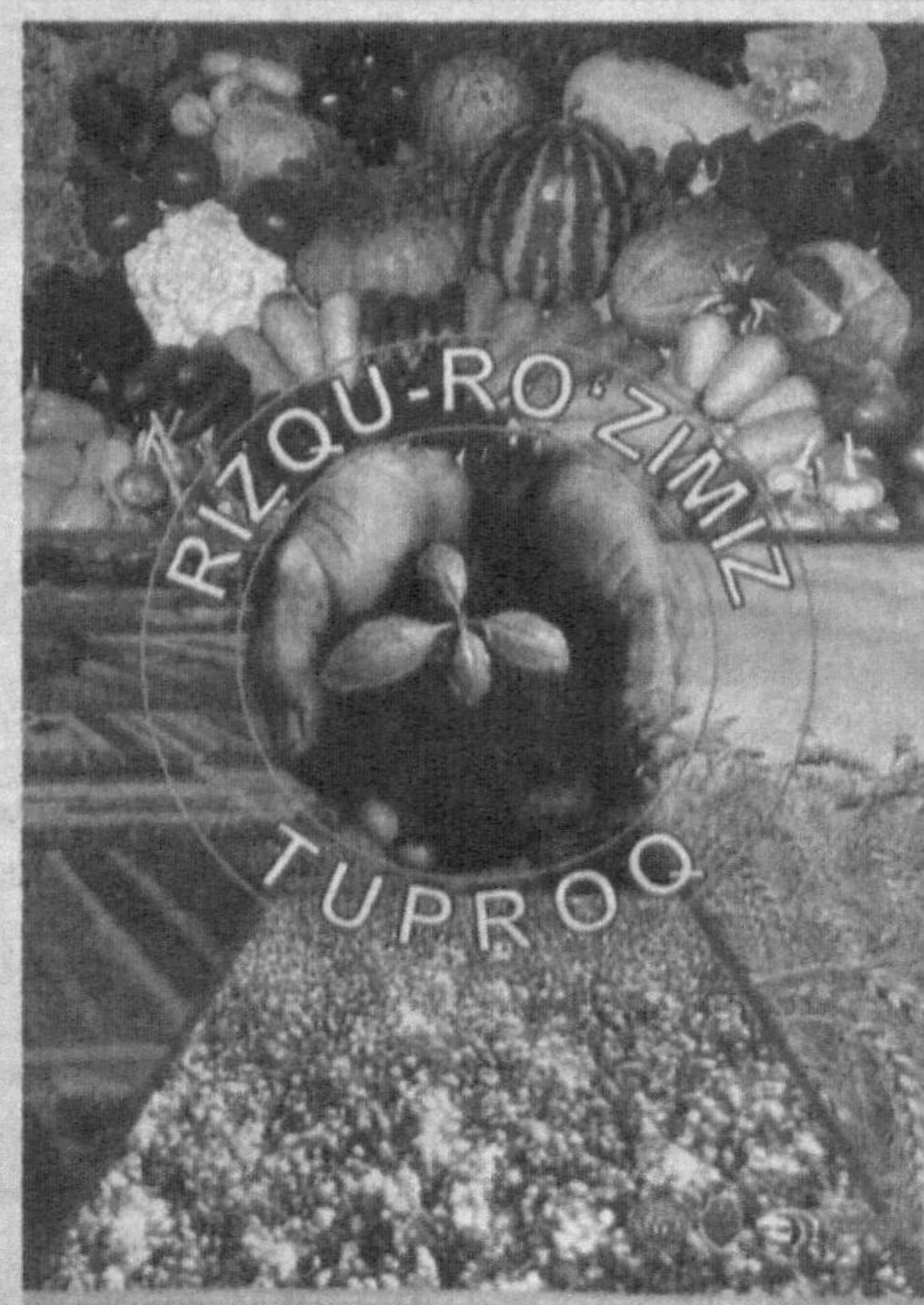
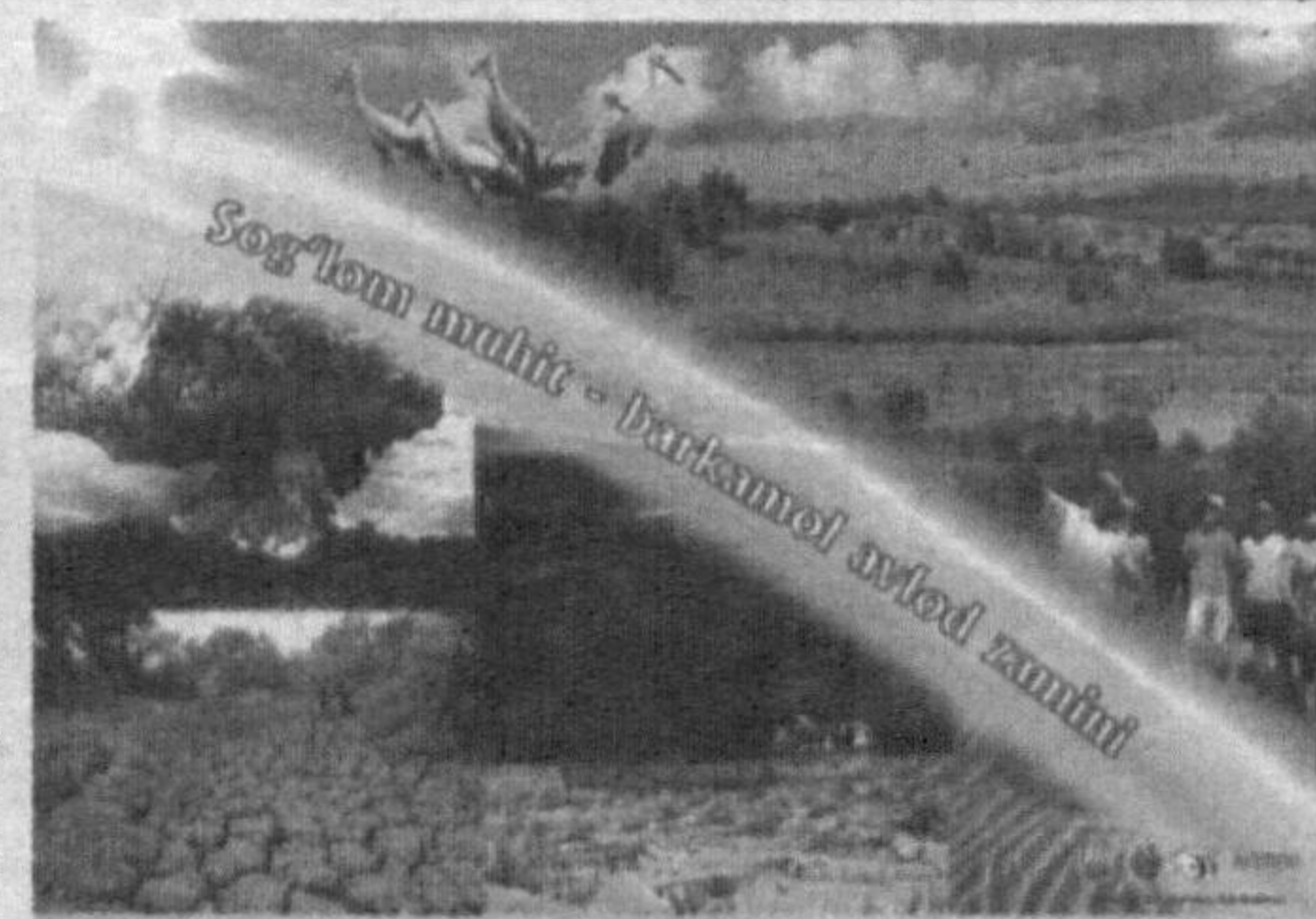
ПЛАКАТЛАР ТАБИАТ МУҲОФАЗАСИГА ЧОРЛАЙДИ

Экологик муаммолар инсоният олдида турган долзарб масалалардан биридир. Шу маънода атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича мамлакатимизда кенг кўламли ишлар амалга оширилляпти.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги нодавлат, нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди кўмагида эколог олимлар Асқар Ниғматов ва Рўзимухаммад Султонов муаллифлигида нашр этилган «Биологик хилма-хилликни сақлашга барчамиз дахлдормиз», «Соғлом муҳит — баркамол авлод замини», «Экологик тақвим» «Тупроқ — ризқ-рўзимиз» мавзусидаги плакатлар, айниқса, ўзига хос. Чунки, хавфсиз табиий муҳит ҳамма учун зарур. Плакатларда воқелик ана шу талабга мувофиқ уйғунлаштирилган. Манзараларда ўқувчи-ёшларнинг, ҳаттоки катталарнинг ҳам табиатни эстетик идрок қилиш қобилиятини оширишга қаратилган лавҳалар акс этган.

Айтиш мумкинки, таълим муассасалари, идоралар ва корхоналарга беғул тарқатилган плакатларнинг тарбиявий аҳамияти катта бўлади. Табиатга нисбатан лоқайдлик ва бефарқликларга йўл қўйиб бўлмайди. Ёшларнинг экологик билимларини ана шундай кўргазмалли қуроллар ёрдамида ошириш ўз натижасини беради.

Анвар ҚОБИЛОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими ва о'рта maxsus ta'lim vazirligi, Ўзбекистон Олий та'лим ва fan xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Бoш муҳаррир:
Abdusamat RAHIMOV

Тahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Bahodir JOVLIYEV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Ulug'bek TOSHKENBOYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Газета
Ўзбекистон Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ИНДЕКС: 149, 150. G-1022.
Tiraj 26930.

Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir:
Oyubvi OCHILOVA.

Navbatchi:
Sherali NAMOZOV.

«Ma'rifat»-dan materiallarni ko'chirib boshish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga yuborilgan materiallar muallifga qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.

E-mail: info@marifat.uz
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyat-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxonaning manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish vaqti — 21.00.
Topshirildi — 01.30
ЎЗА ақуни — 23.55